NAJA MARIE AIDT

ÖLÜM SENDEN BİR ŞEY ALDIĞINDA ONU GERİ VER

CARL'IN KİTABI

Türkçesi Sadi Tekelioğlu

§

EVEREST
2147

NAJA MARIE AIDT

Danimarkalı şair ve yazar. 24 Aralık 1963'te babasının öğretmenlik yaptığı Aasiaat şehrinde doğdu. 1970 yılında ailesiyle Kopenhag'a taşındı. İlk şiir kitabı *Så længe jeg er ung* (*While I'm Still Young*) 1991'de yayımlandı. Bunu 1992 ve 1994'te, aile çatışmalarını ve çocukluktan yetişkinlik dönemine geçişteki buhranları işlediği başka şiir kitapları izledi. 1995'te yalnızlık ve göç temalarını merkeze aldığı kısa öyküleri, *Vandmarker* adıyla kitaplaştı. 2006'da okurla buluşan öykü kitabı *Bavian*'la Danimarka Eleştirmenler Ödülü'nü ve İskandinav Konseyi Edebiyat Ödülü'nü kazandı. İlk romanı *Sten Saks Papir* 2012'de yayımlandı. 2015'te oğlunu bir kazada kaybeden yazar, *Carl'ın Kitabı: Ölüm Senden Bir Şey Aldığında Onu Geri Ver*'de (2017) ölüm haberini aldığı yıkıcı telefon görüşmesinden sonraki iki yılını anlattı.

SADİ TEKELİOĞLU

Sadi Tekelioğlu, 1986 yılında Hacettepe Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra Danimarka'ya yerleşti. 1987 yılından itibaren Türk gazeteleri ve TV haber kanalları Kopenhag muhabirliği, 1994-2002 yılları arasında Kopenhag Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi'nde Türkçe dil öğretmenliği ve okutmanlık yaptı. Tekelioğlu, aynı zamanda 2002 yılından itibaren Türkçe, Danca ve Arapça dergi yayıncılığı ve sorumlu yazı işleri müdürlüğü yaptı. 2020 yılında hayatını kaybeden Tekelioğlu hem Dancadan Türkçeye hem de Türkçeden Dancaya çeviriler yapmıştır.

NAJA MARIE AIDT

ÖLÜM SENDEN BİR ŞEY ALDIĞINDA ONU GERİ VER

CARL'IN KİTABI

Türkçesi: Sadi Tekelioğlu

§

Yayın No 2147
Çağdaş Dünya Edebiyatı 295

Ölüm Senden Bir Şey Aldığında Onu Geri Ver: Carl'ın Kitabı
Naja Marie Aidt

Kitabın Özgün Adı: *Har Døden Taget Noget Fra Dig Så Giv Det Tilbage: Carls Bog*

Editör: Tuğçe Uzel
Danca Aslından Çeviren: Sadi Tekelioğlu
Kapak Tasarımı: Kardelen Akçam
Sayfa Tasarımı: Gelengül Erkara

© 2017, Naja Marie Aidt, Gyldendal
© 2018, Everest Yayınları
Kaynak belirterek yapılacak kısa alıntılar dışında hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. Basım: Mart 2022

ISBN 978-605-185-730-5
Sertifika No: 43949

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 45099
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest Yayınları, Alfa Yayın Grubunun tescilli markasıdır.

ÖLÜM SENDEN
BİR ŞEY ALDIĞINDA
ONU GERİ VER

CARL'IN KİTABI

Martin, Eigil ve çocuklarımıza

Usulca adını söyler Ağıt: - Şurada,
bak: *Alkor, Mizar*, takımyıldızının tamamına
Meyve Çelengi derler. Sonra, kutba doğru:
Beşik; Patika; Yanan Kitap; Kukla; Pencere.
Ama göğün güneyinde, kutsanmış bir elin
avucunda gibi saf, o berrak parıltılı "A",
anlamı ise Analar.....-[1]

1 Rainer Maria Rilke, *Duino Ağıtları*, çev. Zehra Aksu Yılmazer, İş Bankası Kültür Yayınları, 2017, s. 43 –ed.n.

Kadehimi en büyük oğluma kaldırıyorum. Hamile eşi ve kızı üst katta uyuyorlar. Dışarıda soğuk, berrak bir mart gecesi.. "Hayata!" diyorum kadehlerimiz zarif, hoş bir sesle birbirine çarparken. Annem köpeğe bir şeyler söylüyor. Sonra telefon çalıyor. Açmıyoruz.
Bir cumartesi gecesi, bu geç saatte kim arar ki?

•

Üzerinde yeşil ceketi vardı. Biliyorum, çünkü gözlerimle gördüm. Yemyeşil bir ormanda yürüyordu, yanında da bir kaplan yürüyordu.Yemyeşil ormanda yürürken, gözlerini kaldırıp ağaçların dallarına ve yapraklarına baktı. Kaplanla aynı renkteki saçlarında parlayan ışığı görebiliyordum. Yalnız başına yürüyor. Neden yalnız olduğunu anlayamıyor. Ama yanında kaplanı var. Kaplanı yanındaydı. Elini kaplanın kuvvetli sırtına koyuyor, endişesiz olduğunu görüyorum. Şimdi yol kıvrılıyor; o, dönemeçte gözden kayboluyor, patika onu yemyeşil ormanın derinliklerine götürüyor. Endişesizdi. Neden yalnız olduğunu bilmiyordu. Yanında bir kaplan yürüyordu.
Bir vakitler hamileydim ve karnımda bir kaplan yavrusu taşıdığımı hayal ederdim.
Oyun delisi, yumuşacık, sevimli, bal rengi gözleri ve altın gibi tüyleri olan.
Sen doğduğunda böyleydin işte.

•

Sen sezaryenle doğdun ve ben doğumdan sonra hastalandım. Dayanılmaz bir migrenden mustariptim, hastane personeli bana histerik gözüyle bakıyordu. Ağlıyor ve sızlanıyordum. Kendimi kontrol etmekte zorlanıyordum. Seninle zar zor ilgilenebiliyordum. Seni doğumhanenin koridorlarında yürütürken bayılmışım.

İşte aynı zamanda şifacı olan bir hemşireyi o zaman çağırmışlar. Bunu bana sıcak bir enerji gönderdiğinde hissettim. Böyle bir histi. Ama işe yaramadı. Sonra beni bir fizyoterapi uzmanına gönderdiler.Fizyoterapi uzmanı omuriliğime hava kabarcıkları kaçtığını söyledi çünkü epidural anestezi doğru yapılmamış. Bedenimi yüzükoyun çevirdi ve kollarımı, bacaklarımı çekiştirip durdu. Her tarafımdan kütür kütür sesler geliyordu. Mezhabada çengele asılı bir hayvan gibi hissetmiştim kendimi. Sadece et ve kemikten ibarettim.Sonra baş ağrılarım geçti ve beni eve gönderdiler. Tüm bunlar Kopenhag'daki Rigshospitaletet'te[1] oldu. Dışarıda hava çok soğuktu ve senin soğuğa dayanamayacağından korkuyordum. Eve geldiğimizde sen ve baban hemen uyudunuz. O küçücük mutfakta yapayalnız oturuyordum. Akşam olmuş, hava kararmıştı. Giyindim ve sigara almak için dışarı çıktım. "Ben bir insanım," diye düşündüm."İşte şimdi yeniden benim, bedenimde yalnızım." Büfede sıramı beklerken büfecinin yeni doğum yaptığımı anlayamayacağını düşündüm. Bu benim sırrımdı. Ve bu sır beni mutlu ediyordu. Sen benim sırrımdın. Yirmi beş yaşındaydım. Büfeciye gülümsedim ve karların aydınlattığı sokaktan yürüyüp eve geri döndüm.

Bir sır:
21 Kasım 1989'da, saat 14.32'de doğdun.
3260 gramdın ve boyun 51 santimetreydi.
Doğduğunda çok acıkmıştın.

Küçük dostum demiştim

•

1 Kraliyet Hastanesi –ed.n.

Günlüğüme yazmışım:
1 Mayıs 1989 Pazartesi - güneşli bir gün. Kış geldiğinde bir çocuk daha dünyaya getireceğimi öğrendim. Minicik bir kış çocuğu, senin var olman ne tuhaf. Seni henüz hissedemiyorum, bedenim senin varlığını henüz anlayamıyor.

Onu görmek için öyle sabırsızlanıyorum ki

Dışarıda, soğuk ve berrak bir mart gecesi

•

Dehşet dolu bir gece
Öylesine dehşet dolu bir gece
Öylesine dehşet dolu bir gece, öylesine dehşet dolu, öylesine dehşet dolu,
Öylesine dehşet dolu, öylesine ki

Cümle kuramıyorum
Dilim çoraklaşmış

•

Kadehimi kaldırıyorum ve en büyük oğlumla tokuşturuyorum. Üst katta hamile karısı ve kızları uyuyor. Kızları tam üç yaşında. Dışarıda soğuk ve berrak bir mart gecesi. Bütün gün birlikteydik. Torunumla ormanda yürüyüş yaptık ve oynadık. Bir sürü harika şey söyledi ve çok eğlendi. Hayal edilebilir her şeyi konuştuk ve şimdi annemin oturma odasındaki yuvarlak masada oturuyoruz. "Hayata!" diyorum kadeh tokuştururken. Yemekten kalktık ve şimdi şarap içiyoruz. İkinci en büyük oğlum hakkında konuşuyoruz. Son mülakata kadar devam etmesine rağmen Danimarka Film Okuluna giremediğinden, aslında

bunun büyük bir başarı olduğundan, hayal kırıklığını üstünden atmış gibi göründüğünden, önümüzdeki yıl yeniden başvuracağından, aşçı olarak çalışmakta olduğu işinden hâlâ memnuniyet duyduğundan, boş zamanlarının büyük kısmında film montajı yaptığından. Onu özlüyoruz. "Onu özlüyorum," diyorum. Maalesef bu akşam gelemedi. "Ama yarın onu göreceğim için sabırsızlanıyorum," diyorum. Köpek havlıyor. Ben en küçük oğlumdan bahsediyorum. Bir şeylere gülüyoruz. Annem köpeğe bir şeyler söylüyor. Telefon çalıyor. Açmıyoruz. Cumartesi gecesi bu geç saatte kim arar ki?

İnciçiçekleri, beyaz güller.
Toprak kara ve nemli
Camdan çanların narin şıngırtısı
Bu
gece, bu
gece

•

Frederik, Carl Emil, Johan, Zakarias.

Dört oğlum var.

Senin dört oğlun mu var?

Evet.

Lisan, boş, zayıf ve kof
Beyaz uğultudaki beyaz gibi
Beyaz geceler.
Gelin duvağı, kefen,
Süt dişleri, ana sütü

Seni emzirmiştim ve iştahla emiyordun

Senin bir adın var

•

Carl: Yetişkin erkek (erkek çocuğu yerine kullanılır); özellikle: Geç çocukluk yaşını aşmış ama hâlâ bekâr genç erkek, delikanlı.
Emil: Latince "æmilius" sözcüğünden oluşturulmuş erkek adı, "dostane" anlamındadır. Emil adının kökeni Roma sülale adlarından biri olan Emilius'a dayanmaktadır. Sülale adı ise Latincede "çalışkan, titiz" anlamına gelen Aemulus ile ilişkili olabilir.

Carl Emil

Dostane genç erkek

Dostane çalışkan genç erkek

Dostane titiz çalışkan genç erkek

İlk önce sadece Emil dedik sana, ama öyle geniş omuzlu ve güçlüydün ki o ad sana yetmedi.

Sen adını dedemden ve babanın dedesinden aldın.

En büyük ağabeyinin en küçük kızına da senden sonra *Emilie* adını verdik.

En büyük ağabeyinin kızı sana benziyor.

O kendi halinde bir kızcağız ve:

Tebessümün unutulmaz (şahane bir biçim)

Sen ağabeyinin kızındasın:

Biz birbirimizdeniz.

Sen benim parçam mısın?

Evet.

•

Günlüğüme yazmışım:
8 Kasım 1994
Carl Emil artık biraz daha sakin ve uyumlu; şaşırtıcı derecede resim çizmek, boyamak, maskeler yapmak ve oyun hamurlarıyla oynamakla meşgul. Harfler ve sözcükler yazıyor, toplama yapmayı ve para biriktirmeyi öğrendi. Artık arkadaşları var ve iki yıl önce olduğu kadar utangaç ve içine kapanık değil. Emziğini, bir öpücüğü ve yatağını hâlâ seven tutkulu bir çocuk.

Elini öpmüştüm ve elin buz gibi soğuktu; o soğukluk yüzüme, kafama, beynime yayılmıştı. Dünyada ondan daha soğuk bir şey olamaz. Ne buz ne de kar. Ne korku ne kaygı ne gönül yarası kıpır kıpır sıcacık dudaklarımla öptüğüm elin kadar soğuk olabilir.

Küçük dostum demiştim.
Yirmi beş yaşındaydın
2015 yılının mart ayıydı

O zamandı
O zamandı

Tabutta gencecik bedenin
Toprak, kara ve ıslak

Artık olmaman çok garip, seni hâlâ hissediyorum

Bedenim hâlâ yokluğunu kabul edemiyor

•

Günlüğüme yazmışım:
4 Aralık 1989
Geldi işte ufaklık! Minicik, çok güzel. Yavru bir hayvan gibi emiyor ve uyuyor hâlâ. Kendi sakin haline uygun güçlü bir kişiliği olduğunu hissediyorum. GERÇEKTEN bir nedeni olmadıkça (çok nadir) ağlamıyor ama ağladığı zaman da çığlığı her yerde yankılanıyor. Bir de çıkardığı o tatlı sesler yok mu, sanki şarkı söylüyor gibi.

Seninle ilgili diyebileceğim: Sanki şarkı söylüyor gibiydin.
Diyebilirim ki: Şarkı söylüyordun.
Diyebilirim ki: Sen bende şarkı söylüyorsun.

Sende herkesi büyüleyen bir sıcaklık vardı. Sende şehvetli bir sıcaklık vardı.

Ama aynı zamanda kendi halinde, uzak ve utangaçtın.
Ama aynı zamanda neşeyle doluydun.
Ama aynı zamanda hassas ve duygusaldın.
Ama aynı zamanda kuvvetliydin.
Ama aynı zamanda meraklıydın.
Ama aynı zamanda derinlere kök salmıştın.

Senin içinde pek öfke yoktu.

Sende adını koyamadığım bir şey vardı.
Sana kendi başına, sessizce, acı çektiren; saydam bir şey.

En çok da aşk için ağladığında acı çekiyordun.

Kendi halinde biriydin sen

Işıl ışıl parlıyordun.

Şimdi seni anlatmam gerektiğinde, sana bakış açım sorunlu hale geliyor. Seni kendimden yola çıkarak görüyorum. Seni kendi sınırlarımdan görüyorum. Sınırlarım benim bir parçam. O yüzden seni berrak göremiyorum.Bu mümkün değil. Yine de seni berrak görebiliyorum. Seni açıkça görmeme gerek olmamasına rağmen. Belki de senin, başka insanların göremediği parçalarını görüyorum. Belki bir insan hakkındaki gerçek, kaleydoskopiktir. Görüntülerin hepsi bir prizma oluşturarak *seni* ortaya çıkarıyordur. Kaleydoskop kelimesi, Yunanca kökenli bir sözcüktür ve güzel-şekil-seyretme gibi bir anlamları vardır. Güzel bir şekli

seyretmek, bir şekli seyreden güzel biri olmak, bir şekli güzel seyretmek, güzel seyredeni şekillendirmek.
Görüyorum seni, güzel bir şekilsin sen. Güzel bir seyredensin. Güzel bir seyreden şekillendirmişim: seni.

•

Bir keresinde sen dokuz yaşındayken ikimiz Norveç'in Fröja Adası'na gitmiştik. Oradan küçük bir feribota binerek uzak takımadalara gitmiştik. Kardeşlerin olmadan yalnızca ikimizin yaptığı ilk şey buydu. Fazla zamanımız yoktu. Senin bir fotoğrafını çekmiştim: Yerde yaban mersinleri ve kırmızı böğürtlenler arasında uzanıyorsun. Güneş pırıl pırıl. Gözlerin pırıl pırıl. Tamamen rahatlamış ve mutlu görünüyorsun. Yoğun ışıktan korunmak için gözlerini kısarak bana bakıyorsun. Tebessümün unutulmaz. Adını unuttuğumuz küçük bir adada, küçük bir otelde, bir gece seninle aynı yatakta uyuduk. Fotoğrafı çekmeden bir gece önceydi. O akşam yemek yerken birbirimize çocukluğumuzu sormuştuk. Sanki daha önce birbirimiz hakkında çok fazla şey bilmiyor gibiydik. Hiç zamanımız yoktu. Birbirini tanımaya çalışan yabancılar gibiydik. Güzel bir konuşmaydı; uygar ve saygılı bir konuşma. Bana çocukluğumun nasıl geçtiğini sormuştun. Ben de sana seninkinin nasıl geçtiğini sordum. Boşanmamızın sana zor geldiğini, babanı çok özlediğini anlatmıştın bana. Bunu çok iyi biliyordum. Bana bunları söyleyebilmiş olduğun için sana hayranlık duymuştum. Karşımda oturmuş, kızarmış patates yiyordun. Dışarıda oturuyorduk ve karşımızda küçük bir liman vardı. Hava soğuktu ama ikimiz de dışarıda oturmayı seçmiştik.

•

Günlüğüme yazmışım:
20 Mayıs 1998
Yaz tatilinden sonra Carl Emil üçüncü sınıfa başlayacak. Biraz içine kapanık ve pek fazla şeye ilgisi yok. Sanırım yaşından kaynaklanıyor. Olabildiğince sıradan olmaya çalışıyor. Kendine biraz yer ve zaman bulduğunda açılıp serpilecektir.

Adını unuttuğum küçük bir adadaki küçük bir otelde, açılıp serpilmiştin. Yaban mersini dalları ve kırmızı böğürtlen dalları içinde. Küçük liman manzarasıyla. Başını kaldırmış bana bakıyorsun.

•

Günlüğüme yazmışım:
1 Kasım 1994
Carl Emil, Joakim ve Johan uyumak üzereler. Birden Joakim bağırıyor: Beni *büyükannem* koruyor, o bir melek!
O öldü, diyor Johan.
Carl Emil yatakta doğruluyor. Ben öldüğümde yakılmak istemiyorum; bir mezarlıkta toprağın derin bir yerine gömülmek istiyorum.. Diğer ikisi biraz şaşkınlar. Sonra Joakim konuşmaya başlıyor: Eee... eee ... Ben yaşlandığımda kızartılmak istiyorum! Bunu büyük bir ciddiyetle söylüyor.
Johan da katılıyor: *Ben* yaşlandığımda ısıtılmak istiyorum, evet, öyle. Sonra uykuya dalıyorlar.

1994: Carl Emil 5, Joakim 4, Johan 3.

Joakim: kuzenin.
Johan: küçük kardeşin.

Johan dört yaşına girdiğinde: "Ruh, şöyle beyaz, yuvarlak bir şeydir," demişti.

•

21 Kasım 2007 günü Carl 18 yaşını doldurdu ve davetlilere doğum günü yemeğini kendisi yapmak için ısrar etti. Masada en az 25 kişi vardı. Carl ortadoğu yemeği yapmak istiyordu. Daha önce hiçbir yemeğin tamamını kendisi yapmamıştı. Mönü iddialıydı . Ona yardım etmeme izin verdi. O gün akşama kadar ve bir gün öncesinde de günün büyük bir kısmını mutfakta geçirmiştik. Çeşit çeşit, bol yemek yapmıştı ve ben onun aşçı yamağıydım. Misafirler gelmeden hemen önce o kadar yorulmuştuk ki mutfakta yere sırt üstü yattık. Gülmeye başladık ve duramıyorduk. *Sen bana baktın Gözlerin pırıl pırıl parlıyordu.* Üzerimizde misafirler gelecek diye giydiğimiz elbiselerimizle mutfakta yere yatmış, gülüp durmuştuk. Sihirli bir andı. Tebessümün unutulmazdı. Sonra kalktık ve Carl misafirlerini karşıladı.Bir yeteneğe sahip olduğunu o akşam keşfetti. Yemek yapabiliyordu.
Yemek yapabiliyordun sen.

Ve iştahla yiyordun

25 yaşına girdiğinde deden senin için bir konuşma yapmıştı. Sen, Joakim ve arkadaşın N, gelmek isteyen konuklara akşam yemeği yapmıştınız.

Deden bir konuşma yapmıştı, şöyle demişti:

Carl, bugün 25 yaşına girdi. 25 yaş ışıldayan ve parlayan gümüş bir madalya gibidir. 25 yaş: hayatın çeyreği. Bakın şimdi o karşımızda önünde kazanları ve baharatlarıyla bir Yunan tanrısı gibi dimdik duruyor.

21 Kasım 2014 günüydü. Deden 79 yaşındaydı. Sen ölmeden dört ay önceydi.

•

Günlüğüme yazmışım:
11 Şubat 2016
Aldığın ve kullandığın bütün baharatlar hâlâ dolabımda duruyor –kırmızıbiber, köri, acı biber– ne zaman onlara dokunsam senin de sıcacık, kıpır kıpır parmaklarınla çok kısa bir zaman önce onlara dokunduğunu düşünüyorum.

Aşçılığı hâlâ çok seviyor

Mutfakta hızlı –*çalışkan ve titiz*– çalışıyordu.

•

Kadehimi kaldırıyorum ve en büyük oğlumla tokuşturuyorum. Üst katta hamile karısı ve kızları uyuyor. Kızları tam üç yaşında. Dışarıda soğuk ve berrak bir mart gecesi. Bütün gün birlikteydik. Ormanda yürüyüş yaptık ve torunumla oynadık. Bir sürü harika şey söyledi ve çok eğlendi. Hayal edilebilir her şeyi konuştuk ve şimdi annemin oturma odasındaki yuvarlak masada oturuyoruz. "Hayata!" diyorum kadeh tokuştururken. Yemekten kalktık ve şimdi şarap içiyoruz. İkinci büyük oğlum hakkında konuşuyoruz: Son mülakata kadar devam etmesine rağmen *Danimarka Film Okuluna giremediğinden, aslında bunun büyük bir başarı olduğundan, hayal kırıklığını üstünden atmış gibi göründüğünden, önümüzdeki yıl yeniden başvuracağından, aşçı olarak çalışmakta olduğu işinden hâlâ memnuniyet duyduğundan, boş zamanlarının büyük kısmında film montajı yaptığından bahsediyoruz. Onu özlüyoruz. "Onu*

özlüyorum," diyorum. Maalesef bu akşam gelemedi. "Ama yarın onu göreceğim için sabırsızlanıyorum," diyorum. Köpek havlıyor. Ben en küçük oğlumdan bahsediyorum. Bir şeylere gülüyoruz. Annem köpeğe bir şeyler söylüyor. Telefon çalıyor. Açmıyoruz. Cumartesi gecesi bu geç saatte kim arar ki?

Sonra hepimizin telefonları çalmaya başlıyor.
Arayan kız kardeşimmiş.
Telefonu annem açıyor.
Kız kardeşimin çığlığını duyuyorum.

Fortuna
Fortuna
Senden nefret ediyorum

•

Sen ölmeden iki ay, üç gün önce, 13 Ocak 2015 günü sana yazmıştım:

Merhaba canım,

Nasılsın? Bu gece rüyamda seni gördüm, düştün ve bir yerlerini çarpıp acıttın, ağlıyordun. Rüyamda çok üzüldüm. Ağlayarak uyandım.

Hemen cevap yazmıştın:

`Ha ha! Ben iyiyim. Film montajı yapıyorum. Sanırım güzel bir film olacak.`

•

2015 yılının son günü mutfakta oturuyorduk. Beş yıl önce ölen büyük dedenden bahsediyorduk. Öldüğünde 94 yaşındaydı. Onu çok severdin, o da seni çok severdi.
Şöyle demiştin, "Ben ölmekten korkmuyorum. Hiç korkmadım."
Ben de demiştim ki, "Ben korkuyorum. Ben öldüğümde yakılmak istiyorum. Soğuk toprağın altına girmek istemiyorum."
Sen gülerek şöyle dedin, "Ben gömüleceğim. O büyük döngüye karışmak istiyorum. Doğayı çok seviyorum ve onun bir parçası olmak istiyorum."
Ben gülmüştüm.
"Parçasısın ya zaten," demiştim.
"Neyse, zaten nasılsa ben o günleri görmem."

Senin o yeşil ceketinin cebinde küçük bir kitap buldum. Walt Whitman'ın şiirleri. Büyük büyükdedenin özenle ciltlediği, deri kaplı ve yaldızlı kitap. Adı vardı üzerinde. Sana o kitabı annem vermişti. Doğanın atmosferi hakkında Whitman şöyle yazmış:

Atmosfer bir koku değil, damıtılmış bir özün tadı yok
Onda, kokusuz,
Sonsuza kadar ağzıma layık yaratılmış, âşığım ona,
Korunun yanındaki nehir kıyısına gidip soyunacağım,
Çırılçıplak kalacağım,
Deliriyorum bana temas etmesi için.[1]

"Kendimin Şarkısı"

Bugün, bu gece benimle kal, bütün şiirlerin nereden geldiğini öğreneceksin

1 Walt Whitman, *Çimen Yaprakları*, çev. Fahri Öz, İş Bankası Kültür Yayınları, 2019, s. 40 –ed.n.

Kitabı senin yeşil ceketinin cebinde bulduğumda sen ölmüştün. 2015 yılının mart ayıydı.

Sen içimde şarkı söylüyorsun.

•

Bir keresinde de eğri büğrü dalları olan, kalın yeşil yapraklarla ve balmumunu andıran pembe çiçeklerle bezeli yaşlı bir manolya ağacına tırmanmıştın. Ben bahçede, bir sandalyede oturmuş kitap okuyordum. Nisan ayıydı. Senin nefes alışverişlerini ve yapraklar arasından esip geçen rüzgârın çıkardığı sesi duyabiliyordum. "Ben öldüğümde anneannemin manolya ağacının altına gömülmek istiyorum," demiştin. Dört yaşındaydın.

Bugün bu gece benimle kal

Çünkü şimdi kimsenin duymak istemeyeceği şeyler duyacağız

Mezarına bir manolya fidanı diktik. Cenaze töreninde tabutunun yanında duran fidan. Dört tane de elma fidanı vardı. Anneannenin manolya ağacından koparılmış çiçekler süslemişti tabutunu. Ve beyaz leylaklar, beyaz güller, kiraz eriği dalları, sümbülcükler. Bektaşî üzümü dalları, kiraz çiçekleri, unutmabeni çiçekleri ve bir buket inciçiçeği. Onu da yanında götürdün. Törende "Kendimin Şarkısı" şiirinden bir bölüm okumuştum:

Gülümse Ey şehvetli, serin nefesli yeryüzü!
Uyuklayan, ıslak ağaçların yeryüzü!
Yola çıkan gün batımının yeryüzü – zirvesi sisli dağların yeryüzü!
Yalnızca mavîye çalan dolunayın camsı akışının yeryüzü!
Irmağın akışını benekleyen parıltı ve karanlığın yeryüzü!

Hatırım için daha parlak ve berrak görünen duru gri bulutların yeryüzü!
Dirsekleriyle uzaklara çullanan yeryüzü – bol elma çiçekli yeryüzü!
Gülümse, sevdiceğin geldi![1]

Bu nasıl mümkün olabilirdi? Ama mümkündü işte. Sandalyeden kalktım ve sayfada yazan şeyi okudum. *Kederde güçlü olmak*, derler, ama bu bir yalan. Taşlaşmış, hayatta kalabilme içgüdüsü, *kendini kaybetmiş*, dehşetin tam ortasında soğukkanlılık. Beyaz, ölüm.

•

Küçükken bebek arabasının içinde manolya ağacının altında uyurdun. O yeşil ormanda. Uyanır ve orada yatarak ağacın yapraklarına bakardın. Sesler çıkarırdın, *şarkı söylüyormuşsun gibi gelirdi kulağa*. Işığın dansı, yeşil yaprakların arasından ışık yağmuru.

Aklımı kaybettim

•

Birkaç yıl önce bu satırları yazmışsın
Uç, uç, uç
Dünyayı kendinden uzaklaştırma
Rüzgâr taşısın seni uzaklara
Öl, öl, öl,
ve odanı boşalttığımızda senin not defterini buldum, şiirler yazdığını gördüm, senin şiir yazdığını bilmiyordum, yazdığın şiirlerin çoğu ölüm hakkındaydı, sonra KADER diye düşündüm, sonra HAYIR dedim, herkes gençken ölüm üzerine şiirler

1 Walt Whitman, *Çimen Yaprakları*, çev. Fahri Öz, İş Bankası Kültür Yayınları, 2019, s. 65 –ed.n.

yazar, elini son kez öptüğüm zaman ürperdiğim gibi ürperip titredim, o soğukluk titretti beni, not defterine sımsıkı sarıldım, ayakta duramayacak, düşecek gibiydim, senin hakkında bilmediğim ne kadar çok şey varmış, senin hakkında bildiğim çok şey de varmış ve sen yazmışsın:
Spekülasyon, ölüm bir birleşme midir?
Ölüm, Death, Mort, Meth
Zayıfların makinesinde bir dişli
Acı veren? Uykusuz?
Üzgün? Yorgun?
Hayat aniden sona eriverir, unutma
Şimdi – sen ölmeden önce

Şimdi kimsenin duymak istemeyeceği şeyi duyacağız
Şimdi Ölüm, Death, Mort, Meth'i duyacağız

(Özetliyorum, beynim yanıyor, yazıyorum, yazdıklarıma not adını veriyorum:
Meth, İbranicede ölüm demektir
İbranice sözcükler bildiğini bilmiyordum
şiirler okuduğunu bilmiyordum
şiirler yazdığını bilmiyordum
bilmiyordum)

Ölüme uçtun sen

Ölüme uçtuğunda çıplaktın

14 Mart saat 23.13'te

Ama ondan önce cıvıl cıvıl ve hayat doluydun

16 Mart 2015 günü saat 15.45'te öldün
88 kilogramdın ve boyun 196 santimetreydi.

Kaybolup giden güneşi hatırlayan beyaz bir çiçek gibi sana yatağımdan gülümsüyorum

•

Bugün 16 Mart 2016 ve ben yazıyorum:
Öleli bir yıl oldu. İlkbahar ışığı solgun ve hassas.
Sabah yürüyüş için parka gittim. Çimlerin üzerinde beyaz bir sis vardı. Kuşlar ötüyordu.

Günlüğüme yazmışım:
30 Mart 1996
Her şeyi çok düşünüyor ve her şeyin neyden *yapıldığını* merak ediyor: metal türleri, plastik, cam, beton, alçı vb. –materyaller– ve evren, II. Dünya Savaşı, H.C. Andersen'in Masalları, "eski zamanlar", yazmak, hesaplamak, iskambil oynamak, sihir yapmak, inşa etmek. Birçok şey yapıyor, çok materyalize ediyor –özellikle– ve büyük bir yetenekle –çizimler ve resimler–, maskeler, karton kutulardan robotlar, boncuk dizileri, çamurdan şeyler, kâğıttan uçaklar. Ve öyle de inatçı ve çalışkan ki – yaptığından tatmin oluncaya kadar inatla çalışıyor.
Huzur içinde.

Adının içinde yaşıyordun sen.

Çalışkan

Dostane

Ben ise neredeyse kendi içime sığamıyordum

Uygun dil yok; dil çocuğumla öldü sanatsal olamıyordum lanet olası sanatı istemiyorum sanat beni kusturuyor sentaks beni kusturuyor çocuk gibi yazıyorum ana cümleler her şeyi deneyerek yazdığım her şey tavırdır yazıdan nefret ediyorum asla yazmayacağım alev alev yanan nefreti öfkem amaçsız küt bir şey çığlık haykırış
Ben topçulara cephane taşımışım kimse bana çocuk tesellisiyle gelmesin[1]

•

İlk yazdığım şeyin tarihi yok, neredeyse okunmuyor . Nisan 2015'te yazmışım, bir peçetenin üstüne karalanmış:

Manolya vardır
Manolya vardır

Gıdasını toprağın derinliklerinden alır

Gıdasını toprağın derinliklerinden alır

İlk aklıma gelen Inger Christensen'in *Alfabet*[2] kitabındaki şiirler ve o şiirlerin sen olmadığındı. Şiirleri duydum, benim içimde bir yerlerden geliyordu, sanki Inger içimde şiirlerini sesli okuyormuş

1 Ursula Andkjær Olsen'in *Udgående Fartøj* (Outbound Vessel, Gyldendal, 2015) kitabından alıntı –ed.n.

2 Fibonacci sayı dizisi takip edilerek matematiksel bir sisteme göre yazılmış şiirlerden oluşan bir kitap –çn.

gibi. Onun sesi. İlk kez sanat kusmuk değildi. İyileştiriciydi. Tek yapabildiğim biçemi çaresizce kendime döndürmek ve içine sözcükler doldurmaktı. Biçemi de doğru olarak döndürememiştim zaten.

Bir sonraki yazdıklarım ise bir not defterine dökülmüş birkaç sözcüktü. Boş defterin son sayfasına yazmışım:

Bugün 9 Kasım, Carl'ın mezarına bir mezartaşı yapmak için çukur kazdılar; gün boyunca ağladım.

Doğum gününden on iki gün önceydi. 26 yaşına girecektin.

Günlüğüme yazmışım:
21 Kasım 2015
Sana mezarlıkta yer bulacağımız gün, güneş tutulmuştu. Bugün, senin doğum gününde, mezarını ziyarete geldiğimizde kar fırtınası vardı. Yasını tutarken kalbim parçalanıp göğsümden fırlayacakmış gibiydi; kanlı ay, kırmızı ve karanlık gökyüzündeydi . Bu yılın 27 Eylül'üydü.

•

Fransız şair Stephane Mallarmé, 1879 yılında 8 yaşında ölen oğlu Anatole'un ardından asla bir kitap yazmadı. Yazmak istemişti. 202 not ya da fragman yazmıştı:

2)

Artık onu sadece bir ideal olarak görmek –
Daha sonra, onu yaşayan o olarak değil – ama
Çekirdeğinin içine çekilmiş
Onun varoluşunun tohumu –
Onun için düşünmemizi sağlayan o tohum
– onu görmek < ve >[1]

•

SENİ YAŞADIĞIN ZAMANLARDA DÜŞÜNMEYE CESARET EDEMİYORUM ÇÜNKÜ BUNU DÜŞÜNMEK ETE BIÇAK SAPLANMASI GİBİ

Fransız yazar Jacques Roubaud *Quelque chose noir* adlı kitabında karısının ölümünü takip eden günleri yazmıştır. Kitap 1986 yılında yayımlanmış.
Roubaud yazıyor:
Hatırlamamayı deniyorum. Anımsamalara da izin vermiyorum. Ondan kaçabileceğim bir yer yok.[2]

•

İlk rüya (4 Mayıs 2015)
Bütün aile bir aradayız. Büyük bir bahçedeyiz, mevsimlerden yaz. Bu dünyadan göçüp giden büyükbabalarım ve büyükannelerim de orada.Onları daha önce rüyamda görmemiştim. Carl orada değil. Sanki büyükannelerim, büyükbabalarım beni teselli etmeye gelmişler ama hiçbiri neden geldiğini söylemiyor, ben de dile getirmiyorum.

---

1 Stéphane Mallarmé, *Pour un tombeau d'Anatole*, Éditions de Seuil, 1961, s. 76 –ed.n.
2 Jacques Roubauds, *Noget sort*, Basilisk, 2006, s. 76 –ed.n.

İkinci rüya (20 Haziran 2015)
Carl'ı sırtı dönük ve hareketsiz bir figür gibi görüyorum. Sakince oturuyor ve pencereden dışarı bakıyor. Hafif yana çevrilmiş yüzüne güzel bir ışık vuruyor. Saçları, çıplak sırtına dökülmüş.

Üçüncü rüya (20 Ekim 2015)
Rüyamda kendimi cezaevinde görüyorum. Düşündüğüm kadar kötü bir yer değil. Dışarı çıkabileceğin bir bahçe var. Ama bütün kapı, pencere ve girişlerde parmaklıklar var.
Dördüncü rüya (26 Kasım 2015)
Bu gece, merdivende bir basamağa oturmuş. Geniş pencerelerden içeri beyaz ışık giriyor.
"Carl?" diyorum, "Sen misin? Geri mi geldin?"
"Aşkla başım dertte," dedi, "Evden bir şey almaya ihtiyacım var ama içeri giremiyorum. Anahtar yok."
Yanına oturdum ve ellerini tuttum. Yanağını okşadım. Teni sıcacıktı, bana yaslandı. Ona sarıldım. Sakin ve mağrurdu. Üzerinde yeşil ceketi vardı.

Beşinci rüya (6 Ocak 2016)
Bu sabah rüyamda hep birlikte Carl'ı bir apartman dairesinde beklediğimizi gördüm. Onu dışarıda hurda arabalar, eski banklar, kanepeler ve kırık dökük eşyaların atıldığı çirkin bir yerde de bekliyorduk; aynı zamanda yanında bir futbol sahası olan bir yerde de onu bekliyorduk. Sürekli apartmanla dışarıdaki alanlar arasında ileri geri yürüyorduk, bekliyorduk ve bekliyorduk. Apartman dairesinde iki oda vardı. Sokağa bakan odaya hiç girmedim. O odada arkadaşlarıyla Joakim ve Johan vardı. Bir keresinde, bitkin bir halde dışarı çıktılar, hastanede beklerken yaptıkları gibi.
Carl hiç görünmedi.

Bahçe. Teselli. Işık. Dingin. Cezaevi
Bahçe. Işık. Aşk. Dingin.
Gurur, Anahtar, Bekleyiş

Dün gece rüyamda seni gördüm
Düşüp bir yerini acıttın ve ağladın.
O kadar çok üzüldüm ki ben

•

Kendime çok
Acımasızım kendime acı
veriyorum
Annen konuşuyor
sana acımasız mıydım,
seni üzdüm mü?

Keder
boktan bir
hapishane

Senin hakkında bilmediğim çok fazla şey var; odanı boşaltıyorken doğum haritanı buldum ve onu okudum; *akrep burcusun, yükselenin koç ve ay burcun başakta; ayrıca:*

Doğum haritandaki sübjektif anne figürü tatlı-sert bir görünümde. Soğuk ve kontrollü bir figür.

Her ne kadar annen duygusal olarak cömert gibi görünse ve kendinden fedakârlıklarda bulunsa da sen sanki zahmetli ve istenmeyen biriymişsin gibi rahatsız edici duygulara kapılmışsın.

Bu seni çok fazla etkilemiş.

Güvensizlik duygunun ve özgüven eksikliğinin altında bu yatıyor.

Suçluluk
içinde kendime
eziyet ediyorum. Kendimi yere

atıp haykırıyorum
Astrolojiye kızıyor
Suçluluk duygusu
içinde hâlâ
kendime eziyete
devam ediyorum
haykırarak
yere atıyorum kendimi

Kendimi senin haritanı okumaya zorluyorum senin yıldız haritanla kendime eziyet ediyorum seninle suçum nedir diye konuşmak istiyorum sana kötü mü davrandım acı mı verdim diye sana sormak istiyorum kendini istenmeyen biri olarak gördün mü çıldıracak gibi odada dolaşıyorum inliyorum ağlıyorum sana asla asla asla ama asla istenmeyen biri olmadığını söylemek istiyorum ama ölüm sağır dilsiz sessiz dünyada hiçbir şey ölüm kadar sağır dilsiz sessiz değil yalnızım bedenimden nefret ediyorum ölen bir şey doğurdu bedenim onu yaşatamadı yalnızım ve bedenime tükürüyorum etimden nefret ediyorum etime bıçak saplamak bedenimi cezalandırmak istiyorum.

ölümün sıkı dayanılmaz sessizliği

Birkaç yıl önce yazmışsın:

Kapıya vuruyorum
Ses yok
bağırıyorum
ses yok
Çığlık atıyorum
ses
yok

yüzümde koyu renk

bir battaniye

Mallarmé yazıyor:

Sessiz baba
Düşüncelerin açılması
–
Ah! O içimde sakladığım
korkunç sır
(onunla ne yapılır ki
–
bir gölgesi
olacak mı
Onun mezarının
bilmiyordu –
–
ölmek zorunda olduğunu[1]

1 Stéphane Mallarmé, *Pour un tombeau d'Anatole*, Éditions de Seuil, 1961, s. 43 –yn.

Mallarmé'nin oğlu, babasından geçen kalıtsal bir hastalıktan ölmüş. Mallarmé, oğlunun ölümü üzerine kendini suçlu hissettiği için şiirler yazamamıştır belki. Fragmanlar ise baştan aşağı suçluluk duygusuyla dolu.

SUÇ

Hiç zaman yoktu

Neden sana zaman ayırmadım?

Kendi halinde biriydi o

•

Arayan kız kardeşimmiş.
Telefonu annem açıyor.
Kız kardeşimin çığlığını duyuyorum.
Annemin yüzünden kan çekiliyor. Konuşamıyor. Ceset gibi bembeyaz olmuş. Hiçbir şey anlamıyoruz. Ne? diyoruz, ne? Annem telefonu bana uzatıyor. Şimdi telefonda bir adam konuşuyor. Ben kız kardeşim aradı sanıyordum. Carl, diyor, Carl öldü, diyor. Carl öldü, Carl. Ne söylüyorsun sen, diyorum? Ne anlatmaya çalışıyorsun? Öfkeden delirecek gibi oluyorum. Sesi tanıyamıyorum. Ben kiminle konuşuyorum, diye soruyorum. Ben Martin, eski kocan. Sesi soğuk ve mekanik. En büyük oğlum ağlamaya başlıyor, sandalyeden kalkıyor ve sandalye devriliyor. Ben haykırıyorum, NE SÖYLÜYORSUN SEN? NE DİYORSUN?
Hemen şimdi hastaneye gel, diyor Martin. Biz Rigshospitalet'teyiz. Taksiye bin gel. Kim Rigshospitalet'te? Orada ne yapıyorsunuz, Carl nerede, sen ne diyorsun? Hemen gel, hemen şimdi Rigshospitalet'e gel.

Taksiye bin, "Ne olmuş?" diye bağırıyor en büyük oğlum, "Ne olmuş?" Ağlıyorum, "Ama ne oldu?" diye soruyorum. "Carl," diyor Martin, "pencereden düşmüş."

Bir gece, dehşet dolu bir gece

Bir korkunç korkunç

Anne Carson, *Nox* adlı eserinde kardeşi ve onun ölümünü anlatır. Nox, Latincede gece anlamına gelir. Carson yazıyor:

Ben düşüyorum, sen düşüyorsun, düştüm, düşmüş, nötral bir fiil, düşen ve düşmüş de bundan türemiştir.[1]

•

GENELLİKLE EVDEN ÇIKMIYORUM BÜTÜN GÜN GÜNEŞİN DOĞDUĞUNU GÖRÜYORUM BATTIĞINI GÖRÜYORUM KARANLIKTA OTURUYORUM OKUMUYORUM YAZMIYORUM MÜZİK DİNLEMİYORUM ÖLÜM HAKKINDA YAZAN ÖLÜME KUR YAPAN ÖLÜMÜN RESMİNİ YAPAN İNSANLARDAN NEFRET EDİYORUM ÖLÜM YANIMIZDA YÜRÜR GERÇEKTİR ÖLÜM GÜZEL EL YAZISI DEĞİLDİR HAYALİ KURULAN BOKTAN BİR ACI DEĞİLDİR GERÇEKTİR BİR DUVARDIR ÖLÜM BENİ ÖFKEDEN ÇILDIRTIR BENİ YASIM ÖFKEDEN KUDURTUR BENİ NEFRETLE DOLDURUR KEDERİMDE MAHSUR KALMAM BENİ

1 Anne Carson, *Nox*, Basilisk, 2001, s. 45 –yn.

ÖFKEDEN KUDURTUYOR BEN SANATTAN NEFRET EDİYORUM DAHA ÖNCE ÖLÜM HAKKINDA YAZDIĞIM HER ŞEYDEN NEFRET EDİYORUM BAZEN GÜNLERCE EVDEN HİÇ ÇIKMADIĞIM OLUYOR KARANLIKTA OTURUYORUM KARANLIKTA OTURUYORUM OKUMUYORUM YAZMIYORUM MÜZİK DİNLEMİYORUM

Mallarmé yazıyor:

Kırgınlık ve
intikama susamışlık
işe yaradığında
sızlanıyor sanki
– –
daha fazlasına doymuş olmak
bir şey yapmak – <hiç>
nihai amacı ıskalamak, vs. –

•

Ve onu ıslak kara
toprağın içine yatırdılar

kiraz dalları zambaklar
göğsünde çürüyor

çocuklar tabutun üstüne
beyaz güller
atıyorlar

telefon çalıyor

biri çığlık atıyor

çocuğun

çocuğun

kazanın

felaketin

bir nefesin hafif dalgası

orada duruverir

çocuk

durur

o bitişi biliriz biz

bir yabancının gözündeki

acıyı tanırız

Kaybetmek
Birlikteliktir

Ve ölüm

İstenmeyen

Rastlantısal[1]

•

Platon, *Faidon*[2] adlı eserinde Sokrates'in yaşamının son gününü anlatır. Sokrates, ölüme mahkûm edilmiştir ve o günün gecesinde baldıran zehri içirilerek öldürülecektir. *Faidon*, Sokrates'in bazı arkadaşları ve öğrencileri arasında yaptığı konuşmaya yer verir ve bu konuşma ölümün ve ölümden sonrasının ne olduğu üzerinedir. Aynı zamanda felsefenin ne olduğu üzerinedir *Faidon*.

Sokrates der ki:

Ölüm bir insanın kapısını çaldığında, o insanın ölümlü olan yanı ölür, ölümsüz yanı ise uzaklaşır ve gider, giderken de sapasağlam ve bozulmamıştır.

Ve Sokrates der ki:

Ruh, sonraki aleme giderken yanında eğitimiyle edindiği niteliklerden başka hiçbir şey götürmez ki bu da ölümden hemen sonra başlayan yolculukta ona zarar verecek ya da yarar sağlayacak en önemli şeydir.

---

1 Stéphane Mallarmé, *Pour un tombeau d'Anatole*, Éditions de Seuil, 1961, s. 46-47 -yn.

2 Platon, *Faidon*, Det lille forlag, 2001, s. 49 -yn.

Sokrates bunları son söz olarak söyler. O ana kadar ruhun ölümden uzaklaşmasının nasıl mümkün olabileceğini felsefî açıdan anlatmak için çok zaman harcamıştır.

•

Arkadaşın B, bir rüyasında senin ruhunun tamamlanmış olduğunu görmüş.
Ruhun, bedeninin yaşamına daha fazla devam edemeyeceğini anladığında bedenini terk etmiş.
O yüzden ruhun ne olup bittiğini anlamamış.
Bu yüzden ruhun şaşkınmış.
Böyleymiş arkadaşın B'nin rüyası.
Şamanist bir rüyaymış bu
Rüyalarda yolculukmuş.
Arkadaşın senin bu Şamanist rüyanın neresinde olduğunu görmek istemiş.
Yeşil bir ormanda bir kaplanla yürüyormuşsun. Üzerinde yeşil ceketin varmış.
O yeşil ormanda yürüyen senin ruhunmuş.
Böyleymiş arkadaşının rüyası.

Ölmeden bir hafta önce ilk Şaman yolculuğuna çıkmıştın, ilk rüya yolculuğundu o. Deden sana yol gösteriyordu. Çocukluktan gençliğe geçtiğim yıllardan beri ailemizde böyle yolculuklar yaptık, zira babam 1980'li yıllarda buna merak sarmıştı. Şamanizm birçok şeyde kullanılabilir. Biz özellikle fiziksel ve ruhsal iyileşme amacıyla kullandık. Bir keresinde, ağabeyin küçükken bir ara elinde büyük siğiller vardı. Babam ona siğillerden kurtaracak hayvanı bulmasında yardımcı oldu. Bu bir fareydi. Ağabeyin rüya yolculuğunda farenin onun siğillerini yediğini görmüş. Ertesi sabah

lavaboda ellerini yıkarken siğillerin hepsinin lavaboya dökülmüştü. Arkadaşın B, birkaç yıl önce Şamanlık eğitimi aldı. Ben sana hamileyken senin bir kaplan yavrusu olduğunu görmüştüm. Sen ölmeden bir hafta önce ilk Şaman yolculuğuna çıkmıştın.
Senin güç hayvanının kaplan olduğunu görmüştün.

Mallarmé yazıyor:

2)

başkalaşma –
olma biçimindeki değişiklik,
bu kadar işte

Vücudunun ne kadar çürüdüğünü düşünüyorum
Şimdi
Ne kadar mahvolmuş
Ne kadar deli
Ne kadar ölü

Toprağın altında
Yatmış çürüyor

Ama ondan önce yaşıyordu ve açılıp saçılıyor, serpiliyordu

Kaybolmuş güneşi
Anımsıyorum[1]

1 Stéphane Mallarmé, *Pour un tombeau d'Anatole*, Éditions de Seuil, 1961, s. 51 –yn.

Sen öldüğünde ölümü düşünmüyordun. Sen ölmeyi düşünmüyordun öldüğünde.

Ama ben bunu biliyor muyum? Biliyor muyum?

çürüyebilir bir organ

Emily Dickinson okuyorum. Bir zarfın arkasına şunları yazmış:

+ ölü
olmak –
+ bunun
bilincinde olmak
+ gizli bir yer
orada yalnız olmak
+ kabullen

Bir sır[1]

•

Günlüğüme yazmışım:
10 Kasım 2015
Carl capcanlı, bana çok yakın. Başak gibi. Rüzgârda talazlanan başaklar gibi. Altın renginde, güçlü ve olgun.

1 Emily Dickinson, *The Gorgeous Nothings*, New Directions, 2013, s. 52 –yn.

9 Aralık 2015
Bu yıl 9 Kasım'ı takip eden haftalarda, yani sadece birkaç sözcük de olsa yeniden yazmaya başladığım ilk gün, onun varlığını çok yoğun hissetmeye başladım. Ama son haftalarda onu hissedemedim. Nerede o? Hiçbir yerde. Soru kendini sürekli hatırlatıyor ama cevabı yok. Onu unutacağımdan korkuyorum.Onun bedeninin hissini, sesini, kahkahasını unutmaktan. Her geçen gün benden biraz daha uzaklaşacağından korkuyorum. Ben iyileştikçe kaybolmasından. Dayanılır gibi değil. Belki de beni iyileştirebilecek en iyi yol bu.

Onun küçük kollarını, onu emzirdiğimdeki duyguyu, onun yanında uyuyuşumu ve ellerini tutuşumu hissedebilir miydim? Hayır. Evet. Ve o büyüdüğünde onun elini tutma hissi. Sonra hemen hastanede yatarken elini tutma hissine dönüşüveriyor. Eline bakmıştım. Onun büyümüş elinde çocuk elini görmüştüm. Sıcacık tenini okşamıştım.

Bu gece rüyamda seni gördüm, düştün ve bir yerlerini çarpıp canını acıttın, ağladın..

Ve ben yazmışım:
Şu an onun ruhunu hissediyorum. Büyük bir kuş gibi veya hayır – onun varlığı güçlü ve ağır. Aynı zamanda hafif ve esnek. Evet, yaylanıyor. Arkamda duruyor, kollarıyla beni sarıyor, saçları uzun ve vücudunun üst kısmı çıplak.

Mallarmé yazıyor:

1)

Ne istiyorsun, o tatlı sevilen
Hep karşıma çıkan, bana doğru uzanan
– sanki [benim gözyaşlarımı] gizlice
dinlemek
Sonra öldüğünü öğrenmek isteyen
görüntü
– ki bilmiyorsun bile
– hayır sana söylemek

2)

istemiyorum – çünkü o zaman kaybolursun
ve ben yalnız kalırım
ağlayarak sen, ben, birbirimize geçmiş,
sen bende ağlayan
çocuk
asla olamayacağın geleceğin büyüğü
yaşamsız, sevinçsiz kalacaksın öylece.[1]

Seni sadece dışarı çıktığımda temiz havada hissediyorum.
Artık seni neredeyse hiç hissedemiyorum.
Belki benim ağlayışlarım sana öldüğünü söylemiştir.
Belki gideceğin yere varmışsındır.

1 Stéphane Mallarmé, *Pour un tombeau d'Anatole*, Éditions de Seuil, 1961, s. 54-55 –yn.

Kayıkçıya[1] vermen için sana para vermiştik

Tabutta gencecik bedenin

Diyoruz: O şimdi doğanın bir parçası. Sanki bu bir teselli olacakmış gibi.

•

1580 yılında Polonyalı şair Jan Kochanowski, *Ağıtlar (Treny)* adlı eserini yazmıştır. En küçük kızı Urzsulska'nın iki buçuk yaşındayken ölmesi üzerine 19 ağıt kaleme almıştır. Bu eser Polonya edebiyatında, hatta Doğu Avrupa edebiyatında dünyevi konular üzerine yazılan ilk şiirdir. Eserler genellikle kralların, kahramanların, tanrıların ve Tanrı'nındı. Ama o kendi çocuğunun kaybı üzerine yazmış, üstelik bir kız çocuğu... Bu o zamanlar hoş karşılanmamıştı. Kochanowski'nin *Ağıtlar'ı* ilgi görmedi ve küçümsendi. Ancak günümüzde Kochanowski, neredeyse Lehçe şiirin mucidi olarak görülmektedir.
Kochanowski yazıyor:

Nerede olursan ol, varsan eğer beni kederimde teselli et,
Urzsulska'nın görünümünde karşıma çıkamazsan da
Teselli et beni, edebildiğin kadar, evet, çık karşıma yeter
Ruh olarak, gölge veya gaddar bir ölüm olarak karşıma çık

1 Hermes'in, yeryüzünden Akheron kıyılarına kadar rehberlik ettiği ölüleri alıp bir sikke karşılığında kayığıyla Styx Nehri'ni geçirerek sonsuza kadar kalacakları Hades'teki ölüler diyarına götürmekle görevli mitolojik figür –çn.

Varoluş

1) *Var olmak (bazı formlarda durum)*

2) *(Latince, essentia sözcüğünden kaynaklanmaktadır) özellikle iyelik, -in hali, ve önadlarda: bir şeyin gerçek, değişmez doğasını meydana getiren şeylerin tümü (dış etkenlerin belirlediğinin aksine) bulunma durumu; görünüş, tepki, davranış vb. gibi şeylerin değişmez iç özelliklerinin nüvesi (Hegel felsefesinin uygulamasında (Bulunmanın tersi) Heib. Pros.I.183 ff ve Kierk Xv717 ff. 767 f.) e bakınız; Karakter, belli başlı özellikler.*

3) *Özellikle maddi dünyada; var olan, ortaya çıkan, bulunan şey.*

Inger Christiensen, *Sommerfugledalen* kitabında şu dizelere yer vermiştir:

Bu karşılaşmayı büyüleyen kim
İç huzur ve tatlı yalanların dokunuşuyla
ve kaybolmuş ölülerin yaz görünümleriyle

Kulağım sağır çınlamasıyla karşılık veriyor
Bir kelebeğin kanadından kendi gözleriyle
ölümdür sana bakan[1]

Kelebek sözcüğünün Yunancadaki karşılığı, aynı zamanda ruh anlamına da gelen "psyche"dir. Sokrates ölümden bahsederken kelebek de vardır o bahiste. Ruh sözcüğünün içinde kanat çırpan muhteşem bir gölge.

1 Inger Christensens, *Sommerfugledalen*, Brøndum, 1991, s. 57 -yn.

Metamorfoz
Değişim

Yazamıyordum
nefes
alamıyordum

Ölmeden kısa süre önce yazdığın bir not buluyorum.
Şöyle yazmışsın:

Ragnar Kjartansson: The Visitors (2012) Yaşam, yalnızlık, ölümde birliktelik. Bedenlerimizde yalnızız.

Kâğıtların ve notlarının ortasında yerde oturuyorum. Etrafımı senin el yazıların çevrelemiş. O güne kadar izlediğin 118 film ve o filmlerin herbiri hakkında tuttuğun notları buluyorum. New York'taki Film Akademisinde tuttuğun notları buluyorum, montajını yaptığın filmlerle ilgili tuttuğun notları buluyorum. Şiirlerini buluyorum. Fazla yüksek olmayan gelir ve giderlerin üzerine yaptığın bütçeni buluyorum. Bisiklet kilidinin kodu. 2015 yılının kasım ve aralık aylarında montajını yapman gereken filmlerin listesi. Bir sürü çizim. Kopenhag'daki Film Akademisine yapacağın başvuruların bir sürü müsveddesi.
Yazmışsın ki:

Çocukluğumdan beri bulduğum her şeyi biriktirmeyi çok sevdim (çoğunlukla ufak tefek ve maddi değeri olmayan şeyler). Ve her zaman hikâyeleri çok sevdim. Bu yüzden film montajı yapmaya baş-

lamam çok doğal. İşlenmemiş film parçalarından yola çıkıp son montaja giden süreç gerçekten heyecan verici çünkü parçalar bir araya getirildikçe eser sürekli değişiyor.

Şiir yazmak gibi.
İmkansıza yaklaşmak gibi: seni yazmak.
Küçük adımlar.

Çünkü parçalar bir araya getirildikçe

Eser birçok kez değişiyor.

Esnasında değil

Senin hakkında söyleyebilirim ki: Titizdin.
Diyebilirim ki: Düzenliydin.
Cenaze töreninde şöyle söylemiştim: *Şairane bir yapısı vardı.*

•

Günlüğüme yazmışım:
Carl Emil okulda:
Mart 1997: 1. sınıf. Neredeyse okumayı söktü. Hâlâ çok güzel resim çiziyor. Dışadönük ve çok net bir çocuk. İnanılmaz tatlı ve meraklı.

Ağustos 1997: Daha iyi okuyor. Hâlâ matematikte çok iyi. İçe kapanık ama öncesinden daha az. Birçok yeteneği olan duygusal ve güçlü bir çocuk – fotoğrafik hafızaya sahip ... Sorumluluk sahibi, tertipli, uslu ve aktif – hem ruhen hem fiziken.

Aralık 1997: Neredeyse akıcı bir şekilde okuyor. Çok daha iyi. Keyfi iyi, büyüyor!

Haziran 1998: Çok okuyor. Eskrim dersi alıyor ve inanılmaz derecede başarılı. Zarif. Babasına çok bağlı.

Senin hakkında söyleyebileceğim: Çok okuyordun; tutkulu bir *okurdun*.
Diyebilirim ki: Çok iyi bir kütüphanen vardı.
Diyebilirim ki: Yaşadığın son yıl içinde dini yazılar okuyordun. Kur'an'ı okudun, İncil'i okudun, Tevrat'ı okudun, *Tibet'in Yaşam ve Ölüm Kitabı*'nı okudun.

Diyebilirim ki: Babanı seviyordun.
Diyebilirim ki: Bizi seviyordun.

Hâlâ sevgini hissediyoruz.

İçedönük
Dışadönük
Kutuplar arasındaki hareket

Kutuplar arasında olan şey

•

Günlüğüme yazmışım:
9 Şubat 2016.
Joan Didion, *Mavi Geceler* kitabında kızının eşyalarını anlatır. Ölen kızının çocukken giydiği elbiseleri, çizimleri, resimleri.

Benim hiçbir şeyim yok. Hepsi yandı. Carl ölmeden üç gün önce Danimarka'da depoya koyduğumuz eşyalarımızın yandığını öğrendik. Bütün depo kül olmuştu. Her şey. Kitaplarım, mektuplarım, el yazısı taslaklarım. New York'a giderken yanıma çok az eşya almıştım. Anılarımla ilgili hiçbir şey yok, bana eskiyi hatırlatacak hiçbir şeyim kalmadı. Carl'ın çocukluğundan hiç fotoğraf yok. O yüzden, unutmaktan çok korkuyorum.

Carl'ın yaban mersinleri ve kırmızı böğürtlenler arasındaki fotoğrafı da yanmış.

Emily Dickinson yazıyor:

Peki,
gerçekler,
biz onları geride bırakır bırakmaz
hayallere dönüşmüyor
mu –[1]

Carl bana yazmıştı: Onlar ölmüş gitmiş şeyler, anne.

Ham materyal ortaya çıkıyor

Hiçbir şey anlamıyoruz. "Ne," diyoruz, "Ne?" Annem telefonu bana uzatıyor. Şimdi telefonda bir adam konuşuyor. Ben kız kardeşim aradı sanıyordum. "Carl," diyor, "Carl öldü," diyor. "Carl öldü, Carl." "Ne söylüyorsun sen," diyorum? "Ne anlatmaya çalışıyorsun?" Öfkeden delirecek gibi oluyorum. Sesi tanıyamıyorum. "Ben kiminle konuşuyorum," diye soruyorum. "Ben Martin, eski kocan." Sesi soğuk

1 Emily Dickinson, *The Gorgeous Nothings*, New Directions, 2013, s. 61 –yn.

ve mekanik. En büyük oğlum ağlamaya başlıyor, sandalyeden kalkıyor, sandalye devriliyor. Ben haykırıyorum, "NE SÖYLÜYORSUN SEN? NE DİYORSUN?"

"Hemen şimdi hastaneye gel," diyor Martin. "Biz Rigshospitalet'teyiz. Taksiye bin gel." "Kim Rigshospitalet'te? Orada ne yapıyorsunuz, Carl nerede, sen ne diyorsun?" "Hemen gel, hemen şimdi Rigshospitalet'e gel. Taksiye bin." "Ne olmuş?" diye bağırıyor en büyük oğlum, "Ne olmuş?" Ağlıyorum, "Ama ne oldu?" diye soruyorum. "Carl," diyor Martin, "pencereden düşmüş."

"Carl," diyorum ağlayarak anneme ve en büyük oğluma bağırarak, "Carl pencereden düşmüş. Ölmüş, taksiye binmemiz gerekiyor," diyor, "Rigshospitalet'e gitmeliyiz." Telefon elimden düşüyor, çığlıklar atarak kendimi yere atıyorum, en büyük oğlum da öyle yapıyor. Hayvanlar gibi bağırıyoruz. Çok önceden yatmış olan babam kalkmış, kapıda duruyor. Hastaneye gideceğimizi annem söylemiş olmalı ona. "Haydi gidiyoruz," diyor babam. Annem, "Telefonunu yanına almayı unutma," diyor. Arabaya doğru yürüyoruz, annem sendeliyor, elimi tutuyor. En büyük oğlum karısı ve kızının yanında kalıyor. Araba yola çıkıyor. Gece yarısı. Arka koltukta oturmuş, feryat ediyorum. Bir sigara içiyorum. Annem, "Ah canım, kızım benim," diyor. Arka koltukta bir oraya bir buraya savruluyor bedenim. Beynim kaynıyor. Otoyol bomboş. Babam hız sınırını çoktan aşmış. Kopenhag'a bir saatte varıyoruz. Ne, diye düşünüyorum, nedir bu, nedir bu? Sanki bir rüyadayım. Üşüyorum, titriyorum. Sanki hayat bedenimden akıp gidiyor. Sonra feryat etmeye başlıyorum yeniden. Bu kez o feryat insanoğlunun ilkel çağlarından kalma bir uluma gibi çıkıyor, çıkan ses benim sesim değil, duyduğum ses aklımı başımdan alıyor, korkutuyor beni. İçimden bir ses çıkmıyor sanki nefes alamıyorum. Başka biri oldum.

•

C.S. Lewis, *Acı Sorunu (Grief Observed)* adlı kitabına şunları yazıyor:

Hiç kimse bana kederin korku gibi hissedildiğini söylemedi. Korkmuyorum ama korkulan zamanlarda olduğu gibi hissediyorum.[1]

Bedendeki bir gayzer gibi panik
zehirli suyunu yer altından getirip
Püskürtür
Kadim zamanlar topraklarından
Sürüngen beyne

•

Menekşe yazıyorum, zambak yazıyorum, senin kahverengi gözlerini yazıyorum. Kardelen yazıyorum, eğreltiotu yeşili yazıyorum, seni yazıyorum; benim güzel çocuğum. Sana gizemli yazıyorum; minik güneş, yerkabuğunun altındaki çocuğum. Gece mavisi gökyüzüne dolunay yükseliyor yazıyorum; kalbim hasta, kederim beyaz.

•

Yerde oturuyorum, etrafımda senin el yazısı notların ve senin yaşamın boyunca aldığın mektupların bulunduğu bir torbanın içinde on beş fotoğraf buluyorum. 9 yaşındayken Norveç'e gittiğimizde, o adını unuttuğum küçük adaya yaptığımız gezide çektiğin fotoğraflar. Yerde oturuyorum, o gezimizi yazmanın üzerinden on gün geçmiş. İlk on dört fotoğrafta hiç insan görünmüyor. Deniz, kayalıklar, yeşil çimenler ve kırmızı ahşap evler, gemiler ve küçük bir feribot ve balıkçı barınaklarının bulunduğu bir liman, soluk mavi gökyüzünde

1 C.S. Lewis, *En sorgens dagbog*, Forlaget Scandinavia, 1983, s. 63 –yn.

pamuk gibi beyaz bulutlar. Ağlamaya başlıyorum. Neden ağlamaya başlıyorum? Fotoğrafları uzağa koyuyorum. Niçin özellikle de o fotoğrafların beni günlerce ağlattığını anlayamıyorum. Sonra o fotoğraflarda insan olmamasının beni ağlattığını fark ediyorum. Sanki insanlar ortadan kaybolmuş, insanlar fotoğraflardan emilip çekilmiş gibi. Bir sabah fotoğrafları çıkarıyorum tekrar. On beşinci fotoğrafı buluyorum Fotoğrafta sen varsın. 9 yaşındasın ve bir uçaktasın. Yaşam dolusun. Birlikte Norveç'e gidiyoruz. Ön dişlerin yeni çıkmış ve uçları tırtıklı hâlâ. Kameranın objektifine bakıyorsun.

•

Günlüğüme yazmışım:
21 Ekim 2005
Carl, çocuk yuvasından Zakarias'ı aldı ve onu çocuk parkına götürdü, orada kamp ateşinde, çubuğa hamur sarıp pişirdiler ve çilek reçeliyle yediler. Carl tam bir melek ve Zakarias, melek Carl'a tapıyor.

Gece boyunca uyumadım ve karanlığa baktım durdum, aniden karanlık sanki beyaz gölgelerle doluvermişti, birbirlerinin içine girip çıkan beyaz tüller gibi, sanki bir dansa benziyordu, organikti, sanki başka bir boyut karanlıkta maddeye dönüşmüş gibiydi, gözlerimi kapattım sonra tekrar açtım, o beyaz gölgeler ya da tüller oradaydı hâlâ, dansları çok hareketliydi, hareketlerinde yoğun ve muhteşem bir enerji vardı, birbirlerine girip çıkıyorlar, birbirlerine girip çıkıyorlar, hafif bir esinti hissediliyordu, sanki bir yarıktan başka bir dünyayı seyrediyordum, gece gün ışıyıncaya kadar gözlerimi kapatmadan yatakta yattım, o beyaz şeyler emilip ortadan ışığın içinde kayboldu, o geceden beri bir daha öyle bir şey görmedim

Ruh, şöyle beyaz, yuvarlak bir şeydir

•

Hayatımın başka bir döneminde bir şifacıyla görüşmek isteyip istemediğimi bilmiyorum. Seni doğurduktan sonra lohusa yatağında yattığımdan beri ne bir şifacı ile karşılaştım ne de bir şifacının kapısını çaldım. Yine bir şifacıyı aradım çünkü birinin beni bu kederden kurtarmasını istiyordum. Kederi yerine getirilmesi gereken bir görev ya da iş olarak gören biriyle karşılaşmak istemiyordum. Yerine getirmem gereken bir görev ya da halletmem gereken bir iş değildi benimki. Kederi iş olarak görme fikri benim değerlerimle uyuşmuyordu. Kederin; insanların iyileşmesini sağlayacak bir iş olarak görülmesi düşüncesinin bir parçası olmak öfkelendiriyordu beni. Çalışacak gücüm kalmamıştı. Birinin yanağımı okşamasını, beni sakinleştirmesini istiyordum. İlgilenilmek istiyordum, çalışmak değil. Şifacıdan bağrıma çökmüş keder denen şeyi kaldırmasını istedim, bir anlık bile olsa. Ellerini göğsüme koydu. Kalbimi açacağını söyledi. Ellerinden kuvvetli ve yoğun bir sıcaklık yayılıyordu. Keder tedavi edilemez.

Bana kederlerin kraliçesi
Tacını taktılar
Keder kraliçesi
Tahtım ise
Karanlığın derin girdabıydı

Hiç kimse benimle
O loş salonlara
İnmeye cesaret edemiyordu

•

The Visitors (2012) İzlandalı sanatçı Ragnar Kjartansson'ın montajladığı bir eserdir. New York'taki Hudson Valley'de bulunan, muhteşem güzellikte, artık yaşlanmaya yüz tutmuş Rokeby Farm

adlı çiftlikte çekilmiş dokuz ayrı filmden oluşmaktadır. *The Visitors;* Ragmar Kjartansson ve Davíğ Şór Jónsson tarafından yazılıp bestelenmiş bir müzik parçasının sahnelenme sürecini belgelemektedir. Eserin adı ünlü pop grubu ABBA'nın son albümünün adına bir göndermedir ve müzik parçasının sözleri Ásdís Sif Gunnarsdóttir'in yazdığı bir şiirden alınmıştır.

Kristiansson, doğup büyüdüğü şehir Reykjavik'ten birçoğu müzisyen yedi arkadaşını bir araya getirmiştir. Müzisyenlerin tamamı, biri hariç tüm filmlerde, her biri çiftliğin ayrı odasında filme çekilip kaydedilir. Bu kayıtların hepsi bir araya getirildiğinde ses ve görüntüyle birleştirilmiş bir eser ortaya çıkar.

The Visitors'u 2013'te New York'taki Courtesy Luhring Augustine Galerisi'nde Carl'la birlikte izlemiştim.İkimiz de bundan etkilendik. Eserin 64 dakikalık süresi boyunca ekranlar arasında dolaşmış, müzikleri dinleyip görüntüleri seyrettikçe farklı yapılar ve hikayeler bulmuştuk. Eser, hangi filmi hangi sırayla izlediğine bağlı olarak çok farklı biçimlerde algılanabiliyordu. Aynı şarkı 64 dakika boyunca tekrar tekrar çalıyordu. *The Visitors*, meditasyona benzer bir etkiyle insanı sarıyordu.

Carl birkaç gün sonra galeriye gidip eseri bir kez daha izlemişti.

Ásdís Sif Gunnarsdóttir yazıyor:

Çıtır çıtır ayazda
Pembe bir gül
Portakal kırmızısı ateşte
Elmastan bir kalp

Ve devam ediyor:

Acı sona
Götürdün beni

Ve devam ediyor:

Etrafımızda yıldızlar patlıyor
Ve yapabileceğimiz hiçbir şey yok[1]

•

Günlüğüme yazmışım:
10 Mart 2016
Bugün yine şifacıyı ziyaret ettim. Şifacı, Carl'ın önceki iki yaşamında da genç öldüğü bilgisini almış. Ona göre Carl'ın ruhunun planı hep öyle olmuş. "Yardım etmek için gelen ve sonra da giden bir ruh," dedi. "Ona ihtiyaç kalmadığına inandığı zaman mı gidiyor?" Öyleyse yanlış düşünüyor. Ona ihtiyaç var. Dün gece yataktan kalktım, salona geçtim. Hıçkırarak ağladım. Bir koltuğa çırılçıplak oturdum ve hastaneye giderken arabanın arka koltuğunda ağladığım gibi ağladım, aynı kuvvette. İçimdeki o yabancı ses her zorlu durumda olduğu gibi bedenimi zorlayarak dışarı taşıyordu. Son zamanlarda fiziksel olarak da kendimi rahatsız hissediyorum. Yarın kardiyologla bir randevum var. Üzerimde inanılmaz bir bitkinlik var, ateşim yükseliyor ve nabzım düzensiz atıyor. Belki de metabolizmamdandır. Ama daha çok huzursuzluk ve kaygı.

1 Ásdís Sif Gunnarsdóttirs, *Feminine Ways*, s. 67 –yn.

Yaslı anne
çıplak giyinmiş
korkunç ten
yüksek ateş sızısı
yabancı
tenine
sığmıyor oda
aydınlık gece
yaşam hiç

Kırılmış kalp
Paramparça bir kalp
Tıbbi teşhis:
Takotsubo kardiyomiyopati

Takotsubo Japoncada ahtapot demektir
"Kalp, ağzı dar bir küpü andıran ahtapot kapanı gibi görünür
Genellikle bunun nedeni kederdir."
Geçici bir durumdur.
Hayatî tehlike oluşturabilir.
İngilizcede bu duruma "broken heart syndrome" adı verilir.

devamlı seni düşünüyorum ve seni düşünmediğim zamanlar da oluyor. bu bir tezat değil. bir anlığına veya daha uzun süreliğine seni düşünmediğim zamanlar olsa da hep yanımdasın. keder içinde seni düşündüğüm zamanlarda, sana ne olduğunu düşündüğüm zamanlarda vücudumdaki her şey sanki çöküyor. vücudumdaki bütün hücreler ağırlaşıp zorlanarak aşağı doğru harekete geçiyor gibi bir his. toprağa doğru. bu duygu zamanla değişecek bir şeye de benzemiyor. eğer zorunda kalırsam kendimi durdurmada daha iyiyim. artık bir hafta hiç ağlamadan durabiliyorum, bu benim için bir rekor. devamlı seni düşünüyorum ve

devamlı seni düşünmüyorum unutabilmeyi, gülmeyi, yemeyi, uyumayı başarıyorum artık hayatın gereklerini yerine getiriyorum ve yılmıyorum ve seni hep yanımda taşıyorum. aslında hiçbir şey değişmiş değil.

C.S. Lewis yazıyor:

Bir an geliyor içimden bir ses her şeye rağmen aslında bana bir şey olmayacağına, her şeyin üstesinden gelebileceğime söz veriyor. Aşk bir erkeğin tüm hayatı değildir. H. ile karşılaşmadan önce mutluydum. İnsanların "iç güç" adını verdikleri şeyden bende çok var. İnsanlar bu tür şeylerin üstesinden gelirler. Her şey yoluna girer. Bu sesi duymaktan utanıyor insan ama kısa süreliğine de olsa o ses iyi geliyor. Sonra aniden acı veren bir anı hatırlanıveriyor ve tüm bu "sağduyulu yaklaşım" hadde fırınına atılmış bir karınca gibi ortadan kayboluveriyor.[1]

•

Sık sık o sesi duyuyorum: Tamam, *anladım*. Carl öldü. Olan oldu. Hayat devam ediyor. Sonra, iki saat sonra kayısı marmeladını görünce ağlamaya başlıyorum çünkü portakal marmeladını ne kadar sevdiğini ve ölümünden bir hafta önce annemin ona bir kavanoz portakal marmeladı verdiğini hatırlıyorum. Dairesindeki eşyaları toplarken bulmuştum, yarısı boşalmış kavanozu. *O Yılın Büyüsü* adlı kitabında Didion girdabı tanımlar: Geçmişe, keder öncesi zamana götüren bir anı kırıntısıdır. Ben ise girdabı beni kedere götüren bir şey olarak tanımlıyorum. Kayısı marmeladı, portakal marmeladına dönüşüyor ve yanında her şeyi sürükleyen

1 C.S. Lewis, *En sorgens dagbog*, Forlaget Scandinavia, 1983, s. 70 -yn.

yapışkan bir iz olup akıyor. Carl'la ilgili tatlı anılarım acı ve dayanılmaz bir şeye dönüşüyor çünkü beni Carl'ın ölümüne götürüyor.

BEN BİR ŞEYE İNANMIYORUM, CENNETE, CEHENNEME, TANRIYA, ŞİFAYA, ÖNCEKİ YAŞAMLARA, BÜTÜN O AHMAKÇA İNANÇLARA KIZIYORUM, HADES'E, KARMA YASALARINA, ÖLÜMDEN SONRAKİ YAŞAMA, RUH SEYAHATLERİNE, BUNLARIN HEPSİNE İÇİMDEN GELEN EN DERİN NEFRETLE TÜKÜRÜYORUM, KADERE, ASTROLOJİYE, ÖLÜLERLE İLETİŞİME, HAYALETLERE MELEKLERE İNANMIYORUM, KUSACAK GİBİ OLUYORUM. BUNLARA EN DERİN NEFRETLERİMİ KUSUYORUM, LANET OLSUN HEPSİNE DİYORUM, SADECE YAŞAM VE ÖLÜM VARDIR, SADECE BİR ÖLÜNÜN BEDENİNE GÖSTERECEĞİMİZ HASSASİYETE, ÖLÜYLE VEDALAŞIRKEN YAŞADIĞIMIZ BİRLİKTELİĞE İNANIYORUM.

•

2015 yılının eylül ayı sonunda ABD'ye yalnız bir seyahat gerçekleştirmiştim. İki hafta sürecek okuma turnesindeydim. Dayandım, başardım, çünkü istiyordum. Durmadan yollarda olmanın insanı özgürleştiren bir yanı var. İçinde bulunduğum duruma uyuyordu bu: devamlı bir yerden bir yere gidecek olmak, yollara düşmek, bir yerden ayrılmak, bir yere ait olmamak. Seyahat ediyor olmanın verdiği tanınmazlık bana iyi gelmişti. Kimse beni tanımıyordu, kimsenin benim kederimden haberi yoktu. Carl'ı doğurduktan sonra sigara almak için kış karanlığında sokağa çıktığımda olduğu gibi. Bu ABD seyahati, ben yeniden yazmaya başlamadan aylar önce gerçekleşmişti. Geri dönmeden önce son

durak olan Houston'a gittiğimde Rothko Şapeli'ni ziyaret etmiştim. Rothko Şapeli, Mark Rothko'nun meydana getirdiği en önemli eser olarak görülüyor. 1964-1967 yılları arasında on dört eser veren Mark Rothko'nun bazı eserleri dev boyuttadır, bazıları da triptiktir.[1] Şapelin yapımı Rothko'nun intihar etmesinden bir yıl sonra,1971 yılında tamamlanmış. Şapel, sekiz köşeli bir bina olup Yunan haçına benzer biçimde inşa edilmiş. Dışarıdan bakınca hacimli, kapalı ve gri bir görünümü var. Rothko'nun tabloları siyah, siyah-gri, mor-siyah ve kızıl-siyah renk ağırlıklıdır ve özel bir teknikle yapılmıştır. Rothko, kırmızı ve siyah-kırmızı tablolarda tuvale önce kırmızı pigment sürmüş, sonra yedi farklı koyu renk ve siyah tonları eklemiş. Hepsini çiğ yumurta, yağlı boya, terebentin ve reçineyle karıştırmış. Mor-siyah tablolar ise renk katmanlarına hafif ve şeffaf bir görünüm kazandıran, tavşan derisi yağı karıştırılan çok sayıda pigment katmanından oluşmaktadır. Sonuç olarak tabloların hepsinde resimlerin bazı bölgeleri açık gri ve beyazmış gibi görünmektedir. Gün içinde ışık artıp azaldığı ve değiştiği için tablolar devamlı değişiyormuş gibidir.
Şapel özel bir yapı, zira herhangi bir dinle bağlantısı bulunmuyor. Herkese açık ve inanan, inanmayan herkes için düşünülmüş bir yapı; Hıristiyanlar, Müslümanlar, Yahudiler, Budistler, vb. – kısaca yeryüzünde yaşayan herkes için. Şapelin içinde Rothko'nun tabloları ve odanın etrafındaki birkaç bank dışında bir şey bulunmuyor. Yapının yan girişinde ziyaretçilerin alıp kullanabilecekleri farklı dinlerin kutsal kitapları bulunuyor. Rothko dindar bir insan değildi. İnsanlar şapele meditasyon yapmak, ibadet ve dua etmek, yas tutmak, her şeyden uzaklaşmak için geliyorlar. Ve Rothko'nun eserlerini görmek için geliyorlar. Banklardan birine oturup resimlere baktım. Orada 2 saattir oturuyordum. İlk

1 Yana yana ve birbirleriyle bağlantılı pano şeklinde üç resimden oluşan eser –çn.

bakışta birbirinin aynısı gibi görünen tabloların içinden başka şekiller belirmeye başladı. Kuşlar, deniz, balıklar görüyordum. Kafatasları, suratlar gördüm. Ağaçlar ve bulutlar gördüm. Uzun bir sıra oluşturmuş iki büklüm insanlar. Ve Carl'ı gördüm. Bana hafif arkasını dönmüş, uzun saçları sırtına dökülmüş. Sürünerek resmin içine, Carl'ın yanına girmek istedim. Sonra kayboluverdi ve ay ışığı, geyik ve kaplumbağalar gördüm. Dev çiçeklerin beyazlığının titreşimi karanlığın titreşimi gibiydi. Gözyaşlarımı durduramadım. Haftalardır bastırdığım, bana iyi gelen bir ağlamaydı bu. Turne boyunca işimi yapabilmek için gözyaşlarımı bastırmalıydım. Ağlamaya ihtiyacım vardı. Yerimden kalktım, dışarı çıktım ve yan girişte bırakılmış kitaplara baktım. *Tibet'in Yaşam ve Ölüm Kitabı*'nı elime alıp herhangi bir sayfayı açtım. "Dünyadaki Aileyi Seyrederken Duyulan Çaresizlik" adlı bölümü okudum. Bölüm, ölen kişinin hayatta kalanlarla iletişim kuramadığını anlatıyordu. Dışarı günışığına doğru, Teksas'ın sıcak havasına çıktım. Parklarda yürüdüm ve ağladım, ağladım, ağladım. "Yeter artık, kes ağlamayı, akşam okuman var. Böyle şişmiş, ağlak gözlerle okuyucuların karşısına çıkamazsın," dedim kendime. Kes ağlamayı. Rothko'nun resimlerinde beliren figürleri düşünüyordum ve bana birinin halüsinasyonda görebileceklerini hatırlattı. Eve döndüğümde Carl'ın, New York'ta bizim yanımızda kalırken elinden bırakamadığı *Tibet'in Yaşam ve Ölüm Kitabı*'nın şu bölümüne işaret koyduğunu gördüm: "Dünyadaki Aileyi Seyrederken Duyulan Çaresizlik". Ölülerimizin sesini duyamadığımız için asıl çaresiz olan bizleriz diye düşündüm. Ölüm kitabında okuduğuma göre; ruh olmanın çeşitli aşamalarından geçtikten sonra rüzgârın bir parçasına dönüşürsün.

Sen rüzgârın parçası mısın?

Carl.

Pencereden düşmüş.

"Carl" diyorum ağlayarak anneme ve en büyük oğluma bağırarak, "Carl pencereden düşmüş. Ölmüş, taksiye binmemiz gerekiyor," diyor, "Rigshospitalet'e gitmeliyiz." Telefon elimden düşüyor, çığlıklar atarak kendimi yere atıyorum, en büyük oğlum da öyle yapıyor. Hayvanlar gibi bağırıyoruz. Çoktan yatmış olan babam kalkmış, kapıda duruyor. Hastaneye gideceğimizi annem söylemiş olmalı ona. "Haydi, gidiyoruz," diyor babam. Annem, "Telefonunu yanına almayı unutma," diyor. Arabaya doğru yürüyoruz, annem sendeliyor, elimi tutuyor. En büyük oğlum, karısı ve kızının yanında kalıyor. Araba yola çıkıyor. Gece yarısı. Arka koltukta oturmuş, feryat ediyorum. Bir sigara içiyorum. Annem,

"Ah canım, kızım benim," diyor. Arka koltukta bir oraya bir buraya savruluyor bedenim. Beynim kaynıyor. Otoyol bomboş. Babam hız sınırını çoktan aşmış. Kopenhag'a bir saatte varıyoruz. Ne, diye düşünüyorum, ne oldu, nedir bu? Sanki bir rüyadayım. Üşüyorum, titriyorum. Sanki hayat bedenimden akıp gidiyor. Sonra feryat etmeye başlıyorum yeniden. Bu kez o feryat insanoğlunun ilkel çağlarından kalma bir uluma gibi çıkıyor, çıkan ses benim sesim değil, duyduğum ses aklımı başımdan alıyor, korkutuyor beni. İçimden bir ses çıkmıyor sanki, nefes alamıyorum. Başka biri oldum. Hastaneye giriyoruz, yağmur yağıyor, asansörle dokuzuncu kata çıkıyoruz, asansörden çıkıyorum, haykırıyorum: Çocuğum nerede? Çocuğum nerede? Martin bekleme odasından çıkıp yanıma geliyor, beni sakinleştirmeye çalışıyor, mekanik davranıyor, soğuk, ben haykırıyorum, Carl nerede? Martin kollarıma yapışıp beni sımsıkı tutuyor, bir koridorda yürüyoruz, bir odaya giriyoruz, içeride birkaç hemşire oturuyor, odanın arkasında bir oda var, o odada Carl yatıyor, ilk gördüğüm şey gözleri oluyor, morarmış, patlayacakmış gibi şişmiş, kapkara iki yumru. Gözleri kapalı, dudakları hafif aralık, odada bir

uğultu var, yaşam destek ünitesinin sesi, Carl için nefes alıp veren yaşam destek ünitesi.
Carl yaşıyor.

•

Roubaud yazıyor:

Bu görüntü bininci kez karşıma çıkıyor. Aynı inatla. Sonsuza dek başa saracak. Tüm keskin ayrıntılarıyla. Soluklaşmıyor.[1]

Günlüğüme yazmışım:
12 Ocak 2016
Bugün hava kapalı, odada bir sessizlik var. Ölüm artık günlük yaşamımızın bir parçası oldu. Bundan sonra tekrar tüm gücümü yazmaya verip veremeyeceğimi bilmiyorum. Yazmak çok fazla çaba, konstanrasyon ve enerji gerektiriyor. Güzellik yazı dilimi terk etmiş. Kalemim karalar bağlamış. Tamamen umursamazım.

Roubaud yazıyor:

Ölüme bu şekilde tutunmak, onu gerçek bir açlık olarak tanımak, dilde ve o dilin tüm yapılarında artık kontrol edemediğim bir şeyler olduğunu kabul etmem anlamına geliyordu.[2]

•

1 Jacques Roubauds, *Noget sort*, Basilisk, 2006, s. 84 –yn.
2 Jacques Roubauds, *Noget sort*, Basilisk, 2006, s. 103 –yn.

Günlüğüme yazmışım:
30 Mart 1996'da, akşam, 6 yaşındaki Carl Emil ranzada konuşuyor:
"Güneş bir tür yıldızdır ve yıldız da bir çeşit güneştir. Ama insan öldüğü zaman tekrar teni ve saçları olmasına imkan yoktur."

Sıcacık tenini okşadım

Beyaz bir zarf içinde senin saçından bir tutam saklıyorum. Pıhtılaşmış kandan dolayı bir kısmı sertleşmiş. Tabutu kapatmadan önce kesip alınmıştı. Hâlâ senin kokun var. Çürüyecek diye korkmuştum ama kan çürümüyormuş. Bir zarfa koydum saçını, hava alsın diye. Saçını paylaştım babanla, yarısını ona verdim. Baban ve ben çok şey paylaştık; sevgi, zaman, çocuklar, eşyalar, bir boşanma. Senin saçını babanla paylaşmak çok tuhaftı benim için. Kayıtsızca onu ayırdım, kamçılanıyor gibi ağlıyordum. İkimiz de senin saçının görüntüsüne ve kokusuna dayanamıyorduk. Saç, senin başında büyürken de ölü bir materyaldi. Saç, ölü hücreler demektir. Ama şimdi yaşıyor sanki. Senin bir parçan, bedeninin bir parçası. Her zamanki bronz-altın renginde. Deniz, bal, baharat kokuyor ve biraz da metalik bir kokusu var. Sanırım metalik koku kandan geliyor. Victoria Çağı'nda ölenlerin saçlarından çok zarif takılar yapıyorlarmış.

Saç: *Hücre bölünmesi ve saç keseciklerinin dip kısmında bulunan hücrelerin keratinizasyonu ile oluşan özel bir keratin formuna sahip tel şeklindeki yapıdır. Saç kesecikleri cenin döneminde ihtiyaç fazlası hücreler tarafından oluşturulur ve ciltte içe doğru torba şeklinde bir gelişim gösterir. Doğumdan sonra saç keseciği oluşumu sona erer.*

Roubaud yazıyor:

O zor geceden kurtarmadım seni.[1]

•

2015 yılının haziran ayında ağabeyin, annemin evinin bahçesinde dört çukur kazdı. Senin cenaze töreninden getirdiğimiz dört elma fidanını o çukurlara dikti. "Üç ay önce biri bana kardeşim için anı bahçesi yapacağımı söyleseydi asla inanmazdım." demişti ağabeyin. Pırıl pırıl bir yaz günüydü ve yapılan iş topraktan daha ağırdı. Ağabeyinin en büyük kızı, üç yaşında, iş bittiğinde fidanları sulamış ve "Carl şu an cennette yaşıyor ve onu orada ziyaret edemeyiz," demişti.

Fidanlar daha küçükken dallarda yetişen elmaları koparıyoruz ki fidan ağaca dönüşürken meyvelerin ağırlığıyla kırılmadan güçlü büyüyebilsin
fidanların üstüne, geyikler ağacın gövdesini kemirmesin diye kan tozu serpiyoruz
ağaçların karşısına dikilmiş mayıs ayında çiçeğe bürünen fidanları seyrediyoruz
bu fidanların kurumaması, yaşamına devam edebilmesi için elimizden gelen her şeyi yapacağız
bu bitkilerin ve ağaçların ölmesine dayanamayız
bizim hatalarımız ya da dikkatsizliklerimiz yüzünden bitkilerin ve ağaçların kuruyacağı düşüncesine tahammül

2016 yılının haziran ayında baban ve ben, ağabeyini ve onun en büyük kızını arabayla limana götürüyoruz.Feribotla fiyort gezi-

1 Jacques Roubauds, *Noget sort*, Basilisk, 2006, s. 123 -yn.

sine çıkacaklar. İskelede limandan ayrılışlarını seyrediyor, onlara el sallıyoruz. Arabaya dönüyoruz. Ne hissettiğimizi anlatıyoruz birbirimize.Uzun süredir sanki omuzlarımda ağır bir yük varmış gibi ve çok sessiz hissettiğimi anlatıyorum. Canımın hiçbir şey yapmak istemediğini söylüyorum. "Hâlâ çok fazla içiyorum," diyorum. Baban da uzun süredir sanki omuzlarında ağır bir yük varmış gibi ve çok sessiz hissettiğini söylüyor. Canının hiçbir şey yapmak istemediğini söylüyor. "Hala sakinleştirici ilaç alıyorum," diyor. Şok dönemini atlattıktan sonra her şey birdenbire sessizliğe gömülüyor. Hiçbir şeye. Hiçbir zamana. İkimiz de aynı şekilde etkilendiğimize mutluyuz. "Mutlu." İkimiz de bizde bir terslik olduğunu, hiç kimsenin bizim gibi hissetmediğini düşünüyormuşuz oysa. Ama ikimiz de aynı şeyleri hissediyormuşuz. Bizim gibi.

•

Günlüğüme yazmışım:
St. John, 30 Aralık 2009
Ayın 22'sinde Carl Danimarka'dan geldi. 24'ünde sabah erkenden St. Thomas'a uçtuk. Oradan da tekne ile buraya geldik. Çok güzel zaman geçirdik. Özellikle Salt Pond'a olan yolculuk muhteşemdi. Deniz bitkileri ve mercanlar fazla derin olmayan suyun altında harika bir manzara oluşturuyordu; Zakarias çok tedbirli bir dalgıç olmasına rağmen su altı dünyasını keyifle dolaşıyor, mercan mavisi suyun tadını çıkarıyor, mor ve turuncu balıkları, deniz yıldızlarını ve sarı mercanları (hardal mercanı) hayranlıkla seyrediyordu. Plajda bizden başka kimsecikler yoktu. Ramshead'e tırmandık. Bir zamanlar, İngiltere (Danimarka'dan önce), köleliği yasakladığı için köleler yüzerek Britanya'ya bağlı adalara ulaşmak amacıyla buraya kaçmışlar.Her yer kırmızı çiçekli kaktüslerle kaplıydı. Çok sayıda kelebek, çiçek ve arılar vardı. Bugün ormanda, adanın doğu kıyısındaki Reef Bay patikasında, tropikal

yağmurun altında yürüyüşe çıktık; birçok tahrip edilmiş eski şeker tarlası ve bir köy gördük. Köy 1940'lı yıllara kadar vahşi orman içinde saklanmış. Kölelerin kaldıkları yerleri gördük ve çok üzüldük. Carl, bir ara elini duvardaki tuğlalara koydu ve "Burada acı çekerek ölenlerin anısına bir dakikalık saygı duruşunda bulunalım," dedi. Bölgedeki patikaların hepsi köleler tarafından buraya getirilen ve yerleştirilen lav taşlarından yapılmış. Tepeden aşağı inen patikaların ortasında ruhani bir yer var: bir şelale ve etrafı yabani orkidelerle kaplı küçük bir göl. Gölün etrafında yerden fışkırırcasına duran kayaların üzerine kazınarak yapılmış üç bin yıllık kaya resimleri var. Bu resimler o zamanlar burada yaşayan yerli Taino halkı tarafından yapılmış. Gölün yüzeyine düşen kaya resimlerinin yansıması iki dünyayı temsil ediyor: fiziksel ve ruhsal. Sonra Carl birden çamurda kayarak düştü. Baldırını çok sert incitti. Baldır kemiğinin üzerindeki deri sıyrılmış, çok da kanamıştı. Carl bembeyaz oldu ve hatta kısa süreliğine de bayıldı. Ayağının üzerinde duramıyordu. Ne yapılır ki dağ başında? Neyse, o şanssızlığın ortasında şans yüzümüze güldü ve kısa süre sonra bir doktorun liderlik ettiği bir grup geldi. Doktor, Carl'ın bacağını inceledi, kırık ve bertik olmadığını söyledi. Yanımızda getirdiğimiz azık paketinde bulunan buzları yaranın üzerine bastırdık. "Carl sen her zaman çok şanslısın. Yağmur ormanlarının derinliklerinde karşına bir doktor çıkma ihtimali nedir ki? Hem de yardıma ihtiyacın olduğu bir zamanda."
Carl *her zaman* şanslıdır.

•

"*I DOT DE PAUER!*" diye bağırıyor: *I "got the power"*[1], demek istiyordun. Üç yaşındaydın ve o yeşil ormanda elinde bir sopayla

1 (İng.) "Güç bende." –çn.

tavşancıl otlarını koparıyordun. Büyüyordun. Yenilmezdin. Güçlüydün. En yüksek ağaçlara çıkıyor, ip üstünde yürüyor, amuda kalkıyordun, taklaların mükemmeldi. Hiçbir şeyden korkmuyordun. Sandalyede otururken bile çömelerek otururdun. Sandalyeden kalkarken sanki görünmez bir mıknatıs, seni havaya çekiyormuş gibi kalkıyor, yere atlıyordun. Hızlı. Kendinden emin. Ve orada çakılı duruyordun. Dimdik, mükemmel, simetrik. Büyüdüğünde de öyleydin.

Mükemmel bir beden.
Bedenin sağladığı olanakların farkında.
Zaman ve uzay kavramının farkında.
Bedeni zaman ve uzayda yerleştirmek ve kullanmak için doğal bir yetenek.

Yeteneklerini abart

Taklaların mükemmeldi

•

Hastaneye girerken yağmur yağıyordu, asansörle dokuzuncu kata çıkıyoruz, asansörden çıkıyorum, haykırıyorum: Çocuğum nerede? Çocuğum nerede?Eski kocam Martin bekleme odasından çıkıp yanıma geliyor, beni sakinleştirmeye çalışıyor, mekanik ve soğuk, ben haykırıyorum, Carl nerede? Martin kollarıma yapışıp beni sımsıkı tutuyor, bir koridorda yürüyoruz, bir odaya giriyoruz, içeride birkaç hemşire oturuyor, odanın arkasında bir oda var, o odada Carl yatıyor, ilk gördüğüm şey gözleri oluyor, siyah ve mavi, morarmış, patlayacakmış gibi şişmiş, kapkara iki yumru. Gözleri kapalı, dudakları hafif

aralık, odada bir uğultu var: yaşam destek ünitesinin sesi, Carl için nefes alıp veren yaşam destek ünitesi.
Carl yaşıyor. "Kurtulması imkânsız", diyorlar, "yaşamına devam etmesi mümkün değil," diyor Martin, ben bir sandalyede oturmuş hüngür hüngür ağlıyorum, bir yandan da Carl'ın elini tutuyorum, yanağını okşuyorum ve "Yavrum, oğlum, seni çok seviyorum," diyorum. Hiçbir şey anlamıyorum. Başının üstüne bir örtü örtmüşler. Kulaklarını görebiliyorum. Onlara bir şey olmamış. Her zamanki gibi biçimli ve güzel; midye, çikolata kaplı badem ezmesi gibi onun güzelim başına yapışmış gibi duruyorlar. Oğlumun kulaklarının güzelliği şaşkınlığımı artırıyor, şaşkınlığım içime sığmıyor; odanın her yerinde, koğuşta, ölümün bekleme odasında ve bu salonun etrafında bedenimi bocalatan paniği ve acıyı tarif edemiyorum. Carl'ın kulaklarında ne kaza ne de ölümden bir iz var. Üzerine bir çarşaf örtmüşler. Borular, serum hortumları bağlanmış bedenine. Göğsünde kulakları gibi ona ve tenine yakın kusursuz desenelrde uzanan tüylerini görüyorum, bana midye kabuklarını, yağmur ormanlarında büyüyen çiçekleri ve açılmaya hazır eğreltiotlarını hatırlatıyor.Yaşam destek ünitesi nefes alıyor, nefes veriyor, Carl'ın göğsü, sanki tatlı bir uykudaymış gibi sakin hareketlerle yükseliyor, alçalıyor. "Neden üzerinde hiç elbisesi yok," diye soruyorum, "neden üstünü giydirmemişler? Ya üşüyorsa?" İçimde bir öfkenin kabarmaya başladığını hissediyorum, onunla yeterince ilgilenmediklerini düşünüyorum ve sonra Martin, Martin diyor ki"Dördüncü katın penceresinden atladığında çıplakmış."

Roubaud yazıyor:

Satır ışıklar tütüyor üzerinde
dehşet
ışıkla yazılmış
Duruyor
tam
orada

Senin karardığın yerde[1]

•

Bir Annenin Hikayesi'nde H.C. Andersen yazıyor:

Sonra, çiçeklerin ve ağaçların acayip şekilde birbirine geçmiş bir biçimde yetiştikleri geniş ölüm serasına girdiler. Bir yerde, cam fanusların altında sümbüller vardı ve etrafını güçlü dallarıyla şakayıklar süslemişti. Su bitkileri de vardı, bazıları diğerlerinin üzerinde kıvrılarak büyümüştü ve köklerin etrafını su yılanları ve kara yengeçler sarmıştı. Burada muhteşem güzellikte palmiyeler, meşeler ve kavak ağaçları büyümüştü. Maydanoz ve güzel kokulu kekik vardı. Her çiçek ya da ağaç Çin'de, Grönland'da ya da dünyanın herhangi bir yerinde hâlâ yaşayan birinin adını almıştı. Küçük saksılar içinde kökleri iki büklüm olmuş büyük ağaçlar vardı; içinde bulundukları saksıları patlatacak gibi duruyorlardı. Başka bir yerde yetiştiği zengin ve yosunlu toprağa ve üstünde harcanan onca emeğe rağmen pek de bir şeye benzemeyen güçsüz, minik çiçekler vardı. Kederli anne en küçük çiçeklerin üstüne

1 Jacques Roubauds, *Noget sort*, Basilisk, 2006, s. 134 –yn.

eğildi ve her birinin içinde atan kalpleri dinledi ve milyonlarcasının arasında kendi çocuğunun kalp atışını tanıdı.

"İşte burada!" diye ağladı anne ve elini, boynu bükük, hasta bir mavi çiğdeme uzattı.[1]

Ve H.C. Andersen yazıyor devamla:

Bilirsiniz, her insanın bir yaşam ağacı ya da çiçeği vardır.

Senin mezarına bir manolya ağacı diktik
Ve içinde nişler olan bir duvar ördük
Ve nişlerin içine saksılar ve vazolar yerleştirdik
Ve saksıları ve vazoları bitkilerle doldurduk
Ve onların içine çiçekler ve otlar, baharatlar diktik
Ve onların içini ağaçlar ve çalılarla doldurduk
Ve ormanın ve ilkbaharın yeşilliklerini koyduk oraya
Duvarın önündeki toprağa eğrelti otu,
menekşe, anemon, vadi zambağı ve iplikçik çiçekleri diktik
Mis gibi ilkbahar ormanı kokusu, yemyeşil

•

Ağabeyin senin cenaze töreninde ayağa kalktı ve bir konuşma yaptı.

1 H.C. Andersen, *Historien om en Moder*, Gyldendal, 2003, s. 84-85 –yn.

Dedi ki:

Carl küçükken Antik Yunan mitleri ve fabllarına çok meraklıydı. Onu içine çeken hikayeleri defalarca dinlemekten keyif alırdı. Pegasus, Sisyfos, Herkül hakkındaki hikâyeler. Diğer kardeşlerim ve kuzenlerim hikâyelerden bıktıklarında Carl devam etmemi ister, ben de memnuniyetle ona bir hikâye daha anlatırdım. Bu yüzden Carl ve ben tarih ve özellikle antik döneme duyduğumuz ilgi bakımından birbirimize benziyorduk. Bu nedenle Carl'ın hikâyesinin sonunun da Aristo'nun bir tragedyanın kurgulanması tanımına benzemesi ironiktir. Aristo'nun tragedya tanımı *Poetika* adlı eserinden alınmıştır.
Önce insanların kendini özdeşleştirebileceği bir kahraman seçilir. Bu kahraman hatalarıyla, karakter özellikleriyle izleyicilerden biri gibi olmakla beraber onlardan biraz daha asil, biraz daha iyidir. Carl da genel olarak böyleydi. Ben her zaman Carl'ın benden daha adil, daha sabırlı, daha açık olduğunu düşünmüşümdür. Birçok açıdan benden daha iyi bir insandı.

•

Cenaze töreninin ardından verdiğimiz yemekte bir anı defteri açtık.

On iki yaşındaki küçük erkek kardeşin yazmış:

Her zaman benim ağabeyimdin. Her zaman benimle olacaksın. Kendince. En kötü durumları bile iyiye çevirebiliyordun sen. Her zaman başkalarını düşünürdün ve merak ederdin. En zor zamanlarımı senin sayende aştım. Bana hiç kızmazdın.

On iki yaşındaki kız kardeşin:

Sen her zaman dünyadaki en iyi ağabey oldun ve hep olacaksın.

Hep
Her zaman
Asla

Var
Vardı
Olmuştu
Hep olacak

Ağabeyinin kızına
Senden esinlenip
senin adını

verdiler

Sence

•

Anne Carson'un *Nox* adlı eserinde Romalı şair Catullus'un 101 numaralı şiirinin çevirisi vardır. Catullus yaklaşık olarak MÖ 84-54 yılları arasında yaşamıştır. Çeviri hakkında Anne Carson şunları yazmıştır:

101 numaralı şiirin çevirisini bir türlü istediğim gibi yapamadım. Ama bunun üzerinde çalıştığım yıllarda, çeviri dediğimiz şeyin el yordamıyla elektrik düğmesini bulmaya çalıştığım, pek de

yabancı olmayan bir oda olduğunu düşünmeye başladım. Sanırım bunun sonu hiç gelmeyecek. Bir erkek kardeş asla sona ermez. Sinsi sinsi ona sokuluyorum. Sona ermiyor.

101)
Çok diyar gezdim birçok denizi aştım –
Şimdi ise kardeşimin bu sefil cenazesine geldim
Ölüme borcumuz olan hediyeyi vermek için
Ve dilsiz küllerle konuşmak (neden?) için
Kader seni benden alıp gitti şimdi
Ve zavallı (haksız) kardeşim (haksız) benden alındı
Al senin olsun – anne babamızın eskiden kalan bu hüzünlü armağanı
Acıklı bir defin hediyesi gibi dursun –
Al! bir ağabeyin gözyaşlarıyla ıslanmış hediyeni
Ve sonsuzluğa, kardeşim, elveda, elveda.[1]

Mallarmé yazıyor:

2)
seni hissediyorum
öyle güçlü – ve hâlâ
bizi, anneni, babanı
seviyorsun
< yakından > – ama
özgür, ebedi
çocuk ve aynı zamanda

1 Anne Carson, *Nox*, Basilisk, 2001, s. 87-88 –yn.

her yerde –
– –
ve altında ne varsa
– söyleyebilirim

3)

çünkü tüm
kederimizi ikimiz
için saklıyorum –
– olmamanın acısı
– senin bilmediğin
– ve benim üzerime alındığım
(etrafima duvarlar örülmüş

4)

beni içine ittiğin yaşamın dışında
ölümün dünyasını
önümüze sererek)[1]
– –

•

Etrafımı senin el yazıların çevrelemiş ve bir defter buluyorum. Deftere yazmışsın:

Yaşamdan doğdum
Yaşamdan öldüm

Maddenin çok titreşimli ve dinamik gücü

•

1 Stéphane Mallarmé, *Pour un tombeau d'Anatole*, Éditions de Seuil, 1961, s. 88-89 –yn.

Tabutunun etrafında el ele tutuşmuş, sıkça bir daire oluşturmuş duruyorduk. Sen ise orada sarı ve soğuk; kana bulanmış uzun saçlarınla ve yara içindeki bedeninle, mahvolmuş halde yatıyordun. Üzerinde yeşil ceketin vardı. Gitarını, tabutun içine koyduk; mektuplar ve resimler koyduk, büyük büyükbabanın evlilik yüzüğünü ve benim altın yüzüğümü, kıyıdan sakince denizi seyreden bir adamı gösteren bir Grönland biblosu, çiçek açmak üzere olan kiraz dalları ve kayıkçıya vermen için madeni para, içinde hepimizin olduğu bir fotoğraf koyduk tabuta, yaz ortasında çekilmiş bir fotoğraf, sen en önde duruyorsun, uzun boylu ve güçlü. Fotoğraf şimdi ölü, soğuk ve sapsarı senin yanında duruyor, asla unutamayacağım bir görüntü.Titreyen bir şimdide, aynı resim içinde ölüm ve yaşam vardı. Midye kabukları, güzel taşlar ve çok eskiden senin bulduğun o bir topak kehribarı da koyduk tabutun içine. Bir küçük kese içinde marihuana da koyduk. Tabutun bir tarafında durup sana bakınca çok çirkinleşmiş, hatta şeytani bir görünümün vardı, tabutun öteki tarafına geçip bakınca ise yüzün derin bir sükûnet içinde, masum ve temiz görünüyordu, tıpkı çocukluğundaki gibi, bizim seni sen olarak tanıdığımız yüz. Ama öteki yüz de oradaydı işte. Şapelde tabutun çevresinde el ele tutuşmuş durduk, seninle vedalaştık. Elveda dedik. "Yolun açık olsun," dedik.

Üzerinde yeşil ceketin vardı

Titreyen bir şimdide aynı resim içinde ölüm ve yaşam vardı.

•

O kadar dayanılmaz, sözsüz ve taşıması zor sessizlik her zaman sessizlik olacak her zaman senin yokluğun olacak seni anlatmak mümkün değil seni yazarak tanımlamak imkânsız sen kendini yaşayan vücudunda taşıyordun bu teninin saçının kokusuydu omzuna vuran ışık dünyanın ışığı güneş alacakaranlıktan gözlerinden saçı-

lan ışıktı sesin uykun nefes alışverişlerin kahkahaların gözyaşlarındı dudakların boynunun zarafeti dizine koyduğun elin yaşayan bedeninde taşıdığın her şey sendin bunu anlatmaya sözcükler yetmez ben bunlar olmadan sonsuza kadar nasıl yaşayacağım

•

Gılgamış'ın hikâyesi 4000 yıldır anlatılagelir ve bilinen en eski edebi metindir. Gılgamış, Mezopotamya'nın Uruk şehir devletinin –günümüzdeki Irak– kralıdır ve İ.Ö 2900'lü yıllarda yaşamıştır. Gılgamış Destanı'nın konuları; dostluk, aşk, yaşam ve ölümdür. Gılgamış en yakın dostu, hayvanlar tarafından büyütülmüş vahşi insan Enkidu'yu kaybeder, krallar tarafından kendisine ölümsüzlük bahşedilmiş olan Utnapiştim'i bulup ondan ölümsüzlüğün sırrını almak için yollara düşer. Çok büyük zorluklar ve badireler atlattıktan sonra Utnapiştim'i bulur ama ondan ölümsüzlüğün sırrını alamaz.
Gılgamış Destanı inanılmaz güçlü bir metindir. Binlerce yılın içinden akıp bugünlere kadar gelen metnin aynı berraklığı ve gücü hâlâ nasıl taşıdığını kavramak çok zordur. Tutkular ve umutsuzluklarla dolu edebi bir ateş topu gibi zamanın içinden geçerek günümüze kadar gelmiştir. Destanın ele aldığı temalar, insanoğlunun bundan 4000 yıl önce de ölümün ve kaybetme acısının hayatta en zor ve en önemli şeyler olduğuna inandığını göstermektedir. Bu satırlarda Enkidu'nun ölümünün ertesi günü, şafak vakti Gılgamış'ın tuttuğu yasa şahit oluyoruz:

"Nasıl bir şeydir acaba seni alıkoyan şu uyku.
Karanlıklarda yitip gittin ve artık beni işitmez oldun."
Ama Enkidu başını kaldırmadı.
Yüreğini yokladı. Atmıyordu.
Gözlerini de açmadı bir daha.

Böylece, bir gelini duvakladıkları gibi Gılgamış da arkadaşını
bir örtüye sardı.
Bir aslan gibi yavrularından yoksun kılınmış bir dişi aslan gibi
öfkesinden kudurdu.
Delilenip, yatağının çevresinde döndü de döndü;
Döndükçe saçlarını yolup sağına soluna saçtı.
Debdebeli giysilerini paralayarak çıkardı; iğrenç şeylermişçesine
yere çaldı

Gılgamış devam ediyordu:

"Uruk halkından senin için ağlayıp, ağıt yakmasını isteyeceğim.
Kaygısız ve şen insanlar, kederinden iki büklüm olacak.
Toprağa verildiğinde, saçımı uzatacağım.
Aslan postuna bürünüp çöllerde dolaşacağım."

Gılgamış nihayet Utnapiştim'in yanına vardığında ona şöyle der:

"Dünyanın bütün memleketlerini gezdim, dolaştım,
Aşılmaz dağları aştım
Denizleri geçtim.
Yolculuktan bitkin düştüm; eklemlerim ağrıyor,
Tatlı uykunun ne olduğunu unuttum.

Utnapiştim Gılgamış'a cevap verir, ona ölümün ne olduğunu anlatır:

"İnsanoğlu sulak yerlerdeki saz gibidir, büyür ve onu biçerler
Güzel erkekler, güzel kızlar
Onları bile ölüm yırtar alır.
Ölümü kimse göremez,

onun yüzünü kimse göremez,
onun sesini kimse duyamaz,
yine de o gaddar ölüm herkesi biçer gider.
Sonsuza dek yıkılmayacakmış gibi evler yapıyoruz
sonsuza dek sürsün diye aileler kuruyoruz
sonsuza dek kardeşler miraslarını paylaşıyor
durmadan ülkemizde huzursuzluk çıkıyor.
Durmadan nehirler taşıyor
yusufçuk suyun üzerinde titreyerek gidiyor
güneşi tüm görkemiyle görür
sonra bir bakıyorsun o da yok olmuş."[1]

Bana en son yazdığın şey:

Pazar günü geliyorum, yemeği seninle yiyeceğim, big Madda![2]
Seni göreceğim diye seviniyorum!

11 Mart 2015 Çarşamba günü idi, o korkunç geceden üç gün önce. O gün ben çantamda birkaç kitap ve dört gün yetecek kadar giysimle New York'tan Kopenhag'a gitmek üzere yola çıkmıştım. Perşembe sabahı Kopenhag'a indim.16 Mart Pazartesi günü New York'a geri dönecektim.

•

Yaşam destek ünitesi nefes alıyor, nefes veriyor, Carl'ın göğsü, sanki tatlı bir uykudaymış gibi sakin hareketlerle yükseliyor, alçalıyor. "Neden üzerinde hiç elbisesi yok," diye soruyorum, "neden üstünü giy-

1 *Gilgamesh-Enuma Elish*, forlaget Univers, 2015, s. 92-93 –yn.
2 (Jamaica Patois dilinde) Big mother –çn.

dirmemişler? Ya üşüyorsa?" İçimde bir öfkenin kabarmaya başladığını hissediyorum, onunla yeterince ilgilenmediklerini düşünüyorum ve sonra Martin diyor ki: Dördüncü katın penceresinden atladığında çıplakmış.

Martin'e bakıyorum, korku kafamı patlatmak üzere, "Ne diyorsun sen? İntihar mı etmiş? Bağırdığımı fark ediyorum.

Hayır, diyor Martin. Hayır. N ve Carl sihirli mantar yemişler. Ve Martin bana arkasını dönüyor.

Hiçbir şey anlamıyorum. Bekleme odasına koşuyorum. Carl'ın arkadaşı N başını elleri arasına almış, iki büklüm olmuş oturuyor, N'nin kız arkadaşı ve kız kardeşimi görüyorum, annemi, babamı ve Martin'in kardeşini görüyorum, kız kardeşim ağlayarak bana sarılıyor, ben N'nin önüne çömeliyorum. Ne oldu? Bana her şeyi anlat. Bana doğruyu söyle, her şeyi olduğu gibi anlatacağına söz ver bana, eksiksiz anlat her şeyi. N'nin yüzü ceset gibi bembeyaz ve N anlatmaya başlıyor:

Akşamüzeri sihirli mantar yedik. İnternetten almış, evde bir dolapta yetiştirmiştik, önce ben aldım ve kötü tribe girdim, bir an sanki hiçbir şey göremiyor, hiçbir şey duyamıyor gibi hissettim, sadece karanlık ve şeytanlar görüyordum, Carl yanıma oturup beni sakinleştirdi, ben kendime gelmeye başladığımda Carl ölüm tribine girdi, onun hemen öncesinde Carl bana olan aşkından bahsetmiş, beni arzuladığını, belki kendisinin homoseksüel olduğunu söylemişti ve ben de ona: Bunları yarın kafamız ayıkken konuşalım, demiştim, sonra ben Joakim'in yatağına yattım, çünkü kendi yatağımdan korkuyordum, benim ranzamın korkuluğu yoktu, oraya tırmanmaya korkmuştum, sonra Carl banyoya girdi, sanki banyoda saatlerce kalmış gibi geldi bana, ama saatler geçmemişti tabii ve sonra, ve sonra, sonra Carl hızlı adımlarla çırılçıplak banyodan çıktı, odasına girip yatağına yattı, işte o anda, tam o anda bir şeylerin ters gittiğini düşünmeye başladım, çünkü Carl asla evde çıplak dolaşmazdı, sonra ona, "İyi misin?"

diye sordum ve Carl "Hayır," dedi, sonra yanına gittim, keşke hiç gitmeseymişim ama gittim işte, yatakta yatmış debeleniyordu, orasını burasını tırmalıyor, etlerini tutup çekiştiriyor, saçlarını yolmaya çalışıyordu, sanki bedenine sığamıyormuş gibi hareketler yapıyordu, bana hiçbir şey anlamadığımı, yarın diye bir şey olmadığını, dünyanın sonunun geldiğini söyledi, beni tanıyamıyordu, gözleri kapkara olmuştu, kendine benzemiyordu hiç, korkunç görünüyordu ve ben çok korktum, sanki beni hiç görmüyor gibiydi, sanki gözüne başka şeyler görünüyordu, benim göremediğim şeyler görüyordu, birden yataktan yere atladı, ileri geri, ileri geri yürümeye başladı, pencereye yöneldi, onu sakinleştirmeye çalıştım, yatmasını istedim, uyuyunca bir şeyi kalmayacağını söyledim ama durmadan kendisine benim bir şeyler yutturmaya, sahte fikirler satmaya çalıştığımı, hiçbir şey anlamadığımı söyleyip duruyordu, sonra beni kavradı, kollarımdan tuttu, sımsıkı tuttu, elleri boğazıma doğru yöneldiğinde korkmaya başladım, o kadar korktum ki elinden kurtulup ayakkabılarımı bile giymeden mutfak kapısından dışarı çıktım, dairenin ana giriş kapısını kullanmaya cesaret edemedim, arkamdan koşup beni yakalayacağından korkuyordum, mutfaktan arka avluya inen merdivenden polisi aradım, polise, "Arkadaşım ve ben sihirli mantar yedik, arkadaşımın beni öldürmesinden ya da pencereden kendini aşağı atmasından korkuyorum, derhal gelmelisiniz" dedim.

Gerçeklik: *İsim, Gerçek olan, var olan şeylerin tümü, hakikat, hakikilik, şeniyet, realite, reellik*
Bir ifadenin gerçek olması, bir kişinin doğruyu söylüyor olması durumu. Doğru ifade, dürüstlük prensibi (söylemde ve davranışlarda doğruluk)

•

Birbirimizle el ele tutuşmuşuz, en kötüsü de sabah saatleri, sabahlar kaygıyla dolu. İlk haftalarda Kopenhag'da bir daireden bir diğerine taşınıyoruz, arkadaşlarımız başka yerlere gidiyorlar, biz kalmak için onların dairelerini kullanıyoruz, içimizdeki sıkıntı her sabah bizi yataklarımızdan çıkarıyor, mutfakta oturan diğer şaşkın insanların, arkadaşlarımızın, çocukların, gençlerin, yetişkinlerin ailemizin yanına götürüyor, yerde şişme yataklarda, kanepelerde uyuyoruz, hafif kâbus uykuları, derin alkol uykuları uyuyoruz, her sabah aynı şeyle tekrar yüzleşiyoruz. Anlamak zorundayız. Henüz hiçbir şey anlamadık. Üşüyoruz. Sonra kahve içiyoruz. Sonra dişlerimizi fırçalıyoruz. Sonra bir arkadaş geliyor. Sonra arkadaşımız diyor ki: Çıkıp yürüyelim biraz. Arkadaşımız diyor ki: Hadi! Bir bacağını ötekinin önüne getir. Yürüyelim şimdi. Sabah saatleri, ışık göz alıyor. Korkunun etrafında ışık su üzerindeki yağ gibi yayılıyor. Su üzerinde sürükleniyoruz. Selde gelen kütükleriz, dallarız, kemik parçalarıyız. Artık kendimiz değiliz. İçimizde kendimizi tutamıyoruz. Biz ben-siz. Biz artık bize dönüştük.

Artık ben yok, sadece biz

Hiçbir şey gerçek değil. Dilde anlam kalmamış

Şok dili

"Şimdi" sen "nasıl" "hissediyorsun"?
Biraz "daha iyi."
"Uyuyabildin" mi "hiç"?
Evet, "biraz" da "olsa" "uyudum".

Tırnak işaretleri yeni gerçekliği anlatabilmek için gerekli, olmayan gerçeklik, aniden kendimizi içinde buluverdiğimiz, sıradan hiçbir şeyin karşılığının olmadığı, tüm dünyada her şeyin tanınmaz hale geldiği olağanüstü hâl.

Tırnak işareti kullanmak kahkaha attırıveriyor insana ve kahkahalar ise küçük rahatlama anları. "Gevşeme"

Yemek "yiyelim" mi?
"Yürüyüşe" çıkalım mı?

Artık aşırı bir tırnak işareti kullanımı sayesinde konuşabiliyoruz, tırnak işaretleri bizim konuşma kodumuz haline geldi, imkânsız şeyleri ifade etmemizi sağlayan bir yöntem: bu ruh hali, düşünülmez.

Sen "iyi" misin?

Bu şifreli silgeç gibi hareketleri yapmak için ellerimizi kullanıyoruz, ellerimizi boş sözcüklerin etrafında döndürüp duruyoruz; bu hareket boş sözcüklere anlam veriyor..
"Anlam"

•

Ağabeyin senin cenaze töreninde ayağa kalktı ve bir konuşma yaptı.
Devamla dedi ki:

Trajik unsur; kahramanın hamartia[1] işlemesiyle başlar, hatalı bir davranış, yanlış değerlendirme. Bu yanlış değerlendirmenin nedeni asla kötü bir amaç değildir, iyi niyetle yapılan bir şeydir. Şartlar uygunsa seyircilerin de yapabilecekleri bir hatadır. Anlamsız küçük bir eylem. Carl, bu halüsinasyona neden olan mantarı satın aldığında ve yetiştirdiğinde amacı kendi canına

1 Yunan tragedyalarında kahramanı ölüme götüren hata –çn.

kıymak ya da başka kötü bir şey yapmak değildi. Carl, daha önceleri de sihirli mantar yemiş ve bunun faydasını da görmüştü. Şimdi ise bir adım daha ileri giderek organik mantar üretecek ve tamamen doğal bir huşu yaşayacaktı. Ama tragedyada yanlış değerlendirme dediğimiz peripeteia[1] yani her şeyin tersine döndüğü anı ortaya çıkarır. Kaderin aniden dönmesi, mutluluktan mutsuzluğa ani dönüşü de beraberinde getirir. Kaderin döndüğü anlarda insan, yaptığı eylemlerin hesabını vermek durumunda kalır. Carl'ın mutlu bir insan olduğu, hayata her zaman olumlu yaklaşan, hayattan memnun bir delikanlı olduğu konusunda hiçbirimizin şüphesi yoktur. Evde kendi yetiştirdiği organik, sihirli mantarların madde kullanımına bağlı bir psikoz oluşturması, Carl için kaderin döndüğü an olmuştur. İçine girdiği psikozda soyunmuş, pencereyi açmış, geri giderek biraz gerilmiş ve koşarak pencereden kendini gecenin kollarına bırakmıştır. Görünüşe bakılırsa oldukça masum bir davranış, onun ölümüne yol açan bir dizi olayın başlangıcı olmuştur.

Hamartia
Peripeteia

Fortuna, *[fɔr'tu·na] (Latince fortuna sözcüğünden, olacakları temsil eden Roma tanrıçası.*

Anne Carson yazıyor:

Tek bir hareket kendi elini tutarak yola çıktı

•

1 (Yun.) Kaderin döndüğü an, baht döngüsü –çn.

Tyche, *(Yunanca, tesadüf), Eski Yunancada insanın başına gelebilecek talihli ya da talihsiz olayları tanımlayan sözcük.*

Ortaçağ ezgilerinde iyilik ve kötülüğe tekabül eden ve insanın karşısına çıkan rastlantısal olaylar öngörülemediği gibi engellenemezler de.

Antik Çağlarda filozoflar rastlantı denen şeyi, insanların bir türlü kabul etmediği, bir neden-sonuç ilişkisi olarak görme konusunda hemfikir olmuşlardır.

Kavram olarak tyche; Tyche, mutluluk (veya mutsuzluk) olarak kişiselleştirilebilir. Romalılar onu Fortuna ile özdeşleştirmişlerdir.[1]

•

Psikoz hakkında okuyorum, bir insanın aynı anda nasıl kendi olabilmesi ve olamaması hâlini anlamaya çalışıyorum. Senin intihar etmediğini ama bedeninin kendini dördüncü kattan aşağı nasıl attığını anlamaya çalışıyorum, bedenin kendini dördüncü kattan aşağı attığında *sen* kendinde değildin, sen ne olduğunu bilmiyordun. Beynim yanıyor, bu aşırı zıtlıklara bir anlam veremiyorum, birbiri ardına gelen bu bilgileri anlayamıyorum, *bir hikâye*, bundan sonra yaşamamıza devam etmemizi sağlayabilecek bir hikâye oluşturabilmemi sağlamıyor bunlar, bir yandan senin istemediğin, suçun olmayan bir ölümünün hikâyesi, öte yandan çok kesin, kararlı ve şiddetli bir şekilde ifade edilmiş, ani bir hareketle, birkaç saniye içinde senin varoluşunu mutlu birin-

1 Anne Carson, *Nox*, Basilisk, 2001, s. 100 –yn.

den Kopenhag'ın bir sokağında cansız bir bedene dönüştürmüş hikâye. Bu iki durum arasında yer alan şey psikozdur.

> **Psikoz:** *Hukuki tanım: yaralanmış/hasar görmüş/eksik gerçeklik algısı, gerçeklik kaybı. İnişli çıkışlı/deforme gerçeklik değerlendirmesi yeteneği*

Psikiyatrik tanım ise daha dar: "Üretken psikotik fenomenlere" sahip olma durumu= halüsinasyonlar, olmayan şeyleri görme, tuhaf eylemler ve psikotik "bütünlüğün" çözülmesi: anlamsız konuşmalar, doğal olmayan aktivite hızı (yavaş veya hızlı).

Tanıbilimde "psikoz" kavramının kullanımından kaçınılmıştır. Onun yerine içinde bulunulan ruh hali tam olarak tanımlanamadığından "psikotik" kavramı kullanılmıştır.

Ve okuyorum:

Bazı mantarlarda, halüsinojen özelliği olan doğal psilobin maddesi bulunmaktadır. Maddenin etkileri LSD'nin etkilerine benzemektedir. Başka halüsinojen bitkiler de vardır, ancak psilobinli mantarlar en yaygın olanlarıdır.

Mantar halüsinasyonlara neden olur. Yani düşüncelerde, algılamada ve ruh halinde kaymalar görülür. Olmayan sesleri duyar ve olmayan şeyleri görür insan. Etrafında olan bitenin kontrolünü kaybeder. Beden algısı değişir. Dış dünyadan gelen her etki; şekli değişmiş, düzensiz ve kişinin benliğini istila ediciymiş gibi bir etkiye sahiptir. Bu sarhoşluk hali psikoz gibidir ve bu etki, altı saatten sekiz saate kadar sürer. Ölüm tribinde ise –kâbus benzeri bir durumdur– etkilenme daha uzun sürebilir. Sık sık

mide bulantısı görülür ve ateş yükselir, nabız ve kan basıncı artar. Gözbebekleri irileşir. Mantar yiyen kişilerin kaza geçirme riski yüksektir, zira gerçek dünya algısı da şekil değiştirir.

Carl: Vejetaryen. Çok nadir alkol kullanırdı. Arada bir marihuana içmeyi severdi.
Müptela ve madde bağımlısı değildi. İntihar risk grubunda değildi.

Arkadaşın N'nin sende gördüğü kara bakışlar. İrileşmiş gözbebekleri. Şapelde ve hastanede gördüğümüz, morarmış, şişmiş gözlerin. İç kanamalar nedeniyle meydana gelmiş.

Morarmış gözler. Onların arkasında: Senin o güzel gözlerin kaybolmuş.

•

Ödünç aldığımız bir dairede, mutfakta oturuyoruz, zaman durmuş. Kopenhag'da bir masa etrafında oturmuş, el ele tutuşmuşuz. Buzdolabının üzerinde, duvarda asılı saati görüyoruz, duyuyoruz. Ama zaman kırılmış. Akıyor, akıcı bir hale gelmiş ve zaman sadece *şimdi*. Zaman her zaman şimdi, ne ileri ne geri, ne fazla ne az. Gündüz mü gece mi bilmiyoruz. Günlerin ve gecelerin dışındayız şimdi, gündüzlerin ve gecelerin bizimle bir ilgisi yok, aralarındaki farkı ayırt edemiyoruz. Gelecekten bir beklentimiz yok. Geleceği hayal edemiyoruz ve hissedemiyoruz. Bir saat, bir çeyrek, bir dakika ilerisini göremiyoruz. Plan yapamıyoruz. Geleceksiz bir zamanda yaşıyoruz. Bir masanın etrafında oturmuş saniye saniye yaşıyoruz, çok nadir yerimizden kalkıyoruz. İlkbahar ışığı gökyüzünü ele geçirmeye başladığında biz kaskatı kesilmişiz: *Artık ilerleyen zamanda sen olamıyorsan, biz de olamıyoruz.*

Roubaud yazıyor:

Senin kaybettiğin zamanın içinde buldum kendimi.[1]

Ansızın oğlunu kaybeden Denise Riley, *Time Lived, Without Its Flow*[2] adlı eserinde şunları yazıyor:

Ani bir ölüm, arkada kalanlar için, zamanın "akışına" öyle bir darbe vurur ki zaman durur ve yavaşça bir yerde birikmeye başlar. Bildiğimiz, devamlı ileri doğru seyreden, o eski zaman şeridi artık insanı içinde tutan dev bir bilyedir. İnsan, kenarları olmayan bir dairenin içinde yaşamaya başlar. J'nin aklın almayacağı biçimde kayboluvermesinden önce, gelecek benim sırtımı dayadığım denize doğru uzanan bir kıyının ucu, bir burun gibiydi. Geleceğe açılan bir kapı olduğunu düşünmüyorum, şimdiki zamanda kalmış, geniş bir düzlük gibi, Lethe Nehri'nin[3] kıyılarına benzer, oldukça kıraç bir ovada yürüyor gibi hissediyorum. Onun ani ölümü bir giyotin bıçağı gibi geleceğe dair beklentilerimi kesip atmıştı. Artık günlük hayatım bana kâğıt gibi ince geliyor. Olduğu gibi. Her türlü kronoloji algısının içinden geçen bu kesit insanda büyük bir hiçlik bırakıyor.

•

1 Jacques Roubauds, *Noget sort*, Basilisk, 2006, s. 136 –yn.

2 Denise Riley, *Time Lived, Without Its Flow*, Capsule Editions, 2012, s. 103-104 –yn.

3 Yunan mitolojisinde yeraltı dünyası Hades'teki beş nehirden biri –çn.

Çocuklar gibiyiz.
Çaresiz.
Arkadaşlarımız her işimize yardımcı oluyorlar.
Arkadaşlarımız bize destek oluyorlar.
Özenle bizi ileri doğru itiyorlar, an be an.

Bu bulanık, kasvetli haftalar.

•

Çok sonraları artık anlamaya başlıyoruz:

Yani arkadaşın N, daireden çıkıp polise telefon açtığında yanına anahtarları almayı unutmuş. O yüzden polis nihayet geldiğinde daireye girememiş. Polis tüm kapı zillerini çalmış, diyafondan biri "Kim o?" demiş.

Yani arkadaşın N de yediğiniz sihirli mantarın etkisi altındaymış. Acil durum merkezini aradığında mırıldanarak senin mantar etkisinde olduğunu, belki homoseksüel olduğunu söylediğini, senin ve kendi hayatından endişe ettiğini söylemiş ve bunlar polisin raporunda şu şekilde yer almış:

"HS (Başkent Hastaneler Birliği) tarafından telsiz aracılığıyla bildirildiğine göre Vesterbro semtinde, iki kişinin olduğu söylenen bir dairede arbede yaşanıyor. İhbarda belirtildiğine göre olayda psikolojik rahatsızlıkları olan bir kişi ve homoseksüel bir ilişki söz konusu."

HS'in bildirdiğine göre; psikolojik rahatsızlığı olan şahıs, Vesterbrogade Caddesi'ndeki dairede kendinden geçti ve odadaki eşyaları devirdi. İhbara göre eşcinsel bir kişinin karıştığı bir

olaymış. Polis arabası sirenlerini açmamış çünkü aracı sevk eden memur durumun acil olmadığını söylemiş."

Yani polis, aramadan sekiz dakika sonra olay yerine ulaşmış. Polis karakolu ile Vesterbrogade Caddesi'ndeki adresin arasındaki mesafe 500 metre. Acelesi yoksa bir kişi için o mesafeyi araba ile kat etmek üç dakika sürer.

Olay cumartesi gecesi Kopenhag'ın en işlek caddelerinden birinde gerçekleşiyor. O saatlerde caddede çok sayıda polis devriye arabası bulunuyor.

Şimdi, raporda homoseksüel sözcüğünün kullanılması polis için neden önemliydi? Bu sözcük yüzünden mi polisler çakarları yakmadan ve siren çalmadan olay yerine gitmişler?

Şimdi, psikolojik rahatsızlıkları olan kavramı nereden çıkmış? Bu sözcükler yüzünden mi polis aracı çakarları yakmadan ve siren çalmadan olay yerine gitmiş?

Şimdi, "homoseksüel" ve "psikolojik rahatsızlıkları olan" sözcükleri yüzünden mi bölgede hâlihazırda dolaşan devriye arabalarından biri olay yerine gönderilmemiş?

Şimdi, "homoseksüel" ve "psikolojik rahatsızlıkları olan" sözcüklerinin senin ölümünle bir ilgisi var mı?

> Homofobi, *(homo – =homoseksüel + Yunanca – fobi) psikolojide homoseksüellerden duyulan korku; homoseksüellere karşı beslenen düşmanca tavır.*

> Ayrımcılık, *(Latince discriminare- 'ayırmak' sözcüğünden türemiştir) bireylere ya da gruplara karşı önyargılardan kaynaklanan olumsuz davranış; sıklıkla cinsiyet, ırk, etnik kimlik, yaş, cinsel tercih, fiziksel ve psikolojik engelli kişilere karşı uygulanmaktadır.*

Anlamaya başlıyoruz ve anladığımız şey ise korkunç.

•

Polis raporlarını okuyorum, otopsi raporlarını okuyorum ve arkadaşlarım bunları okuyarak kendime acı çektirmemem gerektiğini söylüyorlar. Ama takıntılı gibi her görgü şahidinin ifadesini, vücudundaki kırıkları ve ölüm nedenini okuyorum, caddedeki kanı, ağzından sızan kanı okuyorum, hâlâ atmakta olan kalbini okuyorum, ifade tutanaklarını okuyorum, paramparça olmuş vücudunu, kırılmış iki bacağını, leğen kemiğindeki kırıkları, kasığının sol tarafındaki kemiklerdeki kırıkları, beynindeki ağır kanamaları, *beynin alt kısmı kafatasının dibindeki boşluğa doğru sıkışmış*, parçalanmış alın kemiğini, beynin alın loplarındaki yırtılmaları, kafatası kubbesinde uzun kırıkları okuyorum ve görgü şahitlerinin ifadelerini okuyorum, nasıl "bir hayvan gibi" düştüğünü, nasıl bir "insan maketi gibi" düştüğünü, nasıl "gökyüzünden uçarak geldiğini", nasıl çok "yüksek bir 'çat!'" sesi geldiğini, şahitlerin; ayak bileğinden dışarı fırlayan kemikleri gördüklerini, belini, dizini okuyorum, her şeyi defalarca başa dönüp tekrar tekrar okuyorum, çünkü sana ne olduğuyla ilgili her bir detayı anlamak istiyorum. Tabii ki sana ne olduğunu bilmek zorundayım. Sen benim çocuğumsun.

•

"Ya öyle olmasaydı?" sorusu (N, Carl'ı bırakıp daireden ayrılmasaydı/anahtarlarını yanına almış olsaydı/polis birkaç dakika daha erken gelmiş olsaydı/ ve diyafondan "Kim o?" diyen apartman sakini onlara kapıyı açmış olsaydı/Carl'ı sakinleştirip psikiyatri acil servisine götürmüş olsalardı) üzerinde yürümeden duramadığımız bir yol ve üzerinde yürümememiz gereken bir yol.

O yoldan yürümek zorundayız çünkü N ve Carl ihtiyaç duydukları yardımı ihbarda "homoseksüel" ve "psikolojik rahatsızlıkları olan bir kişi" sözcükleri var diye ve bu sözcükler polis raporunda çok yer kaplıyor diye alamadılar.

Polise şikâyette bulunuyoruz.
Şikâyet üstüne şikâyette bulunuyoruz.
Her defasında şikâyetimiz reddediliyor, yine şikâyette bulunuyoruz.

Elimize bir şey geçmiyor.

Ve bu bizi hiç şaşırtmıyor.

Son şikâyetimizde avukatımız Kraliyet Savcılığına yazıyor:

"Korku içinde olduğu apaçık belli olan, bir cinayet ve intihar tehlikesi olduğunu belirten kişiden gelen bir ihbar ile ortaya çıkan durumdan daha acil bir durumu düşünmek oldukça güçtür.

Bu olayda yaşanan iletişim eksiklikleri göstermektedir ki polis teşkilatının homoseksüelliğe olan yaklaşımı, ihbarı yapan kişinin verdiği bilgilerin göz ardı edilmesi sonucunu doğurmuştur.

Psikolojik rahatsızlığa sahip olmakla uyuşturucu etkisi altında bulunmak arasında önemli fark vardır ve bu bilgi olay yerine intikal edecek polis memurları için önemli bir bilgidir. Halüsinasyon görmekte olan bir kişi için intihar olasılığı, uzun süredir depresyondan muzdarip bir kişiye oranla çok daha fazladır.

İlk aşamada, iki polis memuru homoseksüellik ve 'arbede' için olay yerine gönderilmişlerdir. Sadece bu iki nokta olay yerine gidecek polis memurlarına bildirilmiştir ve aslında polis memurlarına bildirilmesi gereken en önemli noktalar acil intihar ihtimali olan ve uyuşturucu etkisi altında olan bir kişi ile karşılaşacakları olmalıydı."

Şikâyetimiz yine reddediliyor, ancak Kraliyet Savcısı, "...polisin dâhili iletişimi daha net ve açıklayıcı olabilirdi, Station City[1] tarafından olay yerine gönderilecek devriyeye, intihar etmek üzere olan bir şahsın söz konusu olduğu bilgisinin verilmiş olmasının daha yerinde olacağını düşünüyorum," diye yazmış.

Carl dördüncü katın penceresinden aşağı atladığında caddedeki polisler onun asfalta çakıldığını görmüşler. Memurlar aslında yanlış bir şey yapmamışlar. Sadece gerekli ve önemli bilgiler kendilerine zamanında verilmemiş.

1 Kopenhag şehir merkezindeki en büyük karakol –çn.

ÖFKE KÖRDÜR VE SONU YOKTUR

El ele tutuşmuş olay yerinin yakınından geçiyoruz. Yavaş yavaş yürüyoruz, sanki bir şey bizi olay yerine çekiyor. Soğuk bir mart gününde, senin dairenin bulunduğu binanın yanındayız, pencereden atlayınca asfalta çakıldığın yere, senin aşağı atladığın dördüncü kattaki pencereye bakıyoruz. Pencere oldukça yüksek ve kemerli, tıpkı katedrallerdeki pencereler gibi. Pencere, gün ışığını toplayıp içine çekiyor; caddede trafik gürültüsü, insanlar, köpekler, bisikletler var. Biz kendimizde değiliz, boş deniz kabukları gibiyiz. Yukarı baktığımızda pencereyi görüyoruz. Yere baktığımızda ise caddeyi, asfaltı, yerdeki küçük lekeyi görüyoruz; adım atarken duvarlara, arabalara, birbirimize dayanıyoruz. Sadece bedenleriz, yürüyen bedenler, gören bedenler; titreşim ve duygu yok. Sadece bedensel acıyı duyuyoruz: düşmek, yuvarlanmak üzereyiz; kurşun ve toprak gibi ağırız. Kollarımız bacaklarımız sızlıyor. Gözlerimizin yandığını hissediyoruz.

Denise Riley[1] yazıyor:

"Issız bir ovada yürüyorum, sanki gözlerinin arkasında kurumuş geniş topraklar varmış da tersine çevrilmiş, önümde uzayıp gidiyormuş gibi. Veya içeriyle dışarının eşiğinde kamp kurmuşsun gibi. Duyular; sükûnet ve gürültü arasındaki sınırda yankılanan bir zarmış gibi, dış dünyayla önemsiz bir temas kurmuş gibi. Dünya kopup senin içine girecek olsa, teninin arkası o kadar sığ ki, sen dışarı düşersin. Kendi içine kaçmaya çalışsan, artık

1 Denise Riley, *Time Lived Without Its Flow*, Capsule Editions, 2012, s. 110 -yn.

kaçılacak iç kalmadığını göreceksin, sadece dışından ibaret bir varlıksındır artık. En yakın arkadaşı intihar eden bir tanıdığımın dediği gibi," Kafatasımda alev alev yanan iki gözdüm. Arkada ise sadece boşluk vardı."

•

Joakim cenaze töreninde ayağa kalkıp bir konuşma yaptı. Joakim 24 yaşında. Dedi ki:

Çocukluğumuzdan beri Carl'la yan yanaydık. Hatta şimdi maalesef lanetli bir yer olarak gördüğüm Vesterbro'daki apartman dairesinde de beraber oturuyorduk. Lanetli bir yer değildi aslında. Harika bir yerdi. Öyleydi çünkü orada Carl yaşıyordu.

•

Odanı boşaltıp eşyalarını topladığımız gün.

Caddede fenalaşıp çığlıklar attarak yere yığılan ağabeyin.

Gözünde arpacık çıkmış, akıp duran gözleriyle acilen hastaneye giden baban.

Ağzımda aniden mantar çıktığı için dişçiye giden ben.

Acil.

Yıkanacak çamaşırların.

Yorganın.

Pencerenin altındaki kanepeden yere düşmüş yastık.

Pencere.

Pencereden içeri dolan ışık.

•

Senin yorganınla uyuyorum.
Senin hafif güzel yorganınla uyuyorum.
Senin teninin, uykunun kokusu geliyor.
Kendime diyorum: sen yorganındasın.
Diyorum: Sen de yorganındasın.
Diyorum: Sen.
Dediklerime inanıyorum, inanmıyorum.
Sadece bu şimdide varım ben.
Senin zamanına en çok yaklaştığım an.
Buna ben karar vermedim.
Kendiliğinden olan tek şey.

•

Günlüğüme yazmışım:
9 Şubat 2016.
Bazen, dün gece olduğu gibi, onun son on dakikasındaki karanlığa girmeye çalışıyorum. Dairede yalnızdı. Ne oldu? Ne yaptı? Yatakta uzanıyor muydu, ayakta mı duruyordu, arkadaşını mı arıyordu? Görüp ya da duyduğu, onu pencereden atlamaya iten şey neydi? Ama giremiyorum o karanlığa. Tabii ki giremem veya belki de o kadar "tabii ki" değildir. Belki bir an gelir girerim. Ve belki de böyle düşünmek çılgınlıktır.

Bugün trene doğru yürürken ağlamaya başladım, çünkü bir anda tabutun arkasında yürüyordum, oturduğum sandalyeden kalkıyordum, paltoların hışırtıları, çekilen sandalye ayaklarından çıkan sesler, yaşayanların her şeyi silip süpüren sesleri. Ve işte orada tabut. Tabutun arkasında yavaşça ilerlememizi dünyadaki en imkânsız ve en önemli şey diye hissetmiştim o anda. Tabutu gözden kaçırmamalıyım. Bir saniye bile olsa. Tabutla arama biri girerse tekmelerim onu. Sonunda toprağa indirilen tabutun yanından ayrıldım, öfke içinde, kaçtım, koşarak uzaklaştım, bütün insanlardan nefret ediyordum, delirmiş gibiydim ve üzüntüden çıldırıyordum. Herkesi terk edip bir ara sokağa sığındım. Ağlamıyordum. Bir taksi çağırdım telefonla, sesim soğuk ve mekanikti.
Dünyada onun için yapabileceğim bir şey kalmadı artık. Chelsea'de bir kafeteryada oturuyorum. Gökyüzü karanlık ve yıldızsız.

Senin için dünyanın öbür ucuna giderdim.

Ama yeteri kadar uzak değildi.

•

Gılgamış, keder içinde dağlarda ovalarda dolaşarak Nuh tufanından canlı çıkmış ve tanrılar tarafından ölümsüzlük bahşedilmiş Utnapiştim'i aramaktadır. Gılgamış da ölümsüzlüğe ulaşmak ister. Ölüm endişesi onu korkutur. Yolda şarap üreticisi bir kadınla karşılaşır, ona sevdiği arkadaşı Enkidu'yu neden toprağa vermeye kıyamadığını anlatır. Onun ölümünü kabullenemez. Enkidu'dan ayrılmak istemez, onun yanından ayrılmak istemez. Der ki:

(Altı gün yedi gece onun yasını tutmuşum,)
(Onu toprağa vermeyi reddetmişim,)
(Burnundan bir kurt düşünceye kadar.)
(Görünce ölümden korkmaya başladım-------),
(Ölüm korkusuyla yollara düştüm.)
Arkadaşımın kaderi omuzlarımda, çok uzun yollar gittim;
Enkidu'nun, arkadaşımın kaderi omuzlarımda,
Ovalarda uzun yollar gittim.
Nasıl sessiz durayım, nasıl sakin olayım?
Arkadaşım, sevdiğim, toprak oldu!
Enkidu, sevdiğim dostum, toprak oldu![1]

•

Whitman yazıyor:[2]

Bahçenin sonundaki leylaklar açtığında,
Erkenden alçaldığında batı göğündeki yıldız,
Yas tuttum o zamanlarda ve tutacağım ·
İlkyazların her geri dönüşünde.

Sen, her zaman geri dönen ilkyaz bana kutsal üçlümü getirirsin
Çiçek açan leylaklar, batı göğünde solan yıldız
Ve sevdiğim o insanın anısı.

Walt Whitman. Cebinde. Büyükdedenin kitabı. Yeşil ceketinde. O kitapta bulduğum tuhaf mutluluk. Ölümünden önceki günlerde Walt Whitman okumuş olmandan duyduğum tuhaf mutluluk.

---

1 Gilgamesh-Enuma Elish, forlaget Univers, 2015, s. 114 –yn.

2 Walt Whitman 1865 yılında "Bahçedeki Leylaklar Açtığında" şiirini yazmıştır. Şiir, 16 kıtalık 206 dizeden oluşan bir ağıttır (Leaves of Grass, The Death-bed edition, The Modern Library, 1993) –çn.

Ölmeden hemen önce onu okumuşsun. Bunun bir işaret olduğunu bilmenin tuhaf mutluluğu.

Whitman şiirinde Venüs'ten bahsetmektedir. Sabah ve akşam yıldızı Venüs. Aşk tanrıçası. Bulut perdesinin arkasına saklanmış Venüs. Venüs gezegeninin yaydığı kül ışığı. Venüs, dünyanın kızkardeşi.

Ve leylaklar, leylaklar.
Beyaz ve mor çiçek deryasının tatlı, tatlı kokusu.

> **Ağıt**, isim.
> 1) *Yunan stilinde şiir (sıklıkla acıklı içeriğe sahiptir).*
> 2) *Derin kişisel duyguları dile getiren lirik şiir (özellikle: keder, hasret); sıklıkla (duygusal) keder şiirleri.*

•

N'nin önünde çömelmişim, sonra Martin, "Doktorun yanına gideceğiz, doktorun yanına gideceğiz," diyor, Martin ve ben Carl'ın yattığı odanın tam karşısında, doktorun odasına giriyoruz ve ben ağlıyorum, oturuyoruz ve doktor konuşmaya başlıyor: "Evet, çok acıklı bir durum, Carl şu an nerede olursa olsun yaptığı şeyden mutlaka pişmanlık duyuyordur." Ben birden kızıyorum ve, "O hiçbir yerde değil ve hiçbir şeyden pişmanlık duymuyor." Doktor konuşmaya devam ediyor, "Carl'ın bazı organlarını bağışlamak isteyip istemediğinizi konuşmamız gerekiyor. Çünkü yaşamına devam etmesi imkânsız, yaşam ünitesinde onu yaşatmaya devam ediyoruz, çünkü bazı organlarını bağışlamak istersiniz belki." "Martin ve ben irileşmiş gözlerle birbirimize bakıyoruz ve "Evet, bağışlamak istiyoruz. Carl da böyle bir şeyi isterdi," diyoruz. Birden her şey kararıyor. "Geri gelmeyecek

derken ne demek istediniz? Nasıl emin olabiliyorsunuz?" diyorum. Doktor devam ediyor, "Aldığı darbe ve oluşan hasar yaşamını devam ettiremeyecek kadar ağır. Vücudunun hemen her yerinde çok sayıda kırık ve özellikle beyninde büyük hasar var. Hayatta kalması imkan dâhilinde değil." Hayatta kalması imkansız. Doktorun daracık odasında oturuyoruz ve "Evet, evet, organlarını bağışlamak istiyoruz. Carl da böyle bir şeyi isterdi," diyoruz ve hâlâ hiçbir şey anlamıyoruz. Bekleme salonuna geri dönüyoruz, Martin'e, "Ben, çocuklarımızın bir ömür boyu bu travmayı yaşayacaklarını düşünmeye dayanamıyorum," diyorum. Babam, "New York'takileri arayıp haber verelim," diyor. "Sen arayamaz mısın onları? Ben yapamam," diyorum. İki oğlum kocamın yanındalar. Babam New York'takileri arıyor, "Korkunç bir şey oldu. Carl. Artık ondan geriye bir şey kalmadı," diyor. Daha fazla dinleyemiyorum. Beynim yanıyor, çocuklarımın bu dehşetli, korkunç haberi alacak olmaları düşüncesine dayanamıyorum, telefonu babamın elinden alıyorum, telefonda kocamın sesi, konuşmaya başlıyorum, "Evet doğru. Carl. Acilen buraya gelmelisiniz. Şimdi gelin, hemen," diyorum, konuşamıyorum neredeyse artık. Gece boyunca bekleme salonunda oturuyoruz, arada bir Carl'ın yanına giriyoruz, ellerini tutuyoruz, öpüyoruz, "Dostum, sevgili minik dostum, Carlo, Carlito," diyorum kulağına, yaşam destek ünitesinden uğultu ve tıkırtılar yayılıyor odaya, Carl hâlâ aynı, Carl aynı Carl değil, kapkara şişmiş gözleri, parçalanmış başını görmeyelim diye alnına bir örtü örtmüşler, "Ne yaptın, ne yaptın kendine sen?" diyoruz.

•

Tabutta yatarken üzerindeki şeytani hava. Yüzünün bir tarafı: şeytani. Psikotik halinde gördüğün şeytanların senin yüzünde nasıl iz bıraktıklarını aklımızdan çıkaramayıyoruz. O şeytanların seni nasıl ele geçirdiklerini, ruhunu nasıl ele geçirdiklerini düşünüp korkuyoruz. *Sen* olarak bildiğimiz kişi yok edilmiş. Delice

düşünceler. Bu şiddetli korku. Çılgınlık içimizi yarıp geçiyor, kendimizi çaresiz, saf, küçük, hissediyorduk, tıpkı Antik Yunan'da açıklanması zor, anlamsız, vahşetli olayların Fors Fortuna'ya mal edilmesi gibi.

Ve keder.

Kızı Tullia'yı kaybettikten sonra yas tutan Cicero'nun kederi gibi. Tullia, İ.Ö. 45 yılında, ikinci çocuğunu doğurduktan bir ay sonra ölmüş. Cicero, kederinden Astura'daki çiftliğinde inzivaya çekilmiş. Kızının ölümü Cicero'yu her şeyden daha çok sarsmış. Ama o olay Cicero'nun edebi üretimine de katkıda bulunmuş. Henüz İ.Ö. 45 yılının ilkbaharında maalesef bugüne kadar bulunamayan bir *consolatio*[1] yazmış. *Hortensius* adlı bu çalışma; parçalar halinde günümüze ulaşmış bir çeşit aydınlatma ve teselli amacı güden, o zamanda çok revaçta bir edebi tür olup okuyucuyu insanca bir varoluşun özünü kavramaya götürecek tek yol olan felsefeye yönlendirmeyi amaçlamaktadır. Cicero, kederiyle baş edebilmek için kendini felsefenin kollarına bırakmıştı. Edebi üretimi o günden sonra tamamen yön değiştirmiştir.

Bir *önce* vardır.
Ve bir de *sonra* vardır.

İki kutup arasında:

Her şeyi sonsuza kadar değiştiren.

Ben bir başkasıyım.

---

1 (Lat.) Teselli –çn.

Bir başkası olmak zorundayım.

Hiçbir şey artık tanıdık gelmiyor

Hiçbir şey.

Nick Cave de *One More Time With Feeling* (2016) adlı belgesel filminde tam olarak bundan bahsetmektedir. O da on beş yaşındaki oğlunu tıpkı benim oğlumu kaybettiğim gibi kaybetmişti. Nick Cave'in oğlu da bir arkadaşıyla birlikte halüsinojen madde aldıktan sonra bir kayalıktan düşmüş ya da atlamış. Nick Cave filmde diyor ki:
Birçoğumuz aslında değişmeyi hiç istemeyiz. Bence de neden değişelim ki? Bizim istediğimiz özgün model üzerinde hafif uyarlamalar yapmak. Kendimiz olmaya, kendimizin daha iyi bir sureti olmaya çaba gösteriyoruz. Ama başımıza bir felaket geldiği zaman ne oluyor da değişiveriyoruz?
Tanınmış bir insan olmaktan çıkıp silik bir insan haline geliyoruz. Sonra aynada kendinizi görünce tanıyorsunuz ama içinizdeki insan, o artık başka biri olmuştur.

•

Altıncı rüya (3 Mayıs 2016)
Bir tentenin altında, karanlıkta, yanımda çok sayıda kitapçı ile oturuyorum. Önümde bir yol var ve karşı tarafta bir bank var. Bankta Carl'ın arkadaşı N oturuyor. Hava güneşli ve etrafımızda yemyeşil ağaçlar var. Anladığım kadarıyla Carl, kitap çaldığı için gözaltına alınmış. Kitapçıların çoğu telefonda polisle ve avukatlarla Carl'ın ne kadar ağır bir ceza alacağını konuşuyorlar. Sonra Carl geliyor ve banka arkadaşı N'nin yanına oturuyor. Ben "Carl!" diye bağırıyorum, "Gel!" diye bağırıyorum. Utanç içinde

başını eğip yere bakıyor. Saçlarını kökünden kesmişler, kafasının her tarafında bina dövmeleri var. "Gel!" diye tekrar bağırıyorum, "Anne!" diye bağırıyorum, "ANNE". Sonra Carl oturduğu yerden kalkıyor, beyaz küçük bir oğlağa dönüşmüş. Oğlak, caddeyi geçip yanıma geliyor, ben oğlağın kulaklarının arkasını kaşıyor, sırtındaki tüyleri okşuyorum. Oğlak aniden, "OH," diyor. Sonra, "ANNE," diyor. Sonra yeniden Carl oluyor ve ona sarılıyorum. "Bak," diyor, "ensemde Manhattan'ın şehir silueti var." Evet var. "Ne iyi, ölmemişsin," diyorum. "Bana çok ağır ceza verecekler," diyor. Ona cezaevinde saldırıp tecavüz edecekler diye korkuyorum. Carl, arkadaşı N'nin yanına gidiyor. Ben o caddede karşıya geçemeyeceğimi biliyorum. Onu çok uzun süre göremeyeceğimi biliyorum.

Yedinci rüya (16 Mayıs 2016)
Carl'ı buz gibi karanlık bir zindana kapatmışlar. Onu oraya genç bir adam kapatmış. Carl'ın bir daha gün yüzüne çıkamayacağını söylüyorlar.

Kitaplar. Değişim. Ceza.
Yol ayrımı. Hapsolmak.
Karanlık asla.

•

Pan, *(Yunanca, kökeni kesin değil), Yunan mitolojisinde çobanların tanrısı, Romalılarda ise Faunus olarak adlandırılmıştır. Kültü Arkadya'da bulunan Pan, Antropomorf (İnsana benzeyen) Yunan tanrılarının aksine, boynuz, sakal, kuyruk, keçi ayakları gibi çok belirgin özellikleriyle keçiye benzer bir şekilde tasvir edilmiştir. Perilerle birlikte kırlarda, ormanlarda dolaşır, onunla karşılaşan insanlar "panik atağa"*

kapılırlar. Doğadan korkma, insanın kendi içinde olan doğadan korkması, ıssız yerler, ormanın karanlık derinlikleri ama her şeyden önce temelsiz kaygıya "panik" veya "panik atak" adı Tanrı Pan'ın adından kaynaklanmaktadır.

Pan, genellikle ne iyi ne de kötü niyetli alaycılıkla ilişkilendirilir. Sanki Pan eğlence olsun diye kazalara neden olmaktadır.

Pan ölen tek Yunan tanrısıdır.

•

Carl'ı toprağa verdikten bir ay sonra Brooklyn'e evimize döndük. Günler geçiyor, günler bomboş, hâlâ şok ve kederle dolu. Pencerenin kenarına oturup gökyüzünü, bulutları seyrediyorum. Masada oturuyor, boşluğa bakıyorum. Hiçbir ihtiyacım yok. Canım hiçbir şey istemiyor. Kendimi yemek yemeye zorluyorum. Kendimi uyumaya zorluyorum. Akşamları uyuyabileyim diye şarap içiyorum. İçerek sarhoş oluyorum. Sızıp uyuyorum. Hiç alışveriş yapmıyorum. Dış görünüşüm umurumda değil, başka insanlara nasıl göründüğüm umurumda değil. Yakından tanımadığım insanlardan kaçıyorum. Yalnız kalmaya cesaret edemiyorum. Yalnız olduğum zamanlarda çıldırmaktan hiçbir şey beni alıkoyamıyor. Sınır yok. Kendimi kontrol edemiyorum. Kendimi kontrol etmemin bir anlamı yok.Hiçbir şey işe yaramıyor. Yalnız olduğum zamanlarda işe yarayan bir rutinim yok. Rutinlerim yok. İşle ilgili bir şey soran olduğunda hemen "Hayır," diye cevap veriyorum. Her şeye her zaman "Hayır" diyorum. Hiçbir şey umurumda değil. Ulaşmak istediğim bir amacım yok. Öğleden sonraları kanepede uzanıyorum. Televizyon dizileri izliyorum. Birbiri ardına sezon sezon dizi izliyorum. Akşama

kadar kanepede yatıyorum. Acımı dindirecek tek şey bu, zira kayboluyorum dizi izlerken. Sarhoşken olduğu gibi. Tam anlamıyla uyuşma. Fazla bir şey konuşmuyorum. Sadece mutlaka gerekli olan şeyleri yapıyorum: Yaşamımı devam ettirmem için gerekli olan şeyleri. Çocuklarıma bakacak gücü bile kendimde bulamıyorum. Ama çabalıyorum. Her şeyi bir yana bırakıp çocuklarım ve kocamla olan iletişimimi koruyorum. Arada bir arkadaşlarıma yazacak gücü bulduğum oluyor. Onlar bana yazıyorlar. Onların mektupları beni hayata bağlıyor. Sevgi beni hayata bağlıyor. Çocuklarım beni hayata bağlıyor. Hayata sadece, o kadar.

Roubaud yazıyor:

Çok nadiren bir yerlere gidiyorum, sanki küçük bir odada kapalı kalmak, seni bir zamanlar içinde yaşadığın o gerçeklikten geri getirecekmiş gibi çünkü sen de o gerçeklikte benimle birlikte yaşıyordun.

Sen gerçeksin

Ben buradayım

•

Ağabeyin senin cenaze töreninde ayağa kalktı ve bir konuşma yaptı. Devamla dedi ki:

Aristo'ya göre tragedyanın amacı baht döngüsünün ardından seyircide korku ve acıma duygusu uyandırmaktır.Bu, haksız yere başına bir felaket gelen kişiye duyulan acımadır. Korku ise birçok bakımdan bize benzeyen bir kişinin başına bir felaketin

gelmesinden duyulan histir. Bizim eşitimiz birinin başına gelen felaket. Tragedyada etki o kadar güçlü olmalıdır ki seyirci gerçekten sarsılsın. Seyirci katarsis yani şok etkisi yaşamalı ve tüyleri diken diken olmalıdır. Tragedyanın amacı ve içinde bulunduğumuz durum tam da bunu göstermektedir. Carl'a acıyoruz ve biz de bazı durumlarda aynı felaketi yaşayabilirdik diye korkuyoruz. Seyirci tragedyayı izledikten sonra kahramanın başına gelen felaketlerden kaçınmadaki acizliklerini kabullenmiş, felakete maruz kalan insanlara acıyarak bakmasını öğrenmiştir. Bizimle burada bulunan sizlerin de bu tragedyadan ders çıkarmasını diliyorum.

•

Gece boyunca bekleme salonunda oturuyoruz, arada bir Carl'ın yanına giriyoruz, ellerini tutuyoruz, öpüyoruz, "Dostum, sevgili minik dostum, Carlo, Carlito," diyorum kulağına, yaşam destek ünitesinden uğultu ve tıkırtılar yayılıyor odaya, Carl hâlâ aynı, Carl, aynı Carl değil, kapkara şişmiş gözleri, parçalanmış başını görmeyelim diye alnına bir örtü örtmüşler, "ne yaptın, ne yaptın kendine sen?" diyoruz. Carl'ın üzerindeki örtüyü kaldırıyorum, ayak bileğinden dışarı çıkmış bir kemik ucu görüyorum. Hemşireye, "Carl astım hastasıdır, belki de o yüzden rahat nefes alamıyordur. Ona astım ilacı verin," diyorum. Hemşire elimi tutarak "Tamam ona biraz ventolin verelim, artık siz evinize gidip biraz uyusanız iyi olmaz mı?" diyor, tekerlekli bir sehpa üzerinde bir naylon torba içinde gevşek dokunmuş ince bir bileklik var, Carl'ın bilekliği, hastaneye getirdiklerinde kesip çıkarmışlar ve ben düşünüyorum: Carl bu hastanede doğmuştu, hemşire ben lohusa yatağında yatarken Carl'ı getirip kucağıma verdiğinde de bileğinde bir bileklik vardı. Bileklikte onun kim olduğu, bizim çocuğumuz olduğu, erkek olduğu, saat 14.32'de doğduğu yazıyordu, düşünüyorum: Burada dünyaya geldin, burada öleceksin, burada bileğine bileklik takıldı, burada bileğindeki bileklik çıkarıldı, plastik

torbayı alıp cebime koyuyorum, torbayı avucumda sımsıkı tutuyorum cebimde, bekleme salonuna geçiyorum, hava ağarmaya başlamış saat altıya yaklaşıyor, pazar sabahı, kız kardeşim ve ben eve dönüyoruz. Martin de evine gidiyor. Üzerimdekileri çıkarmadan kız kardeşimin kanepesine uzanıyorum, bir saat uyuyorum, saat yedide kardeşimin çığlığıyla uyanıyorum, yatağında çığlık atıyor, ne yapacağımızı bilemeden evde dolaşıp duruyoruz, kardeşim hiçbir şeyden habersiz yatağında uyuyan on yaşındaki oğlunu uyandırıyor, ağlayarak oğluna ne olduğunu anlatıyor, oğlu da ağlamaya başlıyor, çocuk hiçbir şey anlayamıyor, yüzü bembeyaz olmuş ve değişmiş, bir yüzdeki şok, onun yüzündeki, bir yüzü nasıl mahvediyor. Kız kardeşim ve ben bir taksiye binip hastaneye dönüyoruz, Carl'ın yanında oturuyoruz, sonra Martin geliyor, onun eşi ve on iki yaşındaki kızları Malu, Carl'ın kız kardeşi geliyor, Martin'in babası, benim en büyük oğlum geliyor, feryat ediyor, Carl'ın yanında duruyor, feryat ediyor ve ağlıyor, fenalaşıp yere düşüyor, yerde haykırıyor, ağlıyor, herkese ne olduğunu anlatmamız gerekiyor, daha çok kişi geliyor, birçok kişi geliyor, ailemiz, dostlarımız, Carl'ın arkadaşları, Carl'ın iki eski sevgilisi geliyorlar, bekleme salonu insanlarla doluyor, birileri kantinden meyve getiriyor, birileri kahve getiriyor, biz Carl'ın yanında oturuyoruz ve bekliyoruz ve bekliyoruz, doktorların Carl'ın beyin ölümünün gerçekleştiğini bildirmelerini, onu ameliyata alıp organlarını çıkarmalarını, Carl ölebilsin diye yaşam destek ünitesini kapatmalarını bekliyoruz, bir doktor bize Carl'ın vücudunda kaç kırık olduğunu gösteriyor, bir koridordayız, doktor bize röntgen filmleri gösteriyor, ailemizde iki doktor var, onlar gördüklerini hemen anlıyorlar, şok içindeler, bir vücutta, bir kafada bu kadar çok kırık görmemişler hiç, koridorda bekliyoruz, doktor, elde edilen bulguları anlatıyor, ben fotoğraflara bakıyorum, Carl'ın kemikleri, Carl'ın kafatası, hiçbir şey anlamıyorum ama artık Carl'ın öleceğini anlıyorum, Carl'ın öleceğini anlamaya başlıyorum, gün ilerliyor, daha çok kişi geliyor,

bütün bekleme salonunu dolduruyoruz, nöroloji yoğun bakım bölümünün bekleme salonuna aldılar bizi. Doktor, Martin'e ve bana hangi organları bağışlamak istediğimizi soruyor, böbrekleri sağlıklı, pankreası da, akciğerlerden biri de kullanılabilir, diğerinde yırtık var, doktor, kalbini de bağışlamak ister misiniz, güçlü ve genç bir kalbi var, bence siz düşünün biraz, diyor ve ben ağlıyorum, ağlıyorum, kalbi, kalbi, ve sonra bekleme salonuna geri dönüyoruz ve Carl'ın yanında oturuyoruz, gün ilerliyor, saatler, dakikalar, saniyeler geçiyor, akşama doğru birçok kişi evine gidiyor, sonunda ben ve kız kardeşim kalıyoruz geriye, kız kardeşimin en büyük oğlu Joakim, Carl'ın kuzeni, birlikte büyüdüğü Joakim, kardeşi gibi sevdiği Carl ve N ile aynı dairede yaşayan Joakim'in İspanya'dan gelmesini bekliyoruz, daha erken bir uçakla gelememiş, nihayet Joakim geliyor, akşam saat onda geliyor. N onunla birlikte. Joakim bir sandalyede oturmuş kaskatı, bembeyaz, Carl'ın yanına girmeye cesaret edemiyor ama sonunda giriyor, Carl'ın yanına giriyor ve biz bekleme salonunda bekliyoruz, sonra biz de gidiyoruz, kız kardeşimin kocası bir kadeh şarap koyuyor, o şarapla sızıyoruz, ben kanepede yatıyorum, elbiselerimi bile çıkarmadan nasıl uyuyabildiğime şaşırıyorum ama bedenim uykuya dalıyor, şu anda New York'tan gelecek olanlar yolda, uçaktalar ve ben uyuyorum ve beş saat uyuyorum ve uyanıyorum çünkü tüm bedenim şiddetle titriyor, saat neredeyse altıya gelmiş, pazartesi sabahı, 16 Mart 2015 Pazartesi ve düşünüyorum: Oğlumun kalbini veremem, kalbi olmadan onu toprağa veremem, onu kalpsiz bırakamayız.

•

Yerde oturmuş el ele tutuşmuşuz. Bir zarfın arka yüzüne bir şey yazıyoruz.

HANGİ HASARLAR?
HANGİ TETKİKLER?
NEDEN YAŞAM DESTEK ÜNİTESİNE BAĞLADINIZ
DONÖR TRANSPLANTASYONU İÇİN Mİ SADECE

KONUŞMAK İSTİYORUZ

BELKEMİĞİ YA DA BOYNU KIRILMIŞ MI?
İÇ ORGANLARI "EZİLMİŞ" Mİ?
BEYİN
BİR BÖBREĞİ ÇALIŞIR DURUMDA MI?

KARACİĞER

NE ZAMAN

•

Defin işlerini yapacak kadınla birlikte, mutfakta bir masanın etrafında oturuyoruz. Kalabalığız, belki yirmi, belki otuz kişi, arada bir ağlayan, sonra abartılı bir neşeyle gülen bir bebek de var, kadın bize karar vermemiz gereken şeyleri ve defin işleminin aşamalarını anlatıyor. Anlayamıyoruz. Bir kâğıt parçasına bir şeyler yazıyoruz:

ONU GÖRMEK?
ŞAPEL?
ÜZERİNE NE GİYDİRECEĞİZ?
(GETİRMEK GEREKECEK, KİM?)
XL TABUT, BOYU FAZLA UZUN
İNDİRİM?
NEREDE (DEFNEDİLECEK?)

Ve bebek gülüyor. Bebek havaya bir top atıyor ve gülüyor.

•

Denise Riley[1] yazıyor:

Yaşamı boyunca onu hiç terk etmedim ve bundan sonra da "öldü diye de" terk etmeye niyetim yok. Neden böyle bir şey yapayım ki? Her zaman, her şeyimle onun yanında olmaya çalıştım. Ve böyle yapmaya devam edeceğim.
(Bu inancın mantığı: Orada olabilmek için ben de ölüyüm)

Birinin yerine ölmek. Onun üzerine siyah bir çarşaf örtülse benim üstüme de örtülür. Sanki o bilincini kaybettikten sonra ben de o boşluğu yaşıyormuşum gibi.

Bu ruh halinin fiziken çok acımasız ve kederli şeyler düşünmek ya da "yas tutmakla" hiçbir ilgisi yok. Çekiçle çakılmış gibi giriyor insanın içine. Acımasız dünyevi bilgi.

•

Günlüğüme yazmışım:
27 Ocak 2016
Carl'ı en son ne zaman gördüğümü hatırlayamıyorum. Geçen yıl 24 Ocak'ta mıydı acaba? Yoksa şubat mıydı? Ben geçen şubatta Danimarka'da mıydım? Öyle sanıyorum. Ama bunu öğrenmek için onunla yazışmalarımı okuyabileceğimi sanmıyorum. Güneş, tüm gücüyle yeryüzüne çökmüş karları eritiyor. Bu sabah tabelacıdan mezar taşının iki fotoğrafı geldi. Yarın teslim edecekler. Kelebek çok güzel olmuş. Duvarda fotoğraf konacak daha çok yer var, benim mezar taşımın fotoğrafı mesela. Bir sandalyeye

1 Denise Riley, Capsule Editions, 2012, s. 129 –yn.

oturup ağlamaya başladım. Buz gibi soğuk mermer blok üzerinde, insan tenini andıran mermer blok üzerinde pırıl pırıl parlayan altın sarısı plaka üzerinde onun adını görmek. Siyah damarlı gri ten. Ölü ten. Onun adını görmek.
Ve tarihleri, yıllar... Ki ilki çok şahane, sonuncusu ise öyle korkunç ki anlatmaya sözler yetmez. Öfke ve şaşkınlıktan patlayacak gibiyim. Duyguların faydası olmuyor. Bu mermer blok mezarın üzerine kapatılacak. Artık o, sonsuzluğun bir parçası olacak.

•

Kelebek, mermer tende altın, Mnemosyne.
Mnemosyne, tüm Avrupa'da yaygın bir kelebek türüdür, aynı zamanda da bir Yunan tanrıçasıdır.
Hafıza tanrıçası, ilham perilerinin annesi ve aynı zamanda bir nehir.
Hades'teki unutkanlık nehrinin adı Lethe'dir, o nehirden su içersen her şeyi unutursun.
Yeryüzünde duyduğun her acı, öğrendiğin her şey kaybolur.
Kaybolursun, tekrar doğmadan önce hiçbir şeyi bilmeden dolaşırsın.
Mnemosyne'nin suyundan içersen yeniden doğmaktan kurtulursun.
Mnemosyne sana erdem verir, her şeyi kavramanı sağlar.
Dünyada yaşadıklarını unutmadan, anlayarak huzur içinde yatacak,
Elysium'un, sonsuzluğun yeşil bahçelerinde dinleneceksin.

Kayıkçıya vermen için sana para verdik

Hiçbir şeye inanmıyoruz biz

Ama yine de sana para verdik

Adında yaşıyorsun sen

•

Sana 1969 yılında, günümüzde Vibo diye bilinen Calabria'daki Hipponien Harabeleri'nde bulunan İ.Ö. 300-200 yıllarından kalma altın levhayı anlatsaydım. Kemale ermiş olanlara sonsuz hayat vaat eden esrarengiz Orpheus kültü ve öteki kültleri anlatsaydım. Orfeus'un şiir ve müzik ilham perisi Kalliope'nin oğlu olduğunu anlatsaydım. Orfeus'un liri icat ettiğini anlatsaydım. O küçük altın levhanın esrarengiz kültlerle olan bağlantısını anlatsaydım. Sana o altın levhada neler yazdığını anlatsaydım. Seni *Museo Archeologico Statale Vito Capialbi*'ye götürseydim de o altın levhayı kendi gözlerinle görseydin. Onun anlatmak istediği şeyi beynine kazısaydın. Okusaydın:

Bu Mnemosyne'nin eseridir. Ölüp Hades'in ülkesine yola çıkan insan

Oraya varınca sağ tarafta bir pınar görür,

O pınarın yanında pırıl pırıl parlayan bir selvi vardır.

Susuzluğunu gidermek isteyen ölüler oraya gider.

Bu pınara asla yaklaşmamalısın!

Biraz ileride su bulacaksın, Mnemosyne'nin gölünden gelip şırıl şırıl akan. Onun üzerinde nöbetçiler vardır.

Hades'in tekin olmayan karanlığında

Sana ne aradığını soracaklardır.

De ki: "Ben yıldızlarla kaplı göklerin ve yeryüzünün çocuğuyum.

Susuzluktan dilim kurudu, ölmek üzereyim, ne olur bana

Mnemosyne'nin gölünden içecek su verin."

Sonra onlar yeraltı dünyasının kraliçesiyle konuşmaya gidecekler.

Sana Mnemosyne'nin gölünden su vereceklerdir.

Ve sen de o sudan içtiğinde kabul edilmişler ve
eğlenceye katılanların

Yürüdüğü kutsal yolda yürüyeceksin.[1]

Mnemosyne'in berrak suyunu bulmuş olman için dua ediyorum, umarım bulmuşsundur ve bu dünyaya; insanların içinde yuvarlanmak zorunda kaldıkları bu tekerleğin içine, bu gürültülü sahneye, bu açlık ve hırstan, anlamsızlıktan ve baskıdan, şiddetten ve kuşaklar boyu tekrar edip duran ahmaklıklardan, aptallıklardan, saflıklardan ve vahşetten başka bir şey olmayan bu anlamsız yere bir daha gelmek zorunda kalmazsın. Umarım bir daha doğmaz, bir kez daha ölmek için boş gözlerle her şeye baştan başlamak zorunda kalmazsın.

Ben hâlâ hiçbir şeye inanmıyorum

1 *Harpers Magazine*, The Harper's Blog'dan alınan Antik Yunanca çeviri, 5 Aralık 2010 –yn.

Inger Christensen yazıyor:

Bu kanat çırpmalar
Sanrılarımızda ışık huzmeleri mi?
Çocukluğumdan kalma yaz günleri mi
Gecikmiş bir şimşekteki

Hayır, kendini dumanlı Apollo gibi,
Bakır kelebeği, kavak kelebeği,
Kırlangıç kuyruğu kelebekleri gibi
siyaha boyayabilen
Işığın melekleri[1]

•

Roubaud yazıyor:

Senin adın sadeleştirilemez. Adının zıt anlamı yok.

Senin adını söylediğimde ve düşündüğümde sen var oluyorsun.

Roubaud devamla yazıyor:

Senin ölümün geçip gittiğinde. sona erecek çünkü konuşuyor. senin ölümün geçip gittiğinde. ve sona erecek. her ölüm gibi. her şey gibi.

Senin ölümün geçip gittiğinde. ben ölmüş olacağım.[2]

---

1 Inger Christensens, *Sommerfugledalen*, Brøndum, 1991, s. 133 –yn.

2 Jacques Roubauds, *Noget sort*, Basilisk, 2006, s. 137 –yn.

Her zaman seni sevenler öldüğü zaman sona erer.
Onlar yaşadıkça sevilirsin.
Sevildikçe varsındır.

Ölümde birliktelik.
Bedenlerimizde yalnızız.

•

Okuduğum, çiğ keder ve kahırdan bahseden metinlerin çoğu paramparça şeyler. Karma karışık, özenli yazılmamış. Yazarlar genellikle noktadan sonra büyük harfle başlamaya, cümlelerin sonunu getirmeye üşeniyor. Cümleler *bitirilemezler* zaten. Yazı açılır ve tüm yetersizliğini, yazılamayanların içinden dışarı döker. Ölümün içinde titreyip durduğu bir delikten. Saf kederi özenle yazmak mümkün değil. Ona uyan bir biçem yok. Gerçek hiçbir şeyi, var olmayan yaşamı yazmak. Nasıl? Bilinmeyeni, sessizliği, hepimizin karşılaşacağı şeyi yazmak, nasıl? Duygusallıktan kaçınmak isterseniz acı, cümleleri tam ortasından keser. Sözcükler yetersiz ve cılız sallanırlar satırlarda; satırlar, oldukları yerde bıçakla kesilmiş gibi biter. Bana her zaman yoldaşlık etmiş olan dil, bütün yaşamım olan dil hiçbir şey yapamaz. Dil can çekişir, dil toprağa düşer, yassı ve işe yaramaz olur. Dilin matem kıyafeti çirkindir ve pis kokar. Anlaşılmayanı anlamak dilsel bir şey değildir. Kabullenmek; neden vurulduğunu, neden ayağa kalkamadığını anlayamayan yaralı bir hayvandır, yara almış yaşayan bir ettir ve derin bir karanlıktan gelen, ne dediği anlaşılmayan, içi boş bir uğultudur. Ölüme takılıp kaldım çünkü yapabileceğim başka bir şey yok. Ölüme takılıp kaldım çünkü o benim oğlumun gerçekliği. Oğlum bu gerçeklikte –ölüm gerçekliktir–. Bu şartlar altındayız. Onu bir daha asla göremeyeceğimi kabullenmem gerekiyor, bununla yaşamayı öğrenmem gerekiyor yoksa bu gerçeklik beni

öldürecek. Kederin doğasında yarım kalmak ve mükemmelliğe ulaşamamak vardır. Hiç hesaba katılmayan. Vurulmuş bir hayvan gibi yere düşen, uzaklardan gelen o anlaşılmaz uğultuyu dinleyen bir yazar. Kullandığı dil, çirkin ve pis kokmaya başlamış bir yazar. Hayran olunabilecek bir tarafı olmayan biri. Yazdıklarıyla, kullandığı dille ayağa kalkamayan, yazısından, dilinden nefret eden, onlardan iğrenen bir yazar. Yazı ve dilin ölüm karşısında yapabileceği hiçbir şey olmadığını aniden kavrayıveren yazar. Kesin olanın karşısında hiçbir şeyin anlamı yoktur. Gözlerinin önünden çekiliveren perde: Bizim için her şey anlamına gelen şeylerin hiçbir şey anlamına gelivermesi.

Hiçbir şey.
Anlamı.

Roubaud yazıyor:

Sözcüklerle karşılaşınca kötü oluyorum

Uzunca bir süre yanlarına bile yaklaşamadım

Şimdi ise onları duyuyorum ve tükürerek dışarı atıyorum

Roubaud devam ediyor:

Otuz aydır bir sözcük söyleyemedim.[1]

•

1 Jacques Roubauds, *Noget sort*, Basilisk, 2006, s. 76 –yn.

Seni arıyorum, bulamıyorum
Asla
Mümkün değil
Yoksun
Düşündüklerimin hepsi çaresizlik, göz boyama, maskeli balo.
Anlayabilmek için sessizliğe, hiçliğe
Gömülmem gerekiyor
Yoğun karanlığa.
Tüm hücrelerime işlesin diye orada kalmam gerekiyor.
Ki yanımda taşıyabileyim.[1]

Mallarmé yazıyor:

Hayır – hiçliği
Bırakmayacağım
– –
Baba – – – hiçliğin
Beni istila
Ettiğini hissediyorum[2]

Roubaud ölen sevgilisi hakkında yazıyor:

Hareket ediyorsun, nefes alıyorsun.

Ama sükûnet kesin.[3]

•

1 Jacques Roubauds, *Noget sort*, Basilisk, 2006, s. 76 –yn.

2 Stéphane Mallarmé, *Pour un tombeau d'Anatole*, Éditions de Seuil, 1961, s. 137 –yn.

3 Jacques Roubauds, *Noget sort*, Basilisk, 2006, s. 76 –yn.

Saat neredeyse altıya gelmiş, pazartesi sabahı, 16 Mart 2015 Pazartesi ve düşünüyorum: Oğlumun kalbini veremem, kalbi olmadan onu toprağa veremem, onu kalpsiz bırakamayız. Hıçkırıklar, en belirsiz, en yalnız hıçkırıklar, kendimi banyoya girmeye zorladığımda, duşun altında durup onun en son, o zalim banyosunu düşünüyorum, psikotik olmaya başladığı anlarda yaptığı banyoyu. Çıplak, çılgın, içinden fırlayıp koştuğu banyoyu, en son eylemine yol açan banyoyu. Banyo yapamam artık bir daha asla banyo yapmayacağım, duştan akan suyu etime saplanan bir çuvaldız gibi, cam kırıklarıymış gibi hissediyorum, tam bir işkence. Aynada karnıma bakıyorum, sezaryenden kalan bıçak izine bakıyorum, göğsüme vuruyorum, karnıma vuruyorum, her tarafıma kontrolsüzce vuruyorum; işe yaramayan, ölünceye kadar onun doğumunun izini taşıyacak vücuduma vuruyorum, vücudumdan öyle nefret ediyorum ki onun da bir an önce ölmesini diliyorum, onu ortadan kaldıracak noktayı arıyorum, vurmaya devam ediyorum, durduramıyorum kendimi ve haykırıyorum. Kız kardeşim geliyor, "Giy elbiselerini, gidiyoruz," diyor, fal taşı gibi açılmış gözlerle bana bakıyor, "Haydi, dediklerimi yap," diyor, elini omzuma koyuyor, bana söyleneni yapıyorum, temiz kıyafetler giyiniyorum, mutfağa geçiyorum, kahve içiyorum, sigara içiyorum, ikimiz de titriyoruz durmadan, bir taksi çağırıyoruz. Bütün çocuklarımızın doğup büyüdüğü binanın merdivenlerinden iniyoruz, ablamın üst katında oturmuştum bir zamanlar, merdivenleri görmek rahatsız ediyor beni, Carl, bu binanın merdivenlerini küçükken, mutluyken, delikanlıyken ve liseden mezun olduğunda koşarak inip çıkmıştı, benim Danimarka'da evim diyebileceğim tek bina burası, Carl en çok bu binada yaşamıştı, merdivenleri iniyoruz, taksiye biniyoruz, gözümüz hiçbir şeyi görmüyor, her şey başka bir dünyaya ait, yanıp sönen ışıklar gibi, görmek istemiyoruz, kız kardeşim ellerimi tutmuş, hastaneye varıyoruz, asansörle dokuzuncu kata çıkıyoruz, Carl'ın yanına giriyoruz, dün olduğundan daha kötü görünüyor, daha sararmış,

balmumu gibi, hemşire Carl'ın gece boyunca hiç tepki vermediğini söylüyor, Carl'ın koluna, eline, yanağına dokunuyorum, ağzına bakıyorum, yarı açık, bildiğimiz, tanıdığımız dişleri, yumuşacık dudakları, sanki birazdan gülümseyiverecekmiş gibi ağzı, yanında olmak dayanılmaz, ağlayarak odadan çıkıyoruz, bekleme salonuna geçiyoruz. Ve hemşirenin şefkatli tavırları, bize verdiği sıcaklık, her zaman dikkatlice bizi önemsemesi, bir tanrıça gibi o saatleri, o saatleri atlatmamızı sağlıyor, birden karşımda kocamı ve küçük oğullarımı görüyorum, kocamın kardeşi getirmiş onları havaalanından, yüzleri ihtiyarlamış, kocamış gibi, on iki yaşındaki oğlum bile kocamış gibi, ayakta duramıyorlar sanki, birbirimize sıkıca sarılıyoruz, Carl'ın yanına giriyorlar ama Johan giremiyor, Johan felç olmuş gibi sessizce sandalyede oturuyor, mimiksiz, onunla konuşamıyorum, yok olmuş gibi, yüzü gri bir maskeye dönüşmüş, taşlaşmış tamamen, diğerleri Carl'ın yanına giriyorlar, birbirimize bakıyoruz, irileşmiş panik içindeki gözlerimizle, bakışlarımızda ölüm var, dehşet var, birbirimizle iletişim kuramıyoruz, bekleme odasında oturuyoruz, zaman geçtikçe diğerleri de gelmeye başlıyor, otuz kişi oluyoruz, kırk kişi oluyoruz, kaç kişiyiz bilmiyorum, devamlı birileri Carl'ın yanına girip çıkıyor, her defasında birileri daha odadan mahvolmuş biçimde çıkıyor, çıkanlar gri, yabancı, cansız görünüyor. Sanki ölüm onların da yüzlerine geçmiş, işaretini bırakmış, yaşlandırmış, çoğunu tanıyamıyorum, arkadaşlarım, ailem, yüzlerini görüyorum, sadece titreyen gri ışıklar görüyorum, keder böyle vücut buluyor işte, böyle görünüyor göze. Martin ve ben doktora, Carl'ın böbreklerini, pankreasını ve hala işe yarayacak olan akciğerini bağışlamak istediğimizi söylüyoruz, "Kalbini size vermek istemiyoruz," diyoruz. Bazı kâğıtlar imzalıyoruz, koridorda doktorla birlikteyiz, hiçbir şey anlamıyoruz. Sonra bekleme odasına bir psikolog geliyor, Carl'ın annesi babası ve kardeşleri dışındakilerin dışarı çıkmasını istiyor, biz "Hayır," diyoruz, "hepimiz Carl'ın yakınlarıyız", diyoruz, psikolog bir an ne yapa-

cağını bilemiyor, "Madem öyle istiyorsunuz, öyle olsun," diyor, sonra önümüzdeki günlerde içinden geçeceğimiz süreci anlatmaya başlıyor, hiçbir şeyin gerçek olmadığını düşüneceğimizi, çok az şeyi yapacak güce sahip olacağımızı, böyle olmasında yanlış bir şey olmadığını, bunun normal olduğunu ve sonra her birimizin Carl'ın kendini pencereden attığı haberini nasıl aldığımızı, Carl'la yakınlığımızı ve kim olduğumuzu söylememizi istiyor, anlatıyoruz, bu bayağı zaman alıyor, psikolog en az altı ay geçmeden psikolojik tedavi başvurusunda bulunmamamızı, öncelikle olan biteni beynimizin kavramasını sağlamasını beklememiz gerektiğini, insan beyninin kendi başına çok şeyi başarabileceğini ama Carl'ın arkadaşı N'nin psikiyatri acil servisine gittiğini, onun şimdiden tedaviye ihtiyacı olduğunu, zira N'nin olayın şahidi olduğunu, Carl'ın pencereden düşüşünü gördüğünü, yere çarparken çıkardığı sesi duyduğunu ve onun yardıma ihtiyacı olduğunu söylüyor, "Ama siz devamlı geri dönüşler hatırlamalar yaşayacaksınız, bunda yanlış bir şey yok ve çok normal bir durumdur bu, beyin, bu şekilde olan bitene kendini alıştırır," diyor. Psikolog odadan çıkıyor ve biz korku dolu gözlerle birimize bakıyoruz, sonra doktor geliyor ve Carl'ın beyin ölümünün gerçekleştiğini biraz sonra açıklayacağını ve ona veda etme zamanının geldiğini söylüyor. "Eğer Carl'ın yanına girip veda etmek istiyorsanız şimdi girebilirsiniz, önce kim girmek ister?" diye soruyor, kimse yerinden kalkmıyor, kimse bu elvedayı başarabilecek güçte değil, sonra en küçük oğlum, 12 yaşındaki Zakarias kalkıyor ve Carl'a ilk veda edenin kendisi olmak istediğini söylüyor. Johan'a bakıyor, "Gel!" diyor, o ana kadar Carl'ın yanına girmemiş olan Johan isteksizce yerinden kalkıyor. Johan o ana kadar Carl'ın yanına girememişti ama şimdi yerinden kalkıyor, iki kardeş birbirlerine bellerinden sarılarak koridorda yürümeye başlıyorlar, odaya giren kısa koridorda yürüyorlar, yürüyebilecekleri en uzun, en hak etmedikleri mesafe bu, Carl'ın yanına bir seferde sadece iki üç kişi girebileceğimizi söylüyor hemşireler, sıra bana geliyor,

ağlıyorum, ağlıyorum, Carl'ın odasına giriyorum, Johan ve Zakarias Carl'ın yatağının yanında sessizce duruyorlar, Bob Marley'in "Redemption Sang" şarkısını çalıyorlar telefonlarından, şarkı bitince başa dönüyor ve devam ediyor. Bob Marley'in kanserden ölmeden önce çıkardığı son albümünde yer alan bir şarkı bu, "won't you help to sing/ these songs of freedom/ cause all I ever had/ redemption songs."- Sadece Marley'in sesi ve gitarı var, oğullarım sanki ilahi dinliyormuş gibi başlarını eğmişler, Carl'ın eriyip yok olan bedenine, kaybolan bilincine bakıyorlar, Carl şimdiden bir cesede benzemeye başlamış ama yaşam destek ünitesi uğultusuna devam ediyor, onun için nefes alıyor, nefes veriyor, Carl'ın göğsü mekanik bir şekilde inip kalkıyor, dayanılacak gibi değil, elini tutuyorum ama dayanamıyorum artık koşarak dışarı çıkıyorum, koridorda koşuyorum, karşıma çıkan ilk kişinin kollarına atıyorum kendimi, başım dönüyor, hıçkırıklara boğuluyorum, ne yapacağız, ne yapalım, yapacak bir şey kalmadı, beklemek zorundayız sadece.

•

Küçük kardeşin on üç yaşına girdiğinde senin yokluğunu anlatan şiirler yazmıştı. Son şiirinde yazmıştı ki:

Kuşlara ötüyorlar diye teşekkür etmek

Ağaçlara yaprakları için.

Ağaçlarla büyüyüp

Kuşlarla ötmek.

Ağaç kökleri gibi inatçıyım.

Rüzgârlar gibi kuvvetli.

Sen bana yaşamayı öğrettin

Buradayken.

Şimdi bana yol gösteriyorsun.

Beni gözetliyorsun

Benim gözlerimden

Beni görüyorsun.

Biz birbirimizdeyiz

•

İlk kitabım, bir şiir kitabıydı ve 1991 yılında yayımlanmıştı. Ben o kitabı yazdığımda sen çok küçüktün. O kitabı yazdığımda hâlâ seni emziriyordum, beşikte sallıyordum, seni tanıyordum, sen emeklemeyi ve yürümeyi öğreniyordun. Kitapta, gördüğüm rüyayı anlattığım bir şiir var, sen bir yaşındayken gördüğüm bir rüyaydı. Seni anlatan bir rüya. Bak, ne yazmışım:

uyandım
rüya beni terk etmiyor
oğlum boğulmak üzere
ve ben onu kurtaramıyorum
yepyeni "ben"i
bir ayının burnu gibi yumuşacık
berrak sulara gömülüyor

Seni kaybetme kaygısı vardı bu dizelerde. Çaresizlik vardı – Seni ölümden kurtaramamak vardı. Ezici bir kaygı vardı. Olabilecek en kötü şey: senin yok olmandı.

Sen on altı yaşındayken ölüm hakkında iki şiir yazmıştım:

Ölüm senden bir şey aldığında
onu geri ver
ölenden, ölen yaşıyorken
ölen senin kalbinken
aldığın şeyi
geri ver
onu bir güle ver, bir kıtaya, bir kış gününe
başlığının karanlığından seni izleyen
bir çocuğa ver

Ölüm senden bir şey aldığında
onu geri ver
ölenden, siz yağmurda kar altında öylece dururken,
güneş altında ve ölen yaşıyorken
ve sanki sana
hatırlamadığın onun da unuttuğu ve
üzerinden sonsuz zaman geçmiş
sonsuz zaman geçmiş
sana bir şey soracakmış gibi
sana yüzünü çevirmişken
aldığın şeyi
geri ver

Başlığının karanlığında gizlenen sendin. O iki şiiri yazdığımda hep seni düşünüyordum. Gözümün önünden *gitmiyordun* o şiirleri

yazdığımda. Nedenini bilmiyordum, kendime; neden o şiirler bana senden geliyormuş gibi, anlamadığım şeyler gibi geldi, diye sormadım hiç. Sadece ölüm hakkında şiir yazdığımı biliyordum, sen de bana şiirdeki resimleri *veriyordun* – ya da senin *varlığın* bana o şiirleri yazdırıyordu. Güneş, yağmur, kar. Bana bir şey soracakmış gibi benden tarafa dönen yüzün.

Cenaze töreninde o iki şiiri okudum. Sen daha bir yaşındayken, senin benden önce öleceğin bana rüyamda haber verilmişti sanki. Sen daha on altı yaşındayken ölümün o karanlık başlığının altında görmüştüm seni. Daha o zamanlar senin hayatının yerine geçecek olan ve şimdi benim içinde yaşadığım, seni yutan o sonsuzluğu önceden görmüştüm. Tıpkı sen pencereden ölümün kucağına atlamadan önce, rüyamda senin düşüp bir yerlerini incittiğini gördüğüm gibi.

Ama alametleri ve uyarıları, onlar gerçekleşmeden önce fark edemez insan. Sadece geri dönerek anlaşılabilir onlar. O yüzden uyarılar sadece ifade edilebilir. Dil olarak, şiir olarak. Her ne kadar henüz yaşanmamış olsalar da *geleceğe* ait diye *ifade edilebilen* deneyimlere dönüşürler. Şiir bazen işte bunu başarır. Şiirin en güzel yanlarından biri budur. Bu, şiiri tehlikeli ve tekinsiz bir şeye de dönüştürür. Gerçek bir şeyle bağdaştıramadığın, anlayamadığın bir şeyi bilme hissidir bu.

Şiir, varlığıyla sizi zamanda özgürce dolaştırsa da, yazarken zaman çizgisi dediğimiz şey her ne kadar ortadan kalksa da gelecek dediğimiz şeyin küçücük bir parçası, kısa ve esrarengiz bir anda gözlerimizin önünden geçiverir.

Şiirler, ölülerin yaşarken bize verdikleri şeyi geri vermemizi de söylerler. Ölülerin de varlığı yaşamda kendisine yer bulmalı, onların bize verdikleri sevgiyi biz de başkalarına vermeliyiz. Umut burada işte. Senin bana verdiğin umut, ben paylaşabilirsem başkalarında yaşamaya devam edecektir. Benim içimdeki sevgi güçlenip güzelleşecek çünkü içinde senin sevgini de barındırıyor. Keder bunu yok etmemeli. Şiirde "onu geri ver" yazıyor. O şey, devamlı alınıp verilen bir şey. Yaşayanlardan yaşayanlara. Ölülerden yaşayanlara. Çizgisel değil, dairesel bir devinim.

Ama yine de bu şiirler, barındırdıkları öngörüler nedeniyle nefretle ve öfkeyle dolduruyor beni. Çaresizce bir öfke bu. Çocukluğumdaki öfkeyi hatırlatıyor. Çünkü çocuklar bir güç karşısında olduklarını nasıl hiç anlayamazlarsa (yetişkinler, onların anlaşılmaz davranışları ve onlara hayır demeleri) geride kalanlar da ölümü hiç anlayamazlar. Ama yapacak bir şey yok. İstediği kadar öfkelensin insan, eline bir şey geçmeyecektir. Yetişkinlerin sözü geçer, ölümün sözü geçer. Yetişkinlerin ve ölümün bize yaşattığı sevgisizlik ve düş kırıklığından kurtulamıyoruz. Öfkeli, şaşkın, sert, hem çocuklar hem de geride kalanlar hayatta savaşmaya devam edecekler. Kaybetme duygusuna neden olan aşk, kaybedilenden daha büyük diye ümit etmeye devam edecekler.

Bir kalp, bir gül, bir kış günü. Berrak suda boğulan bir çocuk.

Dünyanın güzelliği ve gaddarlığı. Aşkın gücü.

•

Joakim cenaze töreninde ayağa kalkıp bir konuşma yaptı. Devamla dedi ki:

Carl'ın büyük düşünceleri, büyük fikirleri vardı ama en çok değer verdiği şey birliktelikti. Carl'ın ölümünden bu yana keder grubumuzla birlikte yaşıyorum. Keder grubumuzdakiler her gün birlikteler, beraber kalıyorlar, beraber yemek yiyorlar, beraber içki ve sigara içiyorlar. Bu grubun oluşmasındaki en tuhaf şey ise Carl'ın ölümü üzerine bir araya gelmeleri oldu ki Carl, böyle bir şey için yanıp tutuşuyordu. Ailesi ve arkadaşları tek bir organizma gibi bir arada. Carl bunu görüp yaşasaydı zevkten, keyiften dört köşe olurdu. Göremeyecek, yaşamayacak. Ama biz onun yasını tutarken bizi en zor zamanda bir araya getiren bu anılarda yaşamaya devam edeceğiz. Hayat bundan vazgeçecek kadar uzun değil.

Keder grubu: Seni sevmiş olan herkes, seni sevenler.
Ve bizi sevenler.

•

İlk yıl kolumuzda matem bandıyla dolaşmayı isterdik.

İlk yıl hep siyah giyinmeyi isterdik.

Matem bandımız o kadar göze çarpsaydı ve herkes görebilseydi.

Matem ritüelleri olsaydı.

Biz kendimiz ritüeller icat ediyoruz.

Arkadaşlarımız ritüeller buluyorlar.

Her akşam dostlarımız bize telefon açıyorlar.

Dostlarımız çocuklarımıza bakıyorlar.

Dostlarımız gün boyu bizimle oturuyorlar, hiçbir şey yapmasak da.

Dostlarımız bizi hayatta tutuyorlar, hiçbir şey yapmasak da.

Tek yaptığımız bu yakıcı acıyı hissetmek.

Duran zamanda, yakıcı acı.

Dostlarımız dikkatle yaralarımızı temizliyorlar.

Ayin gibi her gün temizliyorlar yaralarımızı

Göze görünmeyen yaralarımızı.

Birliktelik, ölüm gibi mutlak olan bir birliktelik

Tek olanağımız olan birliktelik

•

Daha sonraları yalnız kalmayı öğreniyorum. Daha sonraları yalnız kalmak istiyorum. Yalnız olduğum zamanlarda gün boyu televizyon dizileri izliyorum. Ya da amaçsızca şehirde, parklarda, dolaşıp duruyorum, gördüğüm hiçbir şey beni etkilemiyor, gördüğüm hiçbir şey beni sevindirmiyor. Bir ağaç görüyorum, bir insan görüyorum: kendi kendime bunların bir ağaç, bir insan olduklarını telkin ediyorum. Hiçbir şey içime giremiyor, hiçbir şey bende iz bırakmıyor, hiçbir şey ilgimi çekmiyor. Doktorum

randevu almamı istiyor. Ben istemiyorum. Beni arayıp randevu vermek istediğini söylüyor. Sonra arıyorum onu. Kapıdan içeri girince doktorum bana, *"Biliyorsun bir insanın başına gelebilecek en kötü şey çocuğunu kaybetmesidir,"* diyor. Gülmeye başlıyorum. İçkiyi azaltmam gerektiğini söylüyor. Ama şimdi bırakmamalıymışım. "Ama istersen sana ilaç yazabilirim," diyor. Onun bana vereceği hapları istemediğimi söylüyorum. "İçiyor olmam da hiç umurumda değil," diyorum. Doktorum, bir matem terapistinden randevu almamı istiyor. Almıyorum. Doktorum bir daha telefon açıyor ve matem terapistinden randevu almamı istiyor. Randevu alıyorum. Trenle matem terapistine gidiyorum. Üç defa trene binip matem terapistine gidiyorum. Bir faydasını görmüyorum. Matem terapisti benden bir anket doldurmamı istiyor. Cevaplarımı okuyor ve bana "karmaşık yas" yaşamadığımı söylüyor. Terapist, "Senin yasın normal bir yas," diyor. Bu anket formu bana çok Amerikan tarzı geliyor.
Daha sonraları boks yapmaya başladım. Haftada üç kez boksa gidiyorum. Sert yumruklar vuruyor, sert tekmeler atıyorum. Tekniğimi iyice geliştiriyorum. Daha önce hiç olmadığım kadar iyiyim boksta. Vücudum güçleniyor. Korku salan, hiç kimsenin tanımadığı, ne yapacağı belli olmayan, beni sarıp sarmalayan sert bir kılıf var artık üzerimde.

Denise Riley[1] yazıyor:

Artık biçim değiştirmiş, zamandan soyutlanmış "ben" aynı değil artık, değişmiş biri. Ve sonunda onun nasıl birine dönüşeceğini bilmiyorum. Bir zamanlar yazı yazmak, düzeltmek, cümleleri

1 Denise Riley, Capsule Editions, 2012, s. 150 –yn.

değiştirmek tevazu gösterilecek sıradan bir iş iken çocuğunu kaybeden bir insanda bu beceri de un ufak olabiliyor.

•

Günlüğüme yazmışım:
28 Şubat 2016
Gerçek bir ilkbahar günü. O keskin ışığı tanıdım hemen: zalim, haşin ve merhametsiz. Senin ölümünü takip eden günlerde sokaklarda yaşlılar gibi yavaş ve güçsüz dolaşırken de o ışığı vücudumuzun her bir hücresiyle hissetmiş ve nefret etmiştik ondan. Etrafta dolaşan neşeli gençleri görmek ne kadar mide bulandırıcı, ne kadar dayanılmazdı. Dudaklarımızı ısırıyorduk kanatıncaya kadar. Çenelerimiz öfke ve dehşetten taşlaşmıştı sanki.
Büyük bir aşkla seni düşünüyorum. Yakında bir kitap yazmaya başlayacağım.
Dün baban bana yazmış: *Karanlıktayım.*

Mallarmé yazıyor:

benim için
–
yaşam kalmadı
Artık
mezara konmuş gibiyim
senin yanında[1]

•

1 Stéphane Mallarmé, *Pour un tombeau d'Anatole*, Éditions de Seuil, 1961, s. 151 –yn.

Günlüğüme yazmışım:
1 Mart 2016
Mart geldi. Senin kaybolduğun ayın ilk günü.

7 Aralık 2010 günü bana yazmışsın:

Sevgili annem,
Neden Skype'tan ya da başka bir yerden konuşmuyoruz?
Sizi öyle özledim ki ayın on sekizine kadar bekleyemeyeceğim neredeyse.

18 Ocak *oldu* ve bizim yanımıza New York'a geldin. Biz iki kardeşinle New York'a yerleştiğimizde sen daha on sekiz yaşındaydın. Sen bizimle gelmek istemedin. Liseyi yeni bitirmiştin ve seyahate çıkmak istiyordun, kendi başının çaresine bakacaktın. Gururluydun, artık *yetişkindin.*
Sonraları seni bizimle New York'a taşınmaya zorlamadığıma çok pişman oldum. Daha sonra geldin, neredeyse iki yıl bizimle kaldın. Değerli zaman. Seninle geçirdiğimiz zaman. Senin yaşadığın zaman. *Senin hayatın.*

Arkasından ağladığı şeye değer vermeyi nasıl öğrenir insan.
Fazla kısa hayat.

Ne zaman bizden ayrılsan, istemeden Danimarka'ya dönecek olsan havaalanına gidinceye kadar ağlıyordun.

En son 2015 yılının yılbaşından hemen sonra dönmüştün. Bana artık vedalaşmayı öğrendiğini söylemiştin. Artık havaalanına kadar yol boyunca ağlamıyordun. Taksiyle evden ayrıldığında

arkandan el sallamıştık. Taksi gözden kaybolunca kadar sokakta el sallamıştık.

Ne zaman asansörle dairemize çıksam, asansörün her katı geçişinde çıkardığı "ding" sesi, senin en son bizi ziyarete gelişini hatırlatıyor. Kapıda durup senin asansörle yukarı çıkışını dinlerdim. Öyle sabırsızdım işte. Seni görmek için sabırsızlanıyordum. Ding. Ding. Sanki zaman hiç geçmiyor gibi gelirdi. Sonra senin o gülümsemeni gördüğümde sevincim dışarı taşacakmış gibi köpürürdü içimde. Geldin işte.

Bugün yazmaya başladım. "Carl'ın Kitabı" adını verdiğim bir dosya oluşturdum bilgisayarımda. Bir sayfadan biraz daha fazla yazdım.

•

Bulanık kasvetli haftalar.

Sevdiğimin yanından ayrılamıyorum.

Sıcacık elleri.

Sesi. Varlığı.

Eller, ses, varlık.

Bedenimin tanıdığı, güven veren tek şey

Tek şey.

O.

Tek o.

Kederim kadar büyük.

Aşkım.

Kuytu, karanlık bir köşede, bir sandığın üstüne ve sallanıp duran bir sandalyeye oturup şarap içtiğimiz, konuştuğumuz o akşamlar. Sen ve ben. Sen ve ben keder köşesinde. Işık açmıyorduk. Evin içinde, eski mobilyalarla, torbalar, kurumuş yapraklarla etrafımız çevrili, kendi halinde, karanlıkta bir köşede oturmak istiyorduk.

Ben seninle nefes alıyorum.

Sen benimle nefes alıyorsun.

•

22 Eylül 2016
Yazıyorum:

Durmuş zamanda, yeni zamanda, *sadece şimdi* var olan tek bir andan ibaret o zamanda, gelecek planları yapılamaz. Hiç. Neredeyse bir buçuk yıl geçti. Zaman değil bu. *Zaman değil.*

İnsan, plan yapamadığı zaman geleceğin nasıl olduğunu da bilemez. Ya da başka bir şeyin. Hayal kurma yetisi ortadan kalkmışsa bir insanın, yazamaz da artık. Yazmak *düşünmektir.* Yazmak aynı zamanda yazarak zamanda ilerlemektir. *Zaman* yaratmak.

Şimdiki zaman, geçmiş zaman, gelecek zaman. Kurmaca yazmak; tasvirler, yapılar, olaylar ve duyguları zaman içine oturtmaktır. Zaman içine yerleştirmek. Düzenleyici bir güç olarak zamanı kullanarak.Zaman düşünceleri birbirine bağlar. Ama artık mümkün değil. Artık ben bu zamansızlık dışında bir şey yazamıyorum. Gelecekte yazmak için hayallerin olduğu yerde şimdi sadece sessizlik var. Hareket yok. Ölüm sessizliği çökmüş. Ölüm sessizliğini ölülerimizle paylaşıyorum. Ölülerimizin kendini bulduğu zaman içindeyiz biz de. Biz buradayız. Ama ölülerdeyiz de. Hiç zor değil. Kendiliğinden oluyor.

Bu ölüm sessizliği anında yaşamak mümkün. İşleri yapmak mümkün. En gerekli olan işleri. Kendi yaşamımın ve çocuklarımın yaşamlarının devam etmesini sağlamak mümkün. Para kazanmak mümkün, alışveriş yapmak, yemek yapmak, çamaşır yıkamak mümkün. Gülmek mümkün. Kendini iyi hissetmek mümkün. Artık yaşadığımız her anı nasıl yaşayacağımızı o şok belirlemiyor. Artık bize anlamsız gelen çok şey var. Yapmaktan kaçındığımız birçok şey var. Partiler. Amaçsız konuşmalar. Eskiden; herkes "yapıyor" diye veya "kariyer" için, "çevre edinmek" için, "gelecek yaşamımız" için yapsak heyecan verici olur dediğimiz şeylere kesinlikle "hayır" diyoruz. Bu tarz etkinlikleri artık yapamıyoruz. Artık bunlara hayır dememiz; dramatik, keder verici ya da başka bir duygusal gerekçeyle değil. Bize acı vermiyor. Sakin bir şekilde, sessizce ve bembeyaz "hayır" diyoruz.

•

Samuel Barber'in *Adagio for Strings* eseri hakkında 2014 yılında yazdığın bir notu buluyorum. Eser 1936 yılında bestelenmiş. Yazdıkların tıpkı müzik parçasında olduğu gibi, sanki melodi bir merdiveni önce çıkıyor sonra iniyor gibi, yazdıkların da melodiyle

birlikte önce yükseliyor, sonra iniyor. Bir yay gibi, bir kubbe gibi. Sonra uzun bir ara. Sonra melodide olduğu gibi duruyor ve uzun bir tonda sona eriyor. Barber'ın eserinde zamanı kullanması, ona karakter kazandırıyor. Temel ritmi tempoda değişiklikler yaparak devamlı manipüle ediyor, 4/2, 5/2, 6/2 ve 3/2'ye uyguladığı gibi. Tempo çok ince bir şekilde yükseltilip alçaltılıyor. O yalın temel melodi, tekrarlanan figürler, fark ettirmeden değişen desen. Müziği dinliyorum. Müziği nasıl algıladığını düşünüyorum. Yazın sanatı da figürlerin nasıl kullanıldığını, konunun özüne giden patikanın nasıl keşfedildiğini, figürler kullanarak çeşitli tını ve tonların dengesinin nasıl bulunduğunu düşünüyorum.
Yazmışsın:

Yaylı Çalgılar İçin Adagio. Süreç:

Ölüm, yeniden doğuş
Bir engeli aşmak
Yaşamın seyri – çocukluk çağları
Bir evreden başka bir evreye yükselmek
Aşka
Kazadan sonra kumsalda
Yeni dünyanın güzelliği

•

Her gün çocuklarımı düşünüyorum. Her zaman, her gün çocuklarımı düşündüm. İçlerinden biri öldü diye onu daha az düşünmüyorum. Aksine. Onu daha çok düşünmek benim için acil gerekliği olan bir şey diye düşünüyorum. *Onun olduğu tarafa* yüzümü dönmenin, benim için acil gerekliği olan bir şey olduğunu düşünüyorum. Yani ölüme. Olmayan zamanda. Yani ters tarafa; diğer çocuklarımın olduğu: akan zamandan.

Çocuklarım arasında ayrım yapmıyorum. Hepsini aynı derecede seviyorum. Çok çocuk sahibi olmak kendiliğinden *demokratik sevgi* hissi veriyor insana. Çocuklarımdan biri öldü diye ben demokratik sevgiden vazgeçmiyorum. Sevgim aynı. Sevgim hep aynı kalacak.

Ölen çocuğumu düşünüyorum; onun geçirdiği zaman ve yaşamı katlanmış duruyor içimde. Onu ben doğurdum. Onun ölümünü de kucaklayacağım. Hala dişi bir aslan gibi onun için savaşacağım. Kimse ona haksızlık yapamayacak. Kimse onu unutmayacak. Ben yaşadığım sürece. Onu hâlâ koruyor, hayattaki çocuklarımı tanıdığım kadar onu da çok iyi tanıyorum.

Çok bedensel bir duygu:

O benim içimde.

O benim bedenimin içinde.

Onun varlığını bedenimde taşıyorum

Yine onu bedenimin içinde taşıyorum.

Rahmimde yattığı zamanlardaki gibi.

Ama şimdi *onun tüm hayatını* taşıyorum.

Senin bütün hayatını taşıyorum.

•

"Sadece Marley'in sesi ve gitarı var, oğullarım sanki ilahi dinliyormuş gibi başlarını eğmişler, Carl'ın eriyip yok olan bedenine, kaybolan bilincine bakıyorlar, Carl şimdiden bir cesede benzemeye başlamış, ama yaşam destek ünitesi uğultusuna devam ediyor, onun için nefes alıyor, nefes veriyor, Carl'ın göğsü mekanik bir şekilde inip kalkıyor, dayanılacak gibi değil, elini tutuyorum ama dayanamıyorum artık koşarak dışarı çıkıyorum, koridorda koşuyorum, karşıma çıkan ilk kişinin kollarına atıyorum kendimi, başım dönüyor, hıçkırıklara boğuluyorum, ne yapacağız, ne yapalım, yapacak bir şey kalmadı, beklemek zorundayız sadece.Bekliyoruz, bekliyoruz. Carl'ın sedyesini, beyin ölümünün gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemek için test yapmaya götürüyorlar, dışarıda pırıl pırıl bir hava var, hastanenin kafeteryasına inip kahve alıyoruz, dışarı çıkıp güneşte oturuyoruz, kalabalıklaşmaya başladık, dostlarımız, meslektaşlarımız geliyorlar, kahve içiyoruz, gözlerimizi kapayıp güneş ışığını hissediyoruz üzerimizde, sanki özgürleşmişiz, konuşuyoruz, kısa kahkahalar atıyoruz, nasıl gülünebilir ki? Tekrar yukarı çıkıyoruz, bekleme odasında oturuyoruz, doktor geliyor, çok stresli görünüyor, "Herkes burada mı?" diye soruyor, hayır, Martin yok, Martin nerede, Martin hâlâ aşağıda, inip onu bulun, diyor doktor, birkaç kişi Martin'i bulup getirmek için dışarı çıkıyor, çok zaman geçiyor, park yerinden arabasını çıkaracakmış ve sonunda Martin geliyor, artık hepimiz oradayız, büyük bir grubuz, doktor yeniden bekleme salonuna geliyor, herkesi görebilecek şekilde ayakta duruyor, konuşmaya başlıyor: "Saat 15.45'te Carl Emil Heurlin Aidt'in beyin ölümü gerçekleşmiştir," Doktorun gözleri yaşarıyor, "çok çok üzgünüm," diyor, çığlık atmaya başlıyorum, çıldırmış gibi hırıltılı bir sesle feryat ediyorum, o an her şey paramparça oluyor, biri beni kollarımdan tutuyor, ayağa kalkmışım, düşmek üzereymişim, her şey paramparça oluyor, artık Carl'ı götürdüler, ameliyatı bekliyor, birçok kişi ağlıyor, Martin'in yüzü bembeyaz ve kaskatı, kocamın yüzü de çözülmeye başladı, annemin de kız kardeşimin de

çocuklarımın da, her şey paramparça oluyor, sanki o ana kadar umut varmış gibi, sanki o makinenin Carl için nefes alıp vermesi umut anlamına geliyormuş gibi, ama hiç umut yoktu, olmamıştı, çok iyi biliyorduk, yine de onun nefes alıp veriyor olması ve birazdan makineyi kapatacak olmaları arasındaki fark o kadar büyük, tam olarak o kadar banal büyük, tıpkı yaşam ve ölüm arasındaki fark gibi, doktor beni ve Martin'i koridora çağırıyor, derisinin bir kısmını bağışlamak ister misiniz? Belki dizini de diye soruyor, Ben, "Dizini mi? Onun dizini kesip çıkaracak mısınız? Derisini de mi yüzeceksiniz? Doktor gülümsüyor, "Hayır dizini kesip çıkarmayacağız ve derisini de yüzmeyeceğiz, sadece dizlerinden menüsküslerini ve derisinin bir kısmını da yanık kliniğinde kullanmak için alacağız," diyor, Martin ve ben "Hayır," diyoruz, "hayır, dizini de derisini de vermeyeceğiz, onun vücudundan daha fazla bir şey alamayacaksınız," diyoruz. "Tamam, zaten deri de lazım değil şu anda," diyor doktor ve yanımızdan ayrılıyor. Biz de bekleme odasına geri dönüyoruz artık orada yapacak bir şeyimiz kalmadı, Carl'ı ameliyata alacaklar ve yaşam destek ünitesini kapatacaklar ve altı saat boyunca "altı saat odasında" yalnız kalacak Carl, Carl'ın ölü bedeni bütün gece karanlık bir odada kalacak, bunu düşündükçe fenalaşıyorum, onun yanında olmak istiyorum, onun yanında olmak istiyoruz ama bu mümkün değil, çünkü yarın adli tıp enstitüsüne götürülecek, otopsi yapılacak, önce organlarını almak için bedenini açacaklar, sonra kapatacaklar, yeniden otopsi yapılacak, sonra dikecekler, bu vücut, oğlumun vücudu nelere maruz kalacak, zaten paramparça olmuş vücudu tekrar tekrar yine mahvedilecek, bekleme odasındaki eşyalarımızı toplayıp gidiyoruz, gidiyoruz, hastaneden ayrılıyoruz, bir bacağını diğerinin önüne getirmekte zorlanan büyük bir grup insan hastaneden ayrılıyoruz, güneşe çıkıyoruz, Carl'dan ayrılıyoruz.
Bugün 16 Mart 2015 ve Carl öldü.

İlk altı haftada ayakta kalmamızı sağlayan Line Knutzon'a,

Yazdıklarımı sabırla gözden geçiren, taslağın editörlüğünü yapan Simon Pasternak'a,

Beni barındıran, bana yardım eden, destek olan, benimle konuşan, bu kitabı yazmadan önce ve yazarken bana yazan herkese,

Teşekkür ediyorum.

Özellikle de

Aileme

Keder grubuna

Mette Moestrup'a

Pejk Malinowski'ye
Mieke Chew'e
Pia Juul'a
Helle Helle'ye
Jakob van Toornburg'a
René Jean Jensen'e
Harald Voetman'a
Anders Abildgaard'a
Ditte Channo'ya
Pernille Fischer Christensen'e
Kim Fupz Aakeson'a
Nicola Carney'e
Jason Shure'ye

Martin Larsen'e
Sine Plambech'e
Denise Newman'a
Susanne Nied'e
Mindy Goldstein'a
Maria Vinterberg'e

Teşekkür ediyorum.

Carl'ın Kitabı, bir şairin dığı çok derin bir ölüm acısıyla başlayan sorgul arını, benzer duyguları dile getirmiş başka şair azarların eserleriyle har- manladığı modern bir Danimarkalı şair Naja Marie Aidt, oğlunu kayl esiyle başlayan iki yıllık bir zaman lökerken yaşam ve ölüm geriye bıraktığı boşluğu ötürdüklerini anlamlan- bakışta kavranması zor okluktan çekip çıkarma- uluğu, başından sonuna nıyor: *Ölüm senden bir şey aldığında onu geri ver!*

EVEREST
www.everestyayinlari.com
f/everestyayinlari
/everestkitap
/everestyayinlari